शनिबारको

नेपालमा सर्वाधिक बिक्री हुने राष्ट्रिय दैनिक

कान्तिपुर

ekantipur.com

वर्ष ३२ अंक ६२ काठमाडौं | ८ वैशाख २०८१ शनिबार चैत्र शुक्लपक्ष द्वादशी | नेपाल संवत् ११४४ | राष्ट्रिय संस्करण | KANTIPUR, Nepali National Daily, Saturday, April 20, 2024 | पृष्ठ ८+४ | १० रुपैयाँ

भत्किए छाउगोठ, भत्किएन छाउपडी

अभियानका बेला छाउगोठ भत्कारए पनि त्यसपछि अनुगमन नहुँदा महिनावारीका बेला कोही बारीको कान्लामा त्रिपाल टाँगेर बस्दै, कोहीले बनारए नयाँ छाउगोठ

तस्बिर : मेनुका ढुंगाना/कान्तिपुर

अछाम सदरमुकाम मंगलसेन नगरपालिका-३ बिराल्तोली गाउँमा भत्काइएको छाउगोठ फेरि बनाएपछि बसेकी किशोरी ।

मेनुका ढुंगाना (अछाम)

चार वर्षअघि छाउगोठ भत्काउने अभियान चलेका बेला ढकारी गाउँपालिका-५ की कल्पना (नाम परिवर्तन) अचेल नयाँ गोठमा बस्छिन् । 'कानुनको डरले अभियान चलेका बेला केही समय घरकै परिवारसँग एक कोठामा बसें, अहिले फेरि छाउगोठमै बस्छु,' उनले भनिन्, 'गाउँभरिका सबैजसो गोठमा बस्न थालेपछि म पनि बस्न थालेकी हुँ ।'

पहिले भत्काएर फेरि नयाँ छाउगोठ बनाउने उनी एउटा उदाहरण मात्रै हुन् । महिनावारी भएका बेला छाउगोठमा बसेका महिलाको अकालमा ज्यान जान थालेपछि चार वर्षअघि अभियान नै चलाइयो, छाउगोठ भत्काइए पनि यति बेला ती गोठहरू फेरि ठडिन थालेका छन् । गोठ नबनाइसकेका पनि बारीमा त्रिपाल टाँगेर छाउ बस्छन् । यसबारे स्थानीय तह तथा सरोकारवाला निकायले कुनै चासो दिएको देखिँदैन ।

चार वर्षअघि साँफेबगर नगरपालिका-३ सिद्धेश्वरकी २० वर्षीया पार्वती बुढा रावतको छाउगोठमा निसासिएर मृत्यु भएपछि गृह मन्त्रालयको निर्देशनमा अछामका १० हजारभन्दा बढी छाउगोठ भत्काइएका थिए । छाउपडी मान्ने सुदूरपश्चिम र कर्णालीका १९ जिल्लामा छाउगोठ भत्काउन गृहले निर्देशन दिएको थियो । 'छाउगोठ भत्काउनू, जनचेतना जगाउनू र अटेर गर्नेलाई कानुनी कारबाही गराउनू,' परिपत्रमा निर्देशन थियो ।

> **चार वर्षअघि साँफेबगर नगरपालिका-३ सिद्धेश्वरकी २० वर्षीया पार्वती बुढा रावतको छाउगोठमा मृत्यु भएपछि गृह मन्त्रालयको निर्देशनमा सुदूरपश्चिम र कर्णालीका १९ जिल्लामा छाउगोठ भत्काइएका थिए**

कतिसम्म भने सोही निर्देशनअनुसार पक्राउ परेका पार्वतीका जेठाजु छत्र रावतलाई अछाम अदालतले छाउगोठमा बस्न बाध्य पारेको भन्दै ४५ दिन कैदको फैसला गरेको थियो । छाउगोठमा बस्ने, बसाउन बाध्य पार्नेलाई ३ महिना कैद र ३ हजार जरिवाना रहेको कानुन पहिलो पटक आकर्षित भएको थियो ।

त्यति बेला मन्त्रालयको परिपत्रअनुसार जिल्ला प्रहरी कार्यालय अछामले जिल्लाका ९१ वडाका प्रत्येक टोलमा जनप्रतिनिधि, प्रहरी र स्थानीयको संलग्नतामा अभियान नै चलाएर १० हजार बढी छाउगोठ भत्काएको थियो । तर अहिले न प्रहरी-प्रशासनले छाउगोठ भत्काउने र अनुगमन गर्ने काम गरिरहेका छन् न स्थानीय तह नै अग्रसर भएर छाउगोठविरुद्धको अभियान चलाएका छन् । निर्वाचित जनप्रतिनिधिले समेत छाउगोठ र यसको अनुगमनमा चासो दिएका छैनन् ।

छाउगोठ भत्काउने अभियान सञ्चालन गरेका बेला कानुनको डरले पनि घरमा बस्न थालेका महिला फेरि छाउगोठमै बस्न थालेको मंगलसेन नगरपालिका-३ की सिर्जना साउदले बताइन् । 'कुनै घटनापछि मात्रै अभियान चलाउने फेरि वास्तै गरिँदैन, यो तरिकाले छाउपडी प्रथा कहिल्यै सकिँदैन,' उनले भनिन्, 'अभियानलाई निरन्तरता दिन सकेको भए अहिलेसम्म केही न केही सुधार हुन्थ्यो होला ।'

बान्नीगढी जयगढ गाउँपालिकाकी उपाध्यक्ष बिन्दु रावलले छाउगोठ भत्काउने, अनुगमन गर्ने, सचेतनाका कार्यक्रम गर्ने खालका कुनै योजना गाउँपालिकामा नभएको बताइन् । 'बजेट बनाउने बेला महिला शाखाका लागिसमेत छुट्याइँदैन, अझ छाउपडी प्रथाको विषय त प्राथमिकतामै पर्दैन,' उनले भनिन्, 'सामान्य तरिकाले विद्यालयमा किशोरीसँग छलफल गर्नेजस्ता कार्यक्रम मात्र छन्, बृहत् योजना छैन ।' बाँकी पृष्ठ ७

पेमेन्ट गेटवे अनियमितता प्रकरण

सुनील पौडेल दोषी, सचिव मरासिनीसहित ८ लाई सफाइ

सचिव मधुकुमार मरासिनी, पूर्वसचिव सञ्जय शर्मा, सूचना प्रविधि केन्द्रका निर्देशक प्रणीता उपाध्याय, सहायक निर्देशक रमेश पोखरेल, लेखा अधिकृतद्वय रामबहादुर बुढा र निमबहादुर वली, कम्प्युटर इन्जिनियर रामशरण गायक र उपनिर्देशक सफल श्रेष्ठलाई सफाइ

मातृका दाहाल र सजना बराल (काठमाडौं)

सरकारी कारोबार विद्युतीय माध्यमबाट गर्ने राष्ट्रिय भुक्तानी प्रणाली (नेसनल पेमेन्ट गेटवे) का लागि उपकरण तथा परामर्श सेवा खरिदसम्बन्धी भ्रष्टाचार मुद्दामा नेपाल टेलिकमका प्रबन्ध निर्देशक दोषी ठहर भएका छन् ।

राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्रको कार्यकारी निर्देशक छँदा भएको पेमेन्ट गेटवेका उपकरण र परामर्श सेवा खरिदमा भ्रष्टाचार गरेको अभियोगमा विशेष अदालतले सुनिल पौडेललाई दोषी ठहर गरेको हो । यो मुद्दाका प्रतिवादी सरकारका सचिव मधुकुमार मरासिनी र पूर्वसचिव सञ्जय शर्मासहित ८ जनाले भने अदालतबाट सफाइ पाएका छन् । विशेषले सचिव मरासिनी र तत्कालीन विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका सचिव (केन्द्रका अध्यक्ष) शर्मासहित तत्कालीन कार्यकारी निर्देशक प्रणीता उपाध्याय, केन्द्रका सहायक निर्देशक रमेश पोखरेल, लेखा अधिकृतद्वय रामबहादुर बुढा र निमबहादुर वली, कम्प्युटर इन्जिनियर रामशरण गायक र वर्तमान उपनिर्देशक सफल श्रेष्ठलाई सफाइ दिएको छ ।

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले पौडेल, सचिव मरासिनी र पूर्वसचिव शर्मासहित नौ जनाविरुद्ध यो प्रकरणमा २०८० असोज १५ मा २३ करोड २७ लाख ५८ हजार ७७ रुपैयाँ बिगो कायम गरी विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गरेको थियो । अभियोग दायरको ७ महिनामै विशेष अदालतले मुद्दाको किनारा लगाएको छ । अदालतले केन्द्रका तत्कालीन कार्यकारी निर्देशक पौडेललाई मात्रै दोषी ठहर गरी बाँकी आठै जना प्रतिवादीलाई सफाइ दिएको हो । पौडेलविरुद्ध हुने सजाय निर्धारण गर्न अदालतले वैशाख २५ मा पेसी तोकेको अदालतका सूचना अधिकारी यज्ञराज रेग्मीले बताए । टेलिकमको प्रबन्ध निर्देशक नियुक्त हुनुअघि पौडेल केन्द्रको कार्यकारी निर्देशक थिए । त्यही बेला भएको पेमेन्ट गेटवेका उपकरण र परामर्श सेवा खरिद प्रकरणमा दोषी ठहर भएका हुन् । पछिल्लो पटक विशेषका अध्यक्ष न्यायाधीश टेकनारायण कुँवर र मुरारीबाबु श्रेष्ठको इजलासले यो मुद्दालाई प्राथमिकतामा राखेर निरन्तर सुनुवाइ गरेको थियो ।

> **दोषी ठहर पौडेलविरुद्ध हुने सजाय निर्धारण गर्न अदालतले वैशाख २५ मा पेसी तोकेको छ**

सफाइ पाएका मरासिनी निलम्बनमा थिए । मुद्दा दायर हुँदा उनी उद्योग सचिव थिए । अर्थको बजेट महाशाखा प्रमुख छँदा प्रक्रिया छलेर रातो किताबमा बजेट घुसाएको र यसरी मिलेमतोमा उपकरण खरिदका लागि मरासिनीले बजेटको बन्दोबस्त गरिदिएको र अभियोगमा अख्तियारले प्रतिवादी बनाएको थियो । आफू मातहत र माथिल्लो निकाय/अधिकारीलाई जानकारी नै नदिई सिलिङभन्दा बाहिर गई २५ करोड रकम विनियोजन गरी रातो किताबमा समावेश गराएको भन्दै अख्तियारले प्रतिवादी बनाएको थियो । बाँकी पृष्ठ ७

कान्तिपुर जनमत

नतिजा

स्वयंसेवी संस्था स्काउटको स्वामित्वमा रहेको सार्वजनिक कब्जा गरी वर्षौंदेखि भाडामा लगाउने कांग्रेसका सांसद दीपक खड्कालाई के गर्नुपर्छ ?

सार्वजनिक सम्पत्ति दुरुपयोगको मुद्दा चलाउनुपर्छ	६६.६७%
संसद्ले पनि सांसदलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्छ	३३.३३%
मिलोमतोमा संलग्न अन्यको पनि छानबिन हुनुपर्छ	0.00%
केही भन्न चाहन्नँ	0.00%

आजको प्रश्न

राजनीतिक दलमा आबद्ध शिक्षकहरूलाई पदबाट हटाउने शिक्षा मन्त्रालयको निर्णय कस्तो लाग्यो ?

आफ्नो राय राख्न जानुस् www.ekantipur.com वा Download गर्नुस् Kantipur App

तपाईंको आवाज, भविष्यको आधार

Google play | App Store

बच्चा कोरल्न म्यानमारदेखि अस्ट्रेलियासम्मका चरा नेपालमा

वसन्त ऋतुमा भारत, श्रीलंका, थाइल्यान्ड, म्यानमार, लाओस, मलेसिया, इन्डोनेसियादेखि अफ्रिका, अस्ट्रेलियाबाट आउँछन् चराहरू

मनोज पौडेल (कपिलवस्तु)

बर्दिया निकुञ्जमा कुक्कु कोइली श्वेतवक्ष जुरेलीको गुँड पछ्याइरहेको छ । ग्रीष्म आगन्तुक चरा कुक्कुले आफू ओथारो नबसेर अरूको गुँडमा अन्डा पारेर बचेरा हुर्काउँछ । कुक्कुजस्तै काफल पाक्यो चराले पनि निकुञ्जकै बघौरामा चिबेको गुँड पछ्याइरहेको छ । यो चरा पनि आफू ओथारो नबसेर अरू चराकै गुँडमा अन्डा पारेर बचेरा हुर्काउँछ । दुवै चराका भालेले जुरेली र चिबेलाई जिस्काउँदै परपर लखेट्दै बसेका छन् । त्यही मौका छोपेर पोथी भने त्यही गुँडमा अन्डा पार्ने ताकमा देखिन्छन् । बाँकी पृष्ठ ७

तस्बिर : मनोज पौडेल/कान्तिपुर

दक्षिण भारतबाट आएर बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जमा गुँड बनाई बसेको स्वर्गचरी ।

प्रकाशचन्द्र तिमिल्सेना / कान्तिपुर

अतिथिको नजर

‘नेपालमा जनसंख्याको ठूलो हिस्सा आधारभूत स्वास्थ्यसेवाबाट वञ्चित छ’

डा. राजेश सम्भाजीराव पाण्डव
डब्लूएचओका नेपाल प्रतिनिधि

विश्व स्वास्थ्य संगठन (डब्लूएचओ) को स्थापना सन् १९४८ मा भएको थियो । त्यसयता यसका नेपालसहित १ सय ९४ सदस्य राष्ट्र पुगिसकेका छन् । संयुक्त राष्ट्रसंघ (यूएन) भित्र रहेर डब्लूएचओले विश्वको जनस्वास्थ्यमा निर्देशित गर्ने र संयोजन गर्ने कार्य गरिरहेको छ । नेपालमा ६४ वर्षदेखि डब्लूएचओले नेपाल सरकारसँग सहकार्य गरेर जनस्वास्थ्यको क्षेत्रमा काम गरिरहेको छ । नेपालको जनस्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्न अहिले छिमेकी मुलुक भारतका नागरिक डा. राजेश सम्भाजीराव पाण्डव डब्लूएचओका नेपाल प्रतिनिधिका रूपमा कार्यरत छन् । उनै पाण्डवसँग कान्तिपुरका **जगदीश्वर पाण्डे**ले गरेको कुराकानीको सम्पादित अंश :

तपाईं पहिलो पटक नेपाल कहिले आउनुभयो ? र, नेपालको भूगोल कस्तो लाग्यो ?

म सन् २०२० सेप्टेम्बरमा पहिलो पटक नेपाल आएको हुँ । त्यसबेला नेपालमा कोभिड-१९ को संक्रमण उच्च थियो । त्यसपछि आफ्नो कामका दौरान मैले सातै प्रदेशको भ्रमण गरिसकेको छु । व्यक्तिगत रूपमा पनि मैले विभिन्न स्थान घुमेको छु । नेपालको भौगोलिक र सांस्कृतिक विविधताबाट म प्रभावित छु ।

तपाईंले कामका दौरान थुप्रै नेपालीसँग भेटवार्ता गर्नुभएको छ । कस्तो पाउनुभयो त नेपालीहरू ?

मलाई नेपालीहरू आत्मीय र मिलनसार लाग्छन् ।

नेपालको हावापानी कस्तो पाउनुभयो त ?

भौगोलिक विविधताका कारण नेपालको मौसमलाई जोड्न गाह्रो छ । काठमाडौंमा चारै मौसमको अनुभव लिन सकिन्छ । तर, पोखरा र काठमाडौंमा गर्मी चलिरहेका बेला माथिल्लो मनाङमा निकै चिसो हुन्छ भन्ने मलाई थाहा छ । तर, त्यो माथिल्लो मनाङको गर्मी थियो । मेरो नेपाल बसाइका क्रममा नै यहाँ जलवायु परिवर्तनको प्रभाव देखेको छु भनी थप्न चाहन्छु । लामखुट्टेको टोकाइबाट लाग्ने डेंगी रोगका बिरामी बढ्दै गएका छन् । डब्लूएचओले जलवायु परिवर्तनको स्वास्थ्यसम्बन्धी प्रभावलाई सम्बोधन गर्न साझेदारहरूसँग मिलेर काम गरिरहेको छ ।

अनि नेपाली खानाको स्वाद लिनुभएको छ ? तपाईंलाई मन पर्ने खानाचाहिँ कुन हो ?

म यात्रा गर्दा विभिन्न स्थानीय खानाको स्वाद चाख्न मन पराउँछु । मलाई नेवारी बारा खुबै मन पर्छ । मलाई पहाडमा पाइने लसुनको सुप पनि मन पर्छ । बिदामा माथिल्लो मुस्ताङ घुम्न जाँदा मार्फामा खाएको थकाली खाना म बिर्सनै सक्दिनँ ।

तपाईंलाई नेपालका चाडपर्व कस्ता लाग्छन् ? नेपाली चाडपर्व मनाउनुभएको छ ?

मलाई यहाँ मनाइने विभिन्न चाडपर्व हेर्न रमाइलो लाग्छ । केही समयअघि सम्यक महादानको अवसरमा म पाटन पुगेको थिएँ । यो देख्दा सुन्दर लाग्यो । त्यस अतिरिक्त मैले यहाँ मनाइने दसैं र तिहारलगायतका मुख्य चाडपर्व पनि देखेको छु । मलाई विभिन्न जात्रा र चाडपर्व हेर्न मन पर्छ । काठमाडौंजस्ता सहरमा पनि परम्परा जोगाइरहेकामा जनतालाई धन्यवाद दिनुपर्छ । चाडपर्व मात्र नभएर नेपालीको दैनिक जीवनमा यी परम्पराका साक्षी रहेको अनुभव गर्न पाइन्छ ।

के तपाईं नेपाली भाषा बोल्नुहुन्छ ?

म आफ्नो जिम्मेवारी सम्हालेको मुलुकको भाषा सिक्ने प्रयास गरिरहेको छु । यसले अवरोधहरू तोड्न मद्दत गर्छ । यहाँ आइपुगेपछि मैले आधारभूत रूपमा संवाद गर्न सक्ने गरी भाषा सिक्ने काम गरें । हिन्दी, मराठी र नेपाली लिपि समान छन् । यसले मलाई नेपाली पढ्न सजिलो बनाउँछ । मलाई लाग्छ कि अरुले बोलेको कुराको सार म बुझ्न सक्छु । म फररं नेपाली भाषा बोल्न सक्दिनँ तर आधारभूत कुराकानीचाहिँ गर्न सक्छु ।

नेपाली गीत-संगीत कत्तिको सुन्नुहुन्छ ?

म वाद्यवादन र लोकसंगीत सुन्न मन पराउँछु ।

नेपाली साहित्यबारे पनि जानकार हुनुहुन्छ ?

नेपाली साहित्य प्रभावशाली छ भन्ने मलाई थाहा छ । तर, समयको सीमितताका कारण मैले अहिलेसम्म धेरै कुरा पढ्न पाएको छैन ।

तपाईंले नेपाली चलचित्र हेर्नुभएको छ ?

मैले कुनै पनि नेपाली चलचित्र हेरेको छैन । तर, मलाई हेर्नमा रुचिचाहिँ छ ।

तपाईंले नेपालमा कति ठाउँको भ्रमण गर्नुभएको छ ? तपाईंलाई मनपर्ने नेपाली गन्तव्य कुन हो र किन ?

काम र फुर्सदका क्रममा नेपालभित्रका धेरै स्थान घुमेको छु । मेरो कामले मलाई रुकुम पश्चिमको सानीभेरीजस्तो दुर्गम स्थानदेखि दक्षिणमा जनकपुर र विराटनगरजस्ता सहरको केन्द्रसम्म पुऱ्याएको छ । माथिल्लो मनाङ, माथिल्लो मुस्ताङ, रारा ताल र जुम्लाको सौन्दर्य वर्णन गर्ने शब्द मसँग छैन । हरेक पटक लुम्बिनी जाँदा मलाई शान्ति मिल्छ । काठमाडौं उपत्यकामा मलाई पाटन दरबार स्क्वायर र बौद्धनाथ स्तूपा जान मन पर्छ ।

नेपाललाई कला र संस्कृतिको धनी देश भनिन्छ । यहाँको कला-संस्कृतिप्रति तपाईंको धारणा ?

म नेपालमा रहेको परम्परागत विविधताबाट आकर्षित छु । मैले नेपालमा पित्तल, काठ, ढुंगा र चाँदीबाट निर्मित कला देखेको छु ।

तपाईं नेपाली क्रिकेट टिमबाट कत्तिको आशावादी हुनुहुन्छ ?

हो, अवश्य पनि मलाई नेपाली क्रिकेटबारे जानकारी छ । नेपालका युवा प्रतिभाले अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा आफ्नो क्षमता प्रदर्शन गर्न सक्षम भएको देख्न पाउनु ठूलो कुरा हो । म नियमित रूपमा नेपाली क्रिकेटलाई पछ्याइरहेको छु । गत वर्षको एसिया कपमा भारतसँगको नेपालको खेल हेर्न पाएको थिएँ । नेपाली टोलीको समर्थनमा सम्पूर्ण देश एकजुट भएको थियो । र, उनीहरूका लागि सबैको साथ देख्दा खुसी पनि लागेको थियो । मलाई लाग्छ कि यो खेलकुदको सुन्दर पक्ष हो । यसले मानिसहरूलाई एकआपसमा नजिक पनि बनाउँछ ।

नेपालमा डब्लूएचओका जिम्मेवारी के-के छन् ?

विश्व स्वास्थ्य संगठन (डब्लूएचओ) संयुक्त राष्ट्रसंघको स्वास्थ्य क्षेत्रका लागि विशेष एजेन्सी हो । डब्लूएचओले सबैका लागि राम्रो स्वास्थ्य प्राप्त गर्न विश्वव्यापी प्रयासको नेतृत्व र सहयोग गर्छ । देश, मानिस र साझेदारहरूलाई जोडेर डब्लूएचओले सबैलाई सबै ठाउँमा सुरक्षित र स्वस्थ जीवनको समान अवसर दिन प्रयास गर्छ । डब्लूएचओका १ सय ९४ मुलुक सदस्य राष्ट्र छन् । र, यो संस्था हाम्रो समयको सबैभन्दा ठूलो स्वास्थ्य चुनौतीको सामना गर्न र विश्वका मानिसको हितलाई मापन गरेर अगाडि बढाउन नेपालसहित १ सय ५० भन्दा बढी स्थानमा अग्रपंक्तिमा काम गरिरहेको छ । प्रत्येक वर्ष विश्व स्वास्थ्य सम्मेलनमा नेपाललगायत सबै सदस्य राष्ट्रहरूका प्रतिनिधि प्राथमिकता निर्धारण गर्न र विश्वव्यापी स्वास्थ्य प्रगतिका लागि पाठ्यक्रम तयार गर्नका लागि भेला हुन्छन् । त्यहीअनुसार हाम्रो काम देशहरूले निर्धारण गरेको आवश्यकता र प्राथमिकता कार्यान्वयन गर्नु हो । नेपालमा डब्लूएचओ प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा र विश्वव्यापी स्वास्थ्य प्रचार-प्रसार गर्न संस्थागत क्षमता निर्माणमा केन्द्रित छ । त्यसका साथै यहाँको स्वास्थ्य प्रणालीलाई सुदृढ गर्न, एचआईभी/एड्स, क्यान्सर, मलेरिया, क्षयरोग, मधुमेह, हृदयरोगजस्ता दीर्घकालीन रोग, सरुवा रोगहरूको निरन्तरको खतरालाई सम्बोधन गर्ने गरी डब्लूएचओले काम गरिरहेको छ । रोग र क्यान्सरका साथै कोभिड-१९ र अन्य महामारीजस्ता आपत्कालीन समयमा सरकारको कामलाई यसले सघाउने काम पनि गर्छ ।

नेपालमा डब्लूएचओ प्रमुखको हैसियतमा यहाँका स्वास्थ्य समस्याका चुनौती के कस्ता पाउनुभयो त ?

नेपालमा स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित विभिन्न चुनौती छन् । पहिलो, हामीले विश्वव्यापी स्वास्थ्य प्रचार-प्रसार हासिल गर्न सकेका छैनौं । जसको अर्थ जनसंख्याको ठूलो हिस्सा अझै पनि आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा पहुँच पुऱ्याउन असमर्थ छ । र, पहुँच भएकाहरूमध्येमा पनि हामीले सेवाहरू उपलब्ध, किफायती र स्वीकार्य छन् भनी सुनिश्चित गर्ने काम गर्नुपर्छ । दोस्रो, रोगको बोझ नसर्ने रोगहरूमा सरेको छ । जसले आफ्नै किसिमका चुनौती ल्याएको छ । त्यसपछि जलवायु परिवर्तनको असर स्वास्थ्यमा परेको छ । यी चुनौतीलाई सम्बोधन गर्न स्वास्थ्य क्षेत्रमा थप लगानी आवश्यक छ ।

डब्लूएचओ नेपालले यहाँको स्वास्थ्य समस्याबाट बच्नका लागि के गर्न सक्छ ?

नेपालमा हाम्रो काम डब्लूएचओ-नेपालको रणनीतिद्वारा निर्देशित छ । उक्त रणनीति पाँच वर्षको अवधारणा दस्तावेज हो । जसले देशका लागि रणनीतिक प्राथमिकता रेखांकित गर्छ । यो स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय र साझेदारहरूसँगको नजिकको सहकार्य र समन्वयमा तयार गरिएको हो । विश्वव्यापी स्वास्थ्य प्रचार-प्रसार प्राप्त गर्न प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा र संस्थागत क्षमता निर्माणमा केन्द्रित हुनुपर्छ । त्यसका साथै संघीय स्वास्थ्य प्रणालीलाई सुदृढ गर्दै स्वास्थ्य सुरक्षा खतरा व्यवस्थापन गर्न राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धि, संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा स्वास्थ्य योजनालाई सेवा प्रवाहमा प्रभावकारी वितरण गर्नुपर्छ । प्रभावकारी सेवा प्रवाहमा अनुगमनका लागि मार्गदर्शन गर्न तथ्यांक, अनुसन्धान र डिजिटल प्रविधिको प्रयोग गर्नुपर्छ । बहुक्षेत्रीय प्लेटफर्म र प्रभावकारी साझेदारहरूमार्फत राम्रो स्वास्थ्य परिणाम ल्याउन सन् २०२३ देखि २०२७ का लागि हामीले केही प्राथमिकता तोकेका छौं ।

डब्लूएचओले नेपालमा कुनै नयाँ कार्यक्रम पनि ल्याउँदै छ कि ?

नेपाल विश्व स्वास्थ्य संगठनको बाल्यकाल क्यान्सरका लागि ग्लोबल इनिसिएटिभ (जीआईसीसी) केन्द्रित देश हो । जीआईसीसी सेन्ट जुड चिल्ड्रेन्स रिसर्च अस्पताललगायतका साझेदारहरूसँग मिलेर डब्लूएचओले गरेको पहल पनि हो यो । जीआईसीसीको उद्देश्य बाल्यकालको क्यान्सरबाट बच्ने दर बढाउनु हो । हालै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय नेपालले विश्व स्वास्थ्य संगठनसँग ग्लोबल प्लेटफर्म फर एक्सेस टु चाइल्ड हुड क्यान्सर मेडिसिनबाट औषधि उपलब्ध गराउने सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ । यस पहलबाट नेपालले सन् २०२४ मा चार वर्षसम्म निरन्तर सहयोग गर्दै ३५ वटा निःशुल्क क्यान्सरसम्बन्धी औषधि पाउने अपेक्षा गरिएको छ । यो सहयोगी पहलले बाल्यकालको क्यान्सरविरुद्धको नेपालको लडाइँमा एक महत्त्वपूर्ण कदमलाई जनाउँछ । जीवन बचाउने उपचारहरूमा सुधारिएको पहुँचको प्रतिज्ञा गर्दै अन्ततः प्रभावित बालबालिका र उनीहरूका परिवारहरूका लागि उज्यालो सम्भावना छन् ।

आमजनतालाई स्वास्थ्यसम्बन्धी सचेतना जगाउनका लागि तपाईंहरूले सामाजिक सञ्जालको प्रयोग कसरी गरिरहनुभएको छ ?

कोभिड-१९ महामारीले हामी सबैलाई जनस्वास्थ्यसम्बन्धी जानकारी फैलाउने सन्दर्भमा सोसल मिडिया कत्तिको प्रभावशाली हुन सक्छ भनेर देखाएको छ । डब्लूएचओले आम जनतालाई विभिन्न स्वास्थ्य विषयमा सही, प्रमाणमा आधारित जानकारी प्रदान गर्न सामाजिक सञ्जाल प्रयोग गर्छ । ताकि जनता आफ्नो स्वास्थ्यका बारेमा सुसूचित भई सही जानकारी प्राप्त गर्न सकून् । हामी विशिष्ट स्वास्थ्य समस्याका बारेमा सचेतना जगाउन, सामान्य मानिससँग प्रत्यक्ष रूपमा उनीहरूका सरोकार र भावना बुझ्न र रोगको प्रकोपजस्ता कुरामा वास्तविक जानकारी र स्वास्थ्य सल्लाह फैलाउन सामाजिक सञ्जाल प्रयोग गर्छौं । अनलाइनमार्फत फैलाइने स्वास्थ्यसम्बन्धी गलत सूचनाविरुद्ध लड्न पनि सामाजिक सञ्जालमा हाम्रो उपस्थित महत्त्वपूर्ण छ जस्तो लाग्छ ।

आजको राशिफल

प्रीति आत्रेय ज्ञवाली, फलित ज्योतिषाचार्य

मेष — कुनै कामविशेषले कतै निस्किनुपर्ने हुन सक्छ । आफूसित सम्बन्धित कामलाई बेलैमा सक्दा सजिलो होला । पेटका बिरामीले खानपानमा सजग रहनुपर्नेछ ।

वृष — अरूले भनेका कुरालाई पहिले बुझ्ने प्रयास गर्नुपर्नेछ । कुनै पनि कुरामा नहतारिएकै उचित हुनेछ । शान्त मनले प्रतिक्रिया दिनु उचित हुनेछ ।

मिथुन — जिम्मेवारीलाई राम्ररी निर्वाह गरिनेछ । मनमा विभिन्न कुराले प्रश्रय पाउन सक्छ । सामयिक कुराको ख्याल गर्दै कदम चाल्नु उचित हुनेछ ।

कर्कट — विभिन्न कामकुरा आइलाग्ने छन् । समयानुकूल हुँदै प्रस्तुत हुने प्रयास गरिनेछ । अनपेक्षित खर्चको सम्भावना छ ।

सिंह — आजको समय आफ्नै निम्ति खर्चिन मन लाग्नेछ । कुनै कुरा आइलागे टार्ने प्रयास हुनेछ । मनोरञ्जनात्मक क्रियाकलापमा मन आकृष्ट हुनेछ ।

कन्या — सामयिक कुरामा आफूलाई अग्रसर गराइनेछ । तटस्थ रही काम सम्पन्न गर्न खोजिनेछ । मनले सुख र दुःख दुवै कुराको मिश्रित अनुभूति गर्नेछ ।

तुला — कतै कुनै जमघटमा सामेल हुनुपर्ला । विभिन्न कुराको अनुभव गर्ने मौका मिल्ला । कसैको सहयोगले कुनै कुरामा आर्थिक लाभ वा छुट मिल्न सक्छ ।

वृश्चिक — समयानुकूल रहँदै चल्ने प्रयास हुनेछ । साथै आफूलाई आफ्नो कुरामा अभ्यस्त गराउन खोजिनेछ । मनमा उत्साह र जाँगर बढ्नेछ ।

धनु — समसामयिक कुराले गर्दा व्यस्त भइएला । मनले सहज मान्ने कुरातिर सजग हुन खोजिनेछ । पुनर्ताजगीका निमित्त केही समय छुट्याइनेछ ।

मकर — तन अल्छी बन्दा दिन सामान्य रहनेछ । खासै नयाँ कुरामा ध्यान नजान सक्छ । गर्नैपर्ने कुरामा मात्र जोड दिइनेछ ।

कुम्भ — दिनचर्या राम्रैसित बित्नेछ । इच्छानुसारका काममा आफूलाई समाहित गरिनेछ । मन पर्ने परिकारमा मन रम्नेछ ।

मीन — मनमा भएको तनाव हट्दै जानेछ । सबै कुरा सामान्य बन्दै जानेछन् । कुनै कुराले गर्दा मनले खुसी हुने बाटो भेट्नेछ ।

वर्गीकृत डिस्प्ले

Auction Re-Notice
(Second Published on Jan 14, 2024)
The INF International, Nepal country office invites for sealed bids from interested firms of persons for the sale of Maruti ECCO van (silver colour) in "as is where is" basis. Bid Submision date: April 22, 2024, 02:00 PM at INFI Office (9840609829). Bid opening date: April 22, 2024 at 03:00 PM at INFI Office.
INFI reserves the right to withdraw the sale items withour stating any reason whatsoever.

भाडामा
विभिन्न प्रकारका निर्माण उपकरण, डिजेल जेनेरेटर तथा अन्य मेशिनहरू भाडामा उपलब्ध छ । जस्तै टावर क्रेन, कम्प्रेसर, ब्याचिङ्ग प्लान्ट, क्रवलर क्रेन, व्हिल लोडर, एस्काभेटर, कंक्रिट पम्प ट्रान्जिट मिक्सर आदि ।
मोबाइल नं. ९७०२६७८०२५

WALK FOR INTERVIEW
A reputed school located at Satdobato-Lalitpur, is looking for Teachers
1. Social Studies Lower Secondary
2. English Lower Secondary
Salary: Negotiable
Interested candidates can call @ 01-5253047, 9803977792

वर्गीकृत डिस्प्ले अब मल्टिकलरमा पनि छाप्न सकिने
श्याम स्वेत: रू. ३०००/-*
स्पट कलर: रू. ३५००/-*
मल्टि कलर: रू. ५०००/-*

घर बिक्रिमा

गाडि बिक्रिमा

जग्गा बिक्रिमा

सम्पर्क नं. ५१३५०००, ५१३५००४, Ext. १६४८
Email: mktdisplay@kmg.com.np
* उपरोक्त दररेटहरुमा मूल्य अभिबृद्धि कर समावेश गरिएको छैन ।

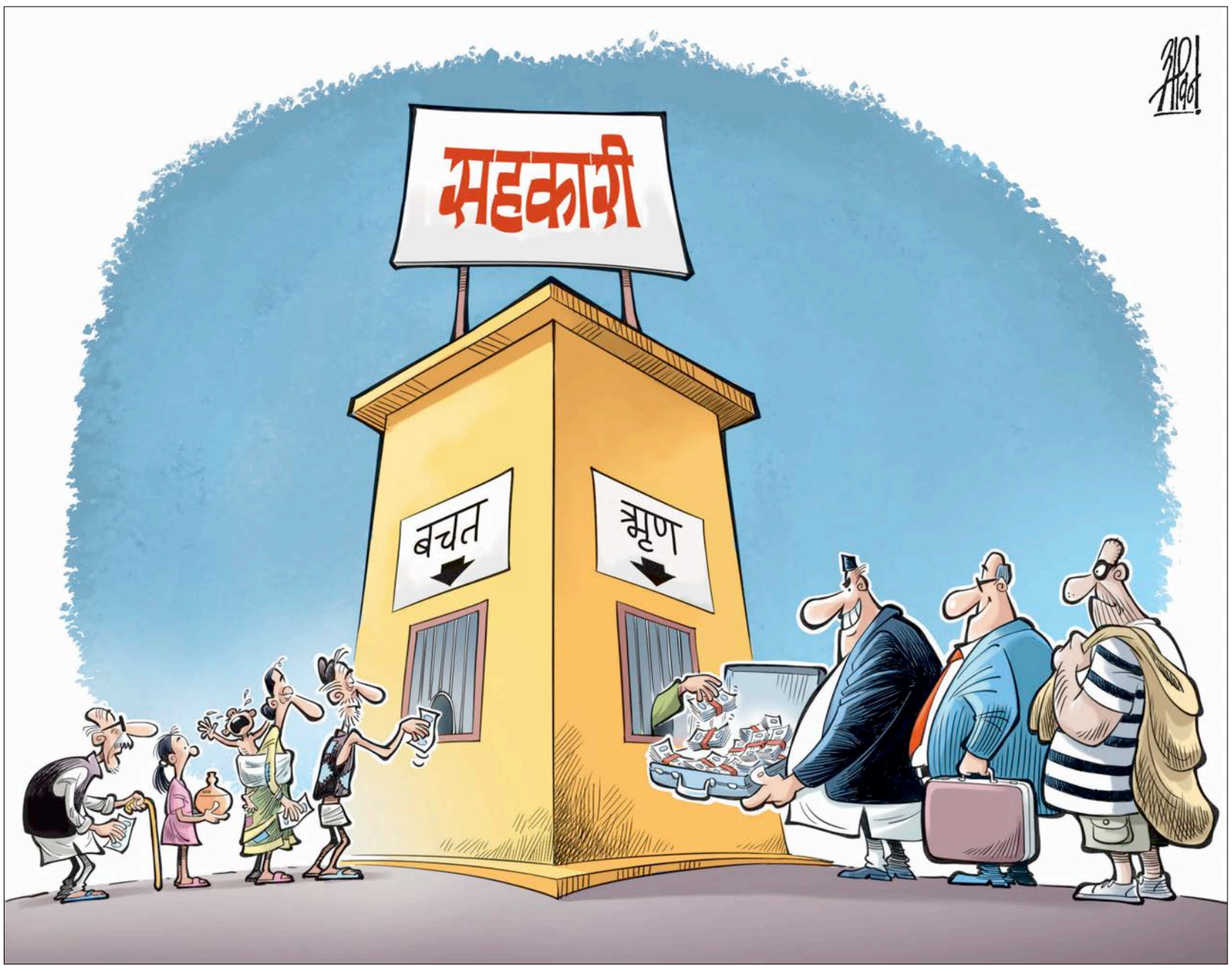

सुप्रिम सहकारी ठगी प्रकरण

अध्यक्ष गुरुङ पुर्पक्षका लागि थुनामा, पुनसहित ६ लाई धरौटीमा छाड्ने आदेश

दीपेन्द्र बडुवाल र घनश्याम गौतम (भैरहवा)

बुटवलस्थित सुप्रिम बचत तथा ऋण सहकारीको बचत रकम अपचलन आरोपित ६ जनालाई जिल्ला अदालतले शुक्रबार धरौटीमा रिहा गर्न आदेश गरेको छ ।

शुक्रबार मध्याह्न थुनछेक बहस सकिएपछि जिल्ला न्यायाधीश डा. श्रीप्रकाश उप्रेतीको इजलासले सहकारीका अध्यक्ष ओमप्रकाश गुरुङलाई पुर्पक्षका लागि थुनामा राख्न आदेश गरेको छ भने पूर्वपदाधिकारीसमेत रहेका दीपेश पुनलाई भने चार लाख रुपैयाँ धरौटी बुझाएर रिहा गर्न आदेश भएको छ । ठगी प्रकरणका मुख्य आरोपी ओखलढुंगाका जीबी राईभन्दा पछाडि बुटवलका गुरुङ सुप्रिमको अध्यक्ष बनेका थिए । राई अध्यक्ष हुँदा पूर्वराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनका छोरा दीपेश संस्थाको कोषाध्यक्ष थिए ।

२०७६ मा सुप्रिम र रूपन्देहीको मसिनामा रहेको जय अम्बे बहुउद्देश्यीय संस्थालाई एकीकृत कारोबार गर्ने निर्णय भयो । उक्त निर्णयअनुसार बनेको नयाँ सञ्चालक समितिमा गुरुङ अध्यक्ष थिए भने दीपेश सचिव रहेको प्रहरी प्रतिवेदनमा उल्लेख छ । पुनले बयानमा सुप्रिम सहकारीबाट खातामा रकम जम्मा भएको विषयबारे आफूलाई जानकारी नभएको बयान दिएका थिए ।

रूपन्देही जिल्ला अदालतका सूचना अधिकारी अनन्त मरासिनीका अनुसार शुक्रबार साँझसम्म धरौटी बुझाउन नसकेपछि पुन र अर्का प्रतिवादी नवीन अछामीलाई पनि अध्यक्ष गुरुङसँगै कारागार पठाइएको छ । अदालतले काठमाडौंमा पक्राउ गरेर रूपन्देही ल्याइएका अछामीलाई १० लाख रुपैयाँ धरौटी बुझेर रिहा गर्न आदेश गरेको थियो । 'पुन र अछामीले धरौटी बुझाउन नसकेपछि कारागार पठाइएको छ,' मरासिनीले कान्तिपुरसित भने, 'बाँकी धरौटी बुझाएर रिहा भएका छन् ।' अदालतले सहकारीको भैरहवा शाखा व्यवस्थापक दुर्गा चापागाईं पाण्डेलाई १८ लाख, नीता थापामगरलाई २ लाख, दीपक न्यौपानेलाई ४ लाख ४५ हजार र रोशनी गुरुङसित २ लाख रुपैयाँ धरौटीमा माग गरेको छ ।

अदालतले अध्यक्ष गुरुङलाई थुनामै राखेर थप अनुसन्धान गर्न भनेको छ । अदालतले प्रहरीले अनुसन्धानका लागि पोखरा कारागारबाट यहाँ ल्याएका कुमार रम्तेल र भविश्वर अर्याललाई कास्की कारागारबाट झिकाउने आदेश गरेको छ । त्यस्तै प्रहरीले पेस गरेका सहकारीका पूर्वअध्यक्ष एवं अहिलेका संरक्षक गितेन्द्रबाबु (जीबी) राईसहितका अन्य प्रतिवादीविरुद्ध पक्राउ पुर्जी जारी गरेको छ । जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयले सोमबार साँझ जिल्ला अदालतमा अभियोजनपत्र दर्ता गराएपछि मंगलबारबाट प्रतिवादीसित बयान लिन थालिएको थियो । गत मंगलबार सहकारीका अध्यक्ष गुरुङ,

चार लाख धरौटी नबुझाएपछि पूर्वउपराष्ट्रपति नन्दबहादुर पुनका छोरा दीपेश कारागार चलान

सहकारीका पूर्वकोषाध्यक्ष पुन, भैरहवा शाखा व्यवस्थापक चापागाईंको बयान लिइएको थियो ।

सूचना अधिकारी मरासिनीका अनुसार बुधबार सार्वजनिक बिदा परेकाले बाँकी प्रतिवादीसित बिहीबार बयान लिएपछि थुनछेक बहस सुरु भएको थियो । शुक्रबार बिहान पहिलो प्रहरमा बाँकी बहस सकिएपछि आदेश भएको थियो । प्रतिवादीको बयानअनुसार सहकारीको रकम विभिन्न व्यक्ति र कम्पनीका नाममा पठाउने मुख्य आरोपी बुटवलस्थित मुख्य कार्यालयका व्यवस्थापक सागर केसी फरार छन् । रकम हिनामिना भएको भन्दै बचतकर्ताले उजुरी गरेपछि प्रहरीले गत फागुन ३ गते सुप्रिम सहकारीका अध्यक्ष गुरुङ र भैरहवा शाखा व्यवस्थापक चापागाईंलाई पक्राउ गरेको थियो । प्रहरीले प्रतिवादी कायम गरेका अधिकांश सहकारीका संस्थापक, वर्तमान र पूर्वपदाधिकारी फरार छन् ।

इलाका प्रहरी कार्यालय बुटवलले करिब दुई महिना लामो अनुसन्धानपछि गत वैशाख ३ गते जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालयमा अनुसन्धान प्रतिवेदन बुझाएको थियो । त्यसपछि सरकारी वकिल कार्यालयले प्रतिवेदन अध्ययनपछि रायसहित अभियोजना दर्ता गराएको थियो । प्रहरीले माग गरेपछि सर्वसाधारणको रकम ठगी गरेको भन्दै १ हजार ८ सय ३१ जनाले उजुरी गरेका थिए । सहकारीमा जीबी राईसहितको समूहले सर्वसाधारणबाट बचत भएको १ अर्ब ३१ करोड रकममध्ये सहकारीका राई, पुन, गुरुङसहितका पदाधिकारी र कर्मचारीले ८६ करोड १८ लाख, २३ हजार अपचलन गरेको प्रतिवेदन प्रहरीले बुझाएको थियो । सहकारीमा १९ हजार ३ सय ९१ सदस्य छन् ।

कर्णालीमा भागबन्डाकै किचलो

प्रदेशस्तरमै सहमति जुटाउन नसकेपछि शपथ लिएको २ दिनमै मुख्यमन्त्री यमलाल कँडेल काठमाडौं पुगेर प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल र एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीलगायतका नेतालाई भेटेका थिए

कृष्णप्रसाद गौतम (सुर्खेत)

कर्णाली प्रदेशमा मुख्यमन्त्री नियुक्त भएको ११ औं दिनसम्म पनि भागबन्डा मिलाउन नसक्दा सरकार विस्तार हुन सकेको छैन । सत्ता गठबन्धनका दलबीच भागबन्डा नमिल्दा मुख्यमन्त्री यमलाल कँडेलले सरकार विस्तार गर्न नसकेका हुन् ।

कँडेल मुख्यमन्त्री नियुक्त हुनुअघि पनि सत्ता गठबन्धनका दलको पटक-पटक बैठक बसे पनि सहमति हुन नसकेपछि प्रदेश प्रमुखले दिएको ७ दिनको समय घर्किन थालेपछि अन्तिम दिनमा उनले मुख्यमन्त्रीमा दावी पेस गरेका थिए । त्यसयता सत्तारूढ एमाले र माओवादीबीच बैठक नै बस्न सकेको छैन ।

प्रदेशस्तरमै सहमति जुटाउन नसकेपछि मुख्यमन्त्रीको शपथ लिएको २ दिनमै कँडेल काठमाडौं पुगेर प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल र एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीलगायतका नेतालाई भेटेका थिए । उनी मंगलबार सुर्खेत फर्किए पनि माओवादी संसदीय दलका नेता एवं निवर्तमान मुख्यमन्त्री राजकुमार शर्मा काठमाडौंमै छन् । जसका कारण दुवै दलबीच निर्णायक बैठक बस्न नसकेको हो ।

'मुख्यमन्त्री काठमाडौं गएपछि दुवै दलको दूरी टाढिएको छ, कहिले मन्त्रिपरिषद्ले पूर्णता पाउँछ भन्नेबारे केही भन्न सकिन्न,' एमालेका एक सांसदले भने, 'अरूमा त सहमति नै छ, सामाजिक विकास मन्त्रालयमा अझै कुरा मिल्न सकेको छैन ।' उनका अनुसार माओवादीले अर्थसहित सामाजिक विकास,

मुख्यमन्त्रीले बढी शक्ति आफूले राख्न खोज्दा कुरा मिल्न नसकेको हो, उहाँले चाहनुभयो भने भोलि नै मन्त्रिपरिषद् विस्तार हुन्छ

● **रणसिंह परियार**
प्रमुख सचेतक, माओवादी

उद्योग र जलस्रोत तथा ऊर्जा मन्त्रालयमा दावी गरेको छ ।

मुख्यमन्त्रीले कामकाजमा सजिलोका लागि सामाजिक विकास मन्त्रालय एमालेलाई दिन आग्रह गरेको एमाले प्रमुख सचेतक टेकराज पछाईले बताए । 'जतिसक्दो छिटो सरकारलाई पूर्णता दिने र सरकारका कामलाई दुवै दलको

सहमति अघि बढाउन हामी सकारात्मक छौं, माओवादीले पनि सहमतिका लागि केही लचिलोपन अपनाउन जरुरी छ

● **टेकराज पछाई**
प्रमुख सचेतक, एमाले

सहमतिमा अघि बढाउने कुरामा हामी सकारात्मक छौं, माओवादीले पनि सहमतिका लागि केही लचिलोपन अपनाउन जरुरी छ,' उनले भने, 'मुख्यमन्त्रीज्यू काठमाडौंबाट फर्किसक्नुभएको छ, अब २/३ दिनमै सरकारले पूर्णता पाउनेछ ।' मुख्यमन्त्री छिट्टै मन्त्रिमण्डल विस्तार गरी विश्वासको मत लिने पक्षमा रहेको उनले बताए ।

मुख्यमन्त्रीकै अडानका कारण कुरा मिल्न नसकेको माओवादी सांसद दुर्गबहादुर रावतले बताए । 'एमालेभन्दा कर्णालीमा हाम्रो दल ठूलो हो, त्यसैले हामी ४ मन्त्रालयभन्दा कममा सहमत हुने अवस्थै छैन, त्यसमा पनि हामीले रोजेको मन्त्रालय पाउनुपर्छ,' उनले भने, 'तर मुख्यमन्त्रीले बढी शक्ति आफूले राख्न खोज्दा कुरा मिल्न ढिलाइ भएको हो, यदि उहाँले चाहनुभयो भने भोलि नै मन्त्रिपरिषद् विस्तार हुन्छ ।' माओवादीका प्रमुख सचेतक रणसिंह परियारले पनि मुख्यमन्त्रीले सहमतिका लागि पहल नगर्दा समस्या भएको बताए । यो गतिरोधको अन्त्य गर्न मुख्यमन्त्री नै अग्रसर हुनुपर्ने उनको भनाइ छ ।

अरूभन्दा मातहत कार्यालय बढी भएको र कर्मचारी पनि धेरै भएकाले सामाजिक विकास मन्त्रालयमा दुवै दलको दाबी रहेको मध्यपश्चिम विश्वविद्यालयका उपप्राध्यापक कमल लम्सालले बताए । 'यसअघिको सरकारको कामकाज पनि खासै प्रभावकारी देखिएको थिएन, अहिले पनि दुवै दलको दूरी टाढिँदा त्यसले सरकारका काममा दीर्घकालीन असर पर्ने देखिन्छ,' उनले भने, 'त्यसैले जतिसक्दो छिटो सरकारलाई पूर्णता दिई गतिशील बनाउन जरुरी छ ।'

४० सदस्यीय कर्णाली प्रदेशसभामा मुख्यमन्त्रीलाई २४ सांसदको समर्थन छ । एमालेका १०, माओवादीका १३ र समाजवादीका १ सांसदको समर्थनमा कँडेल गत मंगलबार मुख्यमन्त्रीमा नियुक्त भएका हुन् । कर्णालीमा ८ मन्त्रालय छन् ।

थाई एयरमा आएकी भारतीय महिलाबाट सुन बरामद

काठमाडौं (कास)- थाई एयरको उडानमा बैंककबाट आएकी एक भारतीय महिलाबाट प्रहरीले बिहीबार अन्दाजी ८ सय ५० ग्राम सुन बरामद गरेको छ । त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलका प्रहरी वरिष्ठ उपरीक्षक (एसएसपी) कृष्णहरि शर्मा पोखरेलका अनुसार, कालो टेपले बेरेर ल्याइएको सुन अध्यागमनतर्फ आउँदै गर्दा प्रहरीले बरामद गरेको थियो ।

ती महिलाले कट्टुभित्र लुकाएर लैजाँदै गरेको अवस्थामा आगमन टनेल गेटमा पक्राउ गरिएको एसएसपी पोखरेलले बताए । ती महिलालाई पेसेवर सुन तस्करमा संलग्न भएको आशंका गरिएको छ ।

जातीय विभेद : उजुरी गर्ने महाभारत

● **दलित समुदायबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिले समेत सकेका छैनन् विभेद र अन्यायविरुद्ध बोल्न** ● **विभेदविरुद्ध बोल्ने हिम्मत गरेर प्रहरीसम्म पुगे पनि अनेक लोभलालच, दबाब र प्रभावमा मुद्दा मिलापत्र**

प्रकाश धौलाकोटी (कालीकोट)

कालीकोटको सान्नीत्रिवेणी गाउँपालिका-८ का २८ वर्षीय तपेन्द्र बुढाले वडा ९ का वडाध्यक्ष नरपति तिरुवालाई गत फागुनमा जातीय भेदभावजन्य गाली गरे । गाउँपालिका मातहतकै स्वास्थ्य चौकीमा कार्यरत अहेव बुढाले अपमानजनक गाली गरेपछि सदरमुकाम मान्म पुगेका वडाध्यक्ष तिरुवाले २८ फागुनमा जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिए । प्रहरीले बुढालाई २९ फागुनमा घरैबाट पक्राउ गरेर सदरमुकाम ल्याये ।

वडाध्यक्षजस्तो पदमा रहेको व्यक्तिलाई समेत जातीय भेदभाव गरिएको भन्दै दलित अधिकारकर्मी र संघसंस्थाका प्रतिनिधिले पनि कारबाहीका लागि दबाब दिए । तर अन्तिममा वडाध्यक्ष तिरुवा नै मुद्दा प्रक्रियामा जान सकेनन् । जिल्ला प्रहरी कार्यालयमै मिलापत्र भएपछि अहेव बुढा अबदेखि त्यस्तो नगर्ने सर्तमा छुटे । वडाध्यक्ष तिरुवाले कान्तिपुरसँग भने, 'गालीगलौज गरेको हो, माफी मागेपछि मैले पनि जाहेरी फिर्ता लिएँ ।'

सान्नीत्रिवेणीमा दलित जनप्रतिनिधि नै जातीय भेदभावको पीडित भएर मिलापत्र गरिएको यो पहिलो घटना भने होइन । गएको साउनमा मात्रै कार्यपालिका सदस्य भरत विक कार्यपालिका बैठकमै भेदभावजन्य गालीले अपमानित भए, उनीमाथि कुटपिटसमेत भयो । गाउँपालिकामा अनियमितता भएको विषयमा कुरा उठाउँदा जनप्रतिनिधिहरू नै भेदभावजन्य शब्द प्रयोग गर्दै उनीमाथि जाइलागेका थिए । मुद्दा सदरमुकाम मान्मसम्म पुग्यो तर चौतर्फी दबाब भएपछि अन्तिममा गालीगलौज गर्नेले माफी मागे, मिलापत्र भयो । 'चार दिनसम्म निरन्तर प्रयास गर्दा पनि डीएसपीले उजुरी लिन मानेनन्, मुद्दा नगर्न चारैतिरबाट दबाब आयो,' भरतले भने, 'अन्तिममा मिलापत्र नै भयो ।'

०७६ मा पनि सान्नीत्रिवेणी-६ का वडाध्यक्ष रंगराज सार्कीमाथि वडा सचिव रामप्रसाद सन्ज्यालले जातीय भेदभाव गरेका थिए । घटनापछि वडाध्यक्ष सार्की उजुरी लिएर सदरमुकाम पुगे तर त्यसवेला पनि मुद्दा मिलापत्रमै टुंग्याइयो ।

सान्नीत्रिवेणीमा मात्रै होइन, कालीकोटका गाउँ-गाउँमा जातका आधारमा गरिने भेदभाव र छुवाछूत व्याप्त छ । तर, त्यस्तो विभेद र छुवाछूतविरुद्ध प्रहरीमा उजुरी पर्दैनन् । भौगोलिक विकटता, गरिबी, अशिक्षा र चेतनाको कमीका कारण दलितहरू जातीय भेदभाव सहेर बस्न बाध्य छन् । सामान्य सर्वसाधारण दलित मात्रै होइन, निर्वाचित जनप्रतिनिधिसमेत यस्तो विभेद र अन्यायविरुद्ध बोल्न सक्ने अवस्थामा छैनन् । कसैले विभेदविरुद्ध बोल्ने हिम्मत गरे र प्रहरीसम्म पुगे पनि अनेक लोभलालच, दबाब र प्रभावमा मुद्दा मिलापत्रमै टुंग्याउने गरिएको छ ।

'पहिलेजस्तो अछूत भनेर गर्ने छोइछिटो त कमी भएको छ तर जातीय भेदभाव उस्तै छ,' दलित अधिकारकर्मी रमेश नेपाली भन्छन्, 'दलित समुदायको सामान्य मान्छे मात्र होइन, गाउँका अगुवा र वडाध्यक्षमाथि नै जातीय भेदभाव भइरहेको छ, उनीहरूसमेत मुद्दा लिएर अदालतसम्म पुग्न सकेका छैनन्, यस्तोमा गाउँको सामान्य दलित परिवारको मान्छेमाथि विभेद हुँदा उजुरी गर्ने कसको हिम्मत ?' कालीकोट त्यही जिल्ला हो, जहाँ चुरोट सल्काउन चुलो छोएको निहुँमा मनवीरे सुनार र धारा छोएको निहुँमा वडा सदस्य मना सार्कीको निर्घात कुटपिटपछि हत्या गरिएको थियो । ती दुवै घटनादेखि सान्नीत्रिवेणीका वडाध्यक्षहरू रंगराज सार्की र नरपति तिरुवासम्मका मुद्दालाई नजिकबाट नियालेका अधिकारकर्मी दलितहरूले अझै पनि ढुक्कसँग आफूमाथि भएको अन्यायविरुद्ध बोल्न सक्ने अवस्था नरहेको दावी गर्छन् ।

'जातीय भेदभावको मुद्दा सरकारवादी हो तर पीडितले मुद्दा लिएर अदालतसम्म पुग्न सक्ने अवस्था छैन,' उनी थप्छन्, 'मलाई अन्याय भयो भनेर जिल्ला आएका वडाध्यक्षहरूमाथि चारैतिरबाट दबाब हुन्छ, अन्तिममा मिलापत्र गर्न बाध्य बनाइन्छ । त्यो देखेपछि साधारण दलितले उजुरी लिएर प्रहरीसम्म आउने हिम्मत जुटाउनै सक्दैनन्, बरु सहेर बस्छन् ।'

जिल्ला प्रहरी कार्यालयका अनुसार यो वर्ष जातीय भेदभाव र छुवाछूतको एउटा मात्र मुद्दा छ, त्यो पनि वडाध्यक्षमाथि भएको घटना हो । गत पुसमा पचालझरना गाउँपालिका-१ का गोकुल बोगटीले वडा २ का अध्यक्ष करवीरे विश्वकर्मालाई सामाजिक सञ्जालमा भेदभावजन्य गालीगलौज गरे । फोनमा समेत गाली गरेर धम्क्याए । बोगटी स्थानीय स्वास्थ्य चौकीका कार्यालय सहयोगी हुन् । सहयोगी कर्मचारीले अपमानजनक रूपमा विभेद गरेपछि वडाध्यक्ष विश्वकर्मा न्याय मार्दै सदरमुकाम मान्म पुगे । १२ पुसमा जातीय भेदभाव कसुरमा मुद्दा दर्ता गरे, प्रहरीले बोगटीलाई पक्राउ गरेर मुद्दा चलायो । उनी १९ दिन हिरासतमा बसेर ५० हजार धरौटीमा छुटेका छन् । डीएसपी अर्जुन केसी भन्छन्, 'हामीकहाँ उजुरी आएको अवस्थामा हामीले कानुनी रूपमा मुद्दा अघि बढाउने हो तर अहिले खासै त्यस्तो उजुरी परेको छैन ।'

भौगोलिक विकटता र गरिबीसँगै न्यून पहुँचमा रहेका दलित समुदायले प्रहरीसम्म उजुरी लिएर जाने अवस्था नरहेको अधिकारकर्मी विश्वकर्मा बताउँछन् । 'धारामा पानी छोएको निहुँमा वडा सदस्य मना सार्कीको हत्या भयो । ज्यानै जाने गरी भएको त्यो घटनामा समेत प्रहरीले जाहेरी लिन ७ दिन लगायो,' विगत सम्झिँदै उनी भन्छन्, 'अहिले प्रहरी त्यस बेलाभन्दा सकारात्मक छ तर दलित समुदायले प्रहरीसम्मको पहुँच नै राख्दैनन् ।'

बरु पछिल्लो समय जनप्रतिनिधिमाथि नै भएका विभेद र मिलापत्रमा टुंग्याइएका घटनाले उल्टै पीडकलाई प्रोत्साहन मिलेको उनी बताउँछन् । 'जनयुद्धपछि देशैभरि दलितलाई हुने छोइछिटो घट्यो । तर विभिन्न स्वरूपमा विभेद जकडिएर बसेको छ, कि दलितले राम्रो लगाएर हिँडेको मन पराइँदैन । थोरै पढेको, केही राम्रो गरेको रुचाइँदैन । यतिसम्म कि राम्रो कपडा, चस्मा लगाएर हिँड्यो भने पनि ठूलो भएको भन्दै कुटपिट गर्छन्,' उदाहरणका लागि पंख विकमाथि भएको घटना सुनाउँदै उनले भने । शुभकालिका गाउँपालिका-७ का २२ वर्षीय पंखमाथि गाउँकै धल्पुरा देवताको मन्दिरमा जाँदै गर्दा गाउँका ६ युवाले राम्रो कपडा, चस्मा लगाएर हिँडेको भन्दै कुटपिट गरेका थिए, कुटपिटबाट उनको खुट्टा नै भाँचिएको थियो । 'विभेदको स्वरूप फेरिएको छ, पहिले सिधै डुमले छोएको खाँदैनौं भन्थे,' उनी भन्छन्, 'अहिले सिधै तिमीले छोएको खाँदिनँ भन्दैनन् । खान मन छैन भनेर हिँड्छन् । पाइलैपिच्छे बहिष्कार र तिरस्कार छ । विभेदकारी सोच कायमै छ ।'

पछिल्लो जनगणनाअनुसार कर्णालीमा दलितको जनसंख्या २३ प्रतिशत छ । कर्णालीमा सबैभन्दा बढी जनसंख्या भएको जिल्ला भने कालीकोट हो, जहाँ २७ प्रतिशत दलित छन् । तर, त्यही अनुपातमा उनीहरूको न प्रतिनिधित्व छ, न विकासमा सहभागिता । दलितहरूसँग पर्याप्त जमिन छैन । ९० प्रतिशत दलितलाई आफैंले उब्जाएको अन्नले तीन महिनाभन्दा बढी खान पुग्दैन ।

जातीय भेदभाव र छुवाछूतको अन्त्य गर्न दलित जनप्रतिनिधिले समेत भूमिका खेल्न नसकेको उनी बताउँछिन् । 'जातीय विभेद व्याप्त छ, म आफैं चुनावमा ढोकाबाहिर बसेर उपमेयरको भोट मार्दै हिँडेकी हुँ,' उनले तीतो अनुभव सुनाउँदै भनिन्, 'दलित महिलाले राज्य संयन्त्रभित्रै विभेद खेपेर बस्न बाध्य छन् ।' उनले २७ प्रतिशत जनसंख्या भएको जिल्लाका ९ स्थानीय तहको प्रमुख/उपप्रमुखमा एक जना पनि दलित समुदायबाट नहुनुले दलितको राजनीतिक पहुँच कमजोर भएको पुष्टि हुने दावी गरिन् ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी गणेश नेपाली उजुरी नपरेकै आधारमा जातीय भेदभाव नभएको भन्न नमिल्ने बताउँछन् । भौगोलिक विकटता, असहजता र चेतनाको कमीका कारण जिल्लामा दलितहरूमाथि हुने विभेदको अन्त्य नभएको उनको भनाइ छ । 'अशिक्षा छ, गरिबी र अभाव छ, सामाजिक समस्याले यहाँका मान्छेहरूको जीवन ग्रस्त छ,' उनले भने, 'त्यसले पनि जातीय विभेद र छुवाछूतलाई प्रश्रय दिएको छ ।'

यहाँको नरहरिनाथ गाउँपालिका-९ की वडा सदस्य मना सार्कीको ०७५ जेठ १७ गते धारामा पानी छोएको निहुँमा कुटपिट गरी हत्या भएको थियो भने तत्कालीन जुविथा गाउँका मनवीरे सुनारको ०६८ मंसिर २४ गते चुलो छोएको निहुँमा कुटपिट गरी हत्या भएको थियो ।

तस्बिर : एएफपी

अमेरिकाको क्यालिफोर्नियास्थित हलिउडको टीसीएल चाइनिज थिएटरमा 'टीसीएम क्लासिक फिल्म फेस्टिभल' मा ब्रिटिस अभिनेत्री एमा हेमिङ विलिस ।

सन् १८८९ आजकै दिन

जर्मन तानाशाह हिटलरको जन्म

सन् १८८९ मा आजकै दिन (अप्रिल २०) मा तानाशाही शासक एडोल्फ हिटलरको जन्म भएको थियो । अस्ट्रियाको सामान्य परिवारमा जन्मिएका हिटलरको बाल्यकालको सपना चित्रकार बन्ने थियो । तर एकेडेमी अफ फाइन आर्ट्स भियनामा प्रवेश परीक्षा पास गर्न नसकेपछि उनी सेनामा भर्ती भएका थिए । उनी प्रथम विश्वयुद्धताका जर्मन सेनामा भर्ना भएका थिए ।

युद्धका कारण बेरोजगारी बढिरहेको अवस्थामा राजनीतिमा लागेका हिटलर १९२१ मा नाजी पार्टीको नेता भएका थिए । छोटो समयमै जनताहरूको मन जितेका हिटलर १९३३ मा ४४ वर्षको उमेरमा नै जर्मनीको चान्सलर बने । त्यसलगत्तै उनले राष्ट्रपतिमार्फत संविधान संशोधन गराएर चान्सलर पदलाई निकै शक्तिशाली बनाउन सफल भएका थिए ।

१९३४ मा राष्ट्रपतिको मृत्यु भएसँगै हिटलर देशको सर्वोच्च नेता तथा चान्सलर बने । आफ्नो शासनकालमा हिटलरले जर्मनीको भूभाग विस्तार गरेका थिए । जातीय नरसंहार मच्चाएर उनले ६० लाखभन्दा बढी यहुदीको ज्यान लिएका थिए । दोस्रो विश्वयुद्धमा पराजित भएपछि उनले १९४५ अप्रिल ३० मा आत्महत्या गरेका थिए ।

फस्टाउँदै अन्तरिक्ष पर्यटन

२०२३ मा अन्तरिक्ष पर्यटनको बजार ८४८.२८ अर्ब डलर थियो, २०३२ सम्ममा यो बढेर २७ हजार ८६१.९९ अर्ब डलर पुग्ने अनुमान गरिएको छ

सजना बराल (काठमाडौं)

अमेरिकी अर्बपति जेफ बेजसको अन्तरिक्ष प्रविधिसम्बन्धी कम्पनी 'ब्लु ओरिजिन' ले अन्तरिक्ष भ्रमणमा जान लागेका ६ जना पर्यटकको नाम र विवरण हालै सार्वजनिक गरेको छ । दुई साताअघि सार्वजनिक गरिएका पर्यटकमा अन्तरिक्ष इतिहासका विशिष्ट व्यक्ति मानिने एड ड्वाइटसहित सगरमाथा आधार शिविरलगायत नेपाल घुमेकी पूर्वलेखापाल क्यारोल स्कालर छन् । त्यस्तै, भारतका विमान चालक गोपीचन्द थोटाकुरासँगै मेसन एन्जल, सिल्भिया सिरन र केनेथ एल हेस पनि सूचीमा अटाएका छन् ।

अन्तरिक्ष अन्वेषणमा रुसलाई उछिनेर अमेरिकालाई विश्वै अग्रणी बनाउने लक्ष्य लिएका थिए अमेरिकी पूर्वराष्ट्रपति जोन एफ केनेडीले । केनेडीले राष्ट्रपति सम्हालेकै वर्ष अर्थात् सन् १९६१ मा एड ड्वाइटलाई एरोस्पेस रिसर्च पाइलट स्कुलमा तालिमका लागि छानेका थिए । अन्तरिक्ष यात्रासम्बन्धी अध्ययन र तालिमका लागि छनोट हुने उनी पहिलो अश्वेत नागरिक हुन् । तर उनले हालसम्म पनि अन्तरिक्षको यात्रा गर्न भने पाएका थिएनन् ।

सन् १९६९ मा केनेडीकै पहलमा पहिलो पटक मानिसले चन्द्रमामा पाइला टेक्दा ड्वाइट त्यसमा सामेल हुने लगभग पक्का थियो । राष्ट्रपति केनेडी एक अश्वेत नागरिकलाई समावेशी मान्यताअनुरूप चन्द्रमामा पुऱ्याउन चाहन्थे । तर, चार वर्षको तालिमपश्चात् नासाले अन्तिममा आएर ड्वाइटको नाम हटाइदियो । 'सन् १९६१ को नोभेम्बर ४ मा पहिलो अफ्रिकी-अमेरिकी नागरिकका रूपमा अन्तरिक्ष यात्रीको तालिम लिन भन्दै मलाई सरकारले पत्र पठाएको थियो,' ड्वाइटले अलजजिरा टीभीमा भनेका छन्, 'किन, के कारणले मलाई छानियो भनेर म छक्कै परेको थिएँ । मैले सुरुमा हुन्न भनिदिएँ । पछि मेरी आमाले यो मिसन हाम्रा लागि ठूलो कुरा हो भनेपछि तालिममा गएको थिएँ ।'

श्वेत साथीभाइ र अन्तरिक्ष कार्यक्रमका

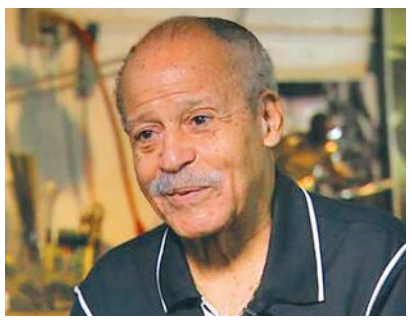

एड ड्वाइट

नेतृत्वले आफूलाई रङका आधारमा विभेद गरेको ड्वाइट सम्झन्छन् । 'केनेडी ब्वाई' वा राष्ट्रपतिले बुइँ चढाएर ल्याएको भन्दै आफूलाई हेपाहा व्यवहार गर्ने गरिएको उनी बताउँछन् । अन्तरिक्ष यात्रामा जान नदिइएपछि विमान चालकको पेसा त्यागेर ड्वाइट मूर्तिकलातर्फ लागेका थिए । हाल ९० वर्षको उमेरमा ड्वाइट आफ्नो अधुरो सपना पूरा गर्दै छन् । उनी चालक वा क्रु सदस्यबेगर स्वचालित रूपमा चल्ने यानबाट अन्तरिक्षको कर्मन लाइनमा पुगेर फर्किनेछन् ।

यो मिसनमा ड्वाइटभन्दा ६० वर्ष कम उमेरका भारतीय विमान चालक गोपी थोटाकुरा अर्का रोचक यात्री हुन् । गाडीभन्दा पहिला हवाईजहाज चलाउन सिकेका गोपी भारतका पहिलो अन्तरिक्ष पर्यटक भएको ब्लु ओरिजिनले जनाएको छ । यो मिसन सफल भएमा उनी अन्तरिक्षमा जाने दोस्रो भारतीयसमेत हुने द हिन्दुको दाबी छ । ब्लु ओरिजिनले एनएस-२५ मिसनको मिति नखुलाए पनि सम्भवतः अप्रिल, मे वा जुनभित्र सम्पन्न हुने अनुमान गरिएको छ ।

यसअघि सन् १९८४ मा लो अर्थ अर्बिटमा रहेको तत्कालीन रुसी स्पेस स्टेसन 'सल्युत-७' मा विङ कमान्डर राकेश शर्मा पुगेका थिए । त्यसपछि कल्पना चावला, सुनिता विलियम्स, राजा चरी र शिरिषा बन्डुला पनि अन्तरिक्षमा पुगेका थिए । तर उनीहरू भारतीय नागरिक नभई भारतीय मूलका अमेरिकी नागरिक थिए । अमेरिकी राहदानी भएका उनीहरूले अमेरिकी नागरिकका रूपमा अन्तरिक्ष यात्रा गरेका थिए । त्यसकारण हालसम्म अन्तरिक्ष पुग्ने एक मात्र भारतीय राकेश हुन् । थोटाकुराले पनि अमेरिकी विश्वविद्यालयमा नै विमान चालकको अध्ययन गरेका हुन् । उनी व्यावसायिक रूपमै जेट विमान उडाउँछन् । आन्ध्र प्रदेशको विजयवाडामा जन्मिएका थोटाकुराले स्नातकसम्म बैंगलुरुको सरला बिर्ला एकेडेमीमा पढेका थिए ।

पछिल्ला वर्षहरूमा अन्तरिक्ष-पर्यटन फस्टाउँदो क्रममा छ । इन्डियन एक्सप्रेसका अनुसार २०२३ मा अन्तरिक्ष पर्यटनको बजार ८४८.२८ अर्ब डलर थियो । २०३२ सम्ममा यो बढेर २७,८६१.९९ अर्ब डलर पुग्ने अनुमान गरिएको छ । ब्लु अरिजिनले सन् २०१५ र २०१६ देखि न्यु सेफर्ड (एनएस) यानमा अन्तरिक्षको सिमाना मानिने कर्मन लाइनसम्म यात्रुलाई पुऱ्याएर पृथ्वीमा फर्काउँदै आएको छ ।

सबअर्बिटल स्पेस फ्लाइट भनिने यस्तो यात्रामा पृथ्वीको चक्कर भने मारिँदैन । एक सीमित उचाइसम्म पुगेपछि यानलाई पृथ्वीको गुरुत्वाकर्षणले तल तान्छ । यात्रुले भारशून्य (वेटलेसनेस) महसुस गर्छन् । हाल ब्लु ओरिजिन र भर्जिन ग्यालेक्टिकले सबअर्बिटल स्पेस टुरिजम सेवा दिँदै आएका छन् । इच्छुकले आवेदन दिएपछि पैसा तिरेर अन्तरिक्ष यात्रा गर्न पाउँछन् । अर्का अर्बपति इलन मस्कको कम्पनी स्पेस एक्सले पनि अन्तरिक्ष पर्यटन सेवाका लागि प्रयास गर्दै आएको छ । यस्तो यात्रामा एउटै रकेट विभिन्न पटक प्रयोग हुन्छ ।

अन्तरिक्ष प्रविधिसम्बन्धी कम्पनी 'ब्लु ओरिजिन' ले अन्तरिक्ष भ्रमणमा लैजान लागेका ६ जना पर्यटकमा भारतीय विमान चालक गोपी थोटाकुरा पनि छन् । गोपी भारतका पहिलो अन्तरिक्ष पर्यटक तथा अन्तरिक्षमा जाने दोस्रो भारतीय बन्नेछन् ।

वर्गीकृत विज्ञापन

घर जग्गा

लैनचौर देखि बुढानिलकण्ठ सम्म घर/जग्गा खरिदबिक्री गर्नपरेमा सम्झनुहोस्, 9846578599

गोदावरी बाड्रेगाउमा १६फिटे बाटोमा २०आना बिक्रिमा ९८५११८३१०५

काठमाण्डौं त्रिशुली हाइवेमा जोडिएको जितपुरफेदीको ८-५-०-० जग्गा बिक्रिमा ५९०५०८६, ९८४५३०७६९६ रोशन

मैतिदेवी डिल्लीबजार मेनरोडमा ०-१५-०-० जग्गा बिक्रिमा ५९०५० ९६, ९८४१७१६३५९ दिवाकर

हलचोक नार्गाजुन Himalayan Yoga Resort माथि 16 आना, 9818302713

बिजेश्वरी स्वयम्भु Retreat Apartment नजीक 7.5 आना, 9818302713

भोटेबाहालको घरहरू बिक्रिमा सम्पर्क 9705561355

आधा-आधा चलाउनुमिल्ने उपत्यकाभित्रको जग्गा धितोराख्न तुरुन्तैचाहियो, 9863247460

पुतलीसडक न्युप्लाजा बागबजार बानेश्वररोडमा कमर्सियल घरजग्गा, 9851054292, 9841203914

सवारी साधन

Hyundai-i20 Asta fulloption 2010 Barnd new-condition 14,50000, 9841278571

सम्पर्क

विद्यार्थीकोलागि सस्तोमा Cash Deposit 9765345999

सबैभन्दा सस्तोमा Cashdeposit धितोफुकुवा 9823381411

अतिसस्तोमा विदेशजान Cashdeposit धितोफुकुवा 9841979508

Cashdeposit भिषाडकुमेन्ट धितोफुकुवा 0.5% 9841588192

धितो, लोन दुवै हुन्छ 9706639466

कुनैपनि घरहरू भत्काउनु परेमा ९७४५७०५६२८

बैक डिपोजित steatment कोलागी 9851334104

विविध बिक्रीमा

पाटनढोका क्याम्पससगै राम्रो चलिरहेको क्याफे बिक्रिमा, ९८१३८४३२५४, ०१५५२०६६६

तिनकुनेचोकैमा किराना कोल्स्टोर बिक्रीमा, 9815325122

निर्माण सफाई

ढलमंगाल सेफ्टीट्यांकी जामखोल्ने 9849519040

ठुलोगाडीमामेसिनबाट सेफ्टीट्याङ्की ढेलमंगाल जामखोल्ने 9849442728

ढलमंगाल ट्वाइलेट जामखोल्ने सेफ्टीट्यांकी 9840540700

ढलमंगाल जामखोल्ने निर्माण मर्मतसफाई 9860386626

ढलट्वाइलेट मंगल जामखोल्ने सस्तोमा 9849731278

सेप्टिट्याङ्की सफाई गाडीमा १५००/- 9843768737

सेप्टिट्याङ्की सफाई ठुलोगाडीमा मेसिनबाट 015251092, 9851024364

ढलमंगाल ट्वाईलेट जामखोल्ने सेप्टिट्याङ्की सफाई ९७६७८२१२४९

भाडामा

ललितपुरमा घरफ्ल्याट भाडामा लिनदिनेः 9851071590

मैतिदेबीमा दुई वा पांचकोठा पार्किङसहित अफिसगोदाम बस्नलाई, ९८५१०२७४९९

नयाँ Flat होटल सामान सोल्टीसंगै ९८१४१७३९६२

सामाखुशी रानीवारीमा फ्ल्याट भाडामा, 9767944237

नयाँबजार फलफुलचोकमा सटर भाडामा, 9841278571

ललितपुर कुशुण्टीमा व्यावशायीक प्रयोजनको लागी उपयुक्त फ्ल्याट तथा शतरहरू, 9849288026, 9841214173

चाहियो

अलराउण्डर कुक हेल्पर कालोपुर ९७६२४१०४०४

धापासीमा काठको मिस्त्री हेल्पर पेन्टर चाहियो ९८४९२४२७६४

रेष्टुरेन्टलाई ममचाउमिन बनाउनजान्ने (सामान्यकुक हेल्पर) आवश्यकता जोरपाटी 9702710594

Part-time Nepali, Lower secondary Science, Primary English, Pre-primary grade teacher, fluent English Baluwatar 9851187127

एक प्रतिष्ठित कम्पनिको लागी न्यूनतम योग्यता + 2 भएको रिसेप्सनिष्ट चाहियो, 9851345867

स्पा र मसाजकोलागि स्टाफचाहियो ९८२३५५६५६९

भक्तपुरको पोल्ट्री फर्मलाई दम्पती कामदार चाहियो ९८५१०६९७२८, ९८६००२५२१३

वेटर-२ जना वेट्रेस-२ जना कुक-२ जना किचने हेल्पर-१ जना सि यू चिकेन हब नख्खु ललितपुर ९८५१०७९१७७

Part-Time Secondary Maths Teacher Wanted at Dhapasi, Kathmandu, 9851132142

English Teachers Secondary Level, Chabahil, 9841200709

Part-time Secondary OPT-Math teacher (Morning) Baluwatar 9851187127

Anupam Vidya Sadan Lazimpath requires Kindregarten grade teacher, Science and Maths lower Secondary, Hostel Warden and Hostel helper woman, 9851158714, 9851158717

तिनकुने होटललाई हेल्पर चाहियो 9813802975

अनुभवी किचन हेल्पर चाहियो 9803008537

होटल रत्नज्योती कोटेश्वरलाई अनुभवी कुक-१ अनुभवी वेटर-२ सरसफाई गर्ने-१ कर्मचारी चाहियो । ९८५१०६४९८२

खानबस्नसहित तरुन्तै कर्मचारी 15,500/- 9823280255

Primary English, Nepali teachers' मण्डिखाटार 9810128420

स्कुलमा गार्ड (खानेबस्ने, १३,०००/-) 9810128420

सेकुवापोल्ने जेन्सकर्मचारी-१ खानेबस्न-१४,०००।- बानियाटार ९८६१३९३६५५

मर्मत

मेसिनबाट सेफ्टीट्याङ्की ढलमंगाल जामखोल्ने 9849442728

घरैमा LED/TV फ्रिज वासिङ्गमेसिन ९८४१२९६१९२

भर्ना

नर्सरीदेखि कक्षा-९ सम्मभर्नाखुल्यो होष्टल/ यातायातको सुविधा, न्यू नलेज इङ्लिस स्कुल, बालुवाटार 01-4535547, 9841251993

उपचार

कठिन यौनरोगहरू, VDRL, यौन दूर्बलता, 9808204686

बिहावारी

काठमाडौंको तिसवर्षे एमडिएस डाक्टरलाई जागिरे बधु चाहियो ९८४०६६१९२६

Europe मा बस्ने ३८ वर्षिय एक अविवाहितलाई बधु चाहियो ९७०४८२७०८४

वर्गीकृत विज्ञापन संकलन काउन्टरहरू

रिजन एड मिडिया एण्ड मार्केटिङ्ग
सुस्मिता क्लासिफाइड
सिद्धि गणेश एडभरटाइजिङ्ग
युनिटेक आई.टी. सोलुसन
जयबागेश्वरी कम्युनिकेशन
हलफ्याक्स मिडिया एण्ड कम्युनिकेशन
पब्लिक कन्ट्याक्ट प्वाइन्ट
न्यू लालित्य प्रिन्ट एण्ड ट्रेडस
भ्याली कम्युनिकेशन सर्भिस
बि. एण्ड बि. कम्युनिकेशन
लोटस एडभरटाइजिङ्ग मिडिया प्रा.लि.
विडलिंक मिडिया
अनलाइन विज्ञापन सेवा

पेप्सीकोला/कोटेश्वर ०१-४५९३५३१, ९८५११७८८३०
नयाँबानेश्वर ०१-४१०४२३७, ९८५१०२११७२
फुलबारी टोल, कपन ९८४१२८५४४७, ९८४३७८७५५६
चुच्चेपाटी ९८४१३१५४४१, ०१४५८५९०२
जयबागेश्वरी ०१-५२४१०११, ९८६३३३७२१७
जमल ४२२४१८१, ४०१२५७७
कालिमाटी ४६७४८०१, ९८४१६९५३९३
लगनखेल ५५४३५८२, ९८४१८३४५३४
महाराजगञ्ज ०१४३७२३३०, ९८४५९६५२९३
कलंकी ५२३४५३०, ९८४१०२१५२३
गोंगबु, नयांवसपार्क ९८५१०२४३९८, ४३६४७५१
पु. बानेश्वरचोक ४४९२३०९, ९८४९५६०६१४
सिनामंगल ४४९१४१२, ९८५११२०१८०

पशुपति विज्ञापन सेवा
मरमिड
निशा बुक्स एण्ड स्टेशनरी
सेढाई स्टेशनरी
नेपाल मिडिया कन्सर्ल्ट
सूर्य विनायक साइबर
डि. एण्ड डि एडभरटाइजिङ्ग
स्मार्ट इन्भेष्टमेन्ट
प्रयास इन्टरप्राइजेज
किपु बुक प्वाइन्ट
कान्तिपुर सञ्चार सेवा
मिडिया वे प्रा.लि.
न्यु टिन्स स्टेशनरी
दीप सेवा कम्पनी

सोह्रखुट्टे चोक ९८६६४३०१५५, ९८१३६३५६०९
कलंकी ५२३४३४२, ९८४९४७५६७५
लगनखेल ५५३१९५७, ९८४१६२७४८९
बसुन्धरा ९८४६१७८२२८
सिफल ०१-४५७८१०३
भक्तपुर ५०९२६७४, ९८४१९७०८४१
लुभु ५५८०४०६, ५५५४३३२
जोरपाटी ९८५१०८९२५३, ९७४१०१७२५३
बागबजार ४२४५१०८
कीर्तिपुर ४३३१७७५
कमलपोखरी ४५१४९२२, ९८४१४७८६००
नयाँबजार ४३८७८५५, ९८४१५१७०४५
सातदोबाटो ९६१७७४९१०९, ९८४१३२३८२८
कोटेश्वर ४६०००७०

क्वीक कम्युनिकेशन सर्भिस
गेटवे सञ्चार सेवा
आर्क मिडिया
अदीति विज्ञापन सेवा
माउण्टेन एर एड
लुमिनेन्ट एड एजेन्सी
सुविधा डटकम
सेभेन 24 प्रा.लि.
मिडिया एडब
सगरमाथा श्री मिडिया
गणेश पुस्तक
मुनाल पुस्तक पसल
श्रेष्ठ बुक्स एण्ड स्टेशनरी
के.डि.ए. सप्लायर्स एण्ड एड
चितवन एडभरटाइजिङ्ग

बालाजु ४५८३४५२, ४५८५४२६
सिनामंगल ९८०३७३५९८८, ९८५१०५३०७८
सुन्धारा ०१-५७१३९७१, ९८५१२२८२२८
कौशलटार ९८५११२२३८१
एकान्तकुना, नख्खु ५५३३७६६, ९८४९६६५४६५
कुमारीपाटी ०१-५१७१२१६, ९८५११५५५२५
बनस्थली ४३५२७७२, ९८४१७११५१२
जावलाखेल, लपु ०१-५४४७७५७, ०१-५४३५५२४
लाजिम्पाट ४००१०२५
बालकुमारी ९८४१५५४००७, ०१-५१००४७०
कांकडभित्ता ९८४२६३३४०६, ०२३-५६३१०९
गाईघाट ९८४२८७५५५५, ०३५-४२०१२५
दमक ०२३-५८४१२५, ९८४२६२०७५७
भरतपुर ०५६-५७२१०९, ९८४५१९९३६१
भरतपुर ०५६-५३१००८, ९८५५०६३४०७

म.अ.क. बाहेक

वर्गीकृत विज्ञापन साधारण प्रति शब्द रू. ४५/- बोल्ड प्रति शब्द रू. १००/- **वर्गीकृत डिस्प्ले** श्याम/श्वेत रू. ३०००/- स्पट कलर रू. ३५००/- मल्टी कलर रू. ५०००/-*

सम्पर्क नं. ५१३५०००, ५१३५००४, Ext. १६४८ Email: mktclassified@kmg.com.np

विदेशी मुद्रा

अमेरिकी डलर	१३३.९७
युरो	१४२.९६
पाउन्ड स्टर्लिङ	१६७.१०
अस्ट्रेलियन डलर	८७.२८
कतारी रियाल	३६.७३

राष्ट्र बैंकको आधारमा

सुन रू. १,३९,३००

चाँदी रू. १,७२०

माथिल्लो अरुण निर्माणको बाटो खुल्यो

- विश्व बैंकको नेतृत्वमा माथिल्लो अरुण निर्माण गर्ने सैद्धान्तिक सहमति
- तेस्रो लगानी सम्मेलनमा अन्य लगानीकर्ताका लागि पनि लगानी गर्न राखिने

कान्तिपुर संवाददाता (काठमाडौं)

लामो समयदेखि अड्किएर रहेको १ हजार ६३ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो अरुण जलविद्युत् आयोजना निर्माणको बाटो खुलेको छ। माथिल्लो अरुण जलविद्युत् आयोजना निर्माणका लागि विश्व बैंक र नेपाल सरकारबीचमा सैद्धान्तिक सहमति भएपछि निर्माण अघि बढ्ने भएको हो। संखुवासभामा निर्माण हुने १ हजार ६३ मेगावाटको माथिल्लो अरुण अर्धजलाशययुक्त जलविद्युत् आयोजनामा वित्तीय व्यवस्थापन विषयमा सैद्धान्तिक सहमति भएको अर्थ मन्त्रालयले जनाएको छ।

अमेरिकामा अर्थमन्त्री वर्षमान पुन र विश्व बैंक उच्च नेतृत्वबीच वासिङ्टन डीसीमा भएको वार्तामा त्यसबारे सैद्धान्तिक सहमति भएको हो। मन्त्री पुन र विश्व बैंकका दक्षिण एसिया हेर्ने उपाध्यक्ष मार्टिन रेजरबीच माथिल्लो अरुणसहित विश्व बैंकको लगानीमा नेपालमा सञ्चालित आयोजनाबारे छलफल भएको थियो। माथिल्लो अरुणमा विश्व बैंकले वित्तीय व्यवस्थापनको नेतृत्व गर्ने विषयमा सैद्धान्तिक निष्कर्षमा पुगिएको मन्त्री पुनको भ्रमण टोली सदस्य एवं अर्थ मन्त्रालयको अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता समन्वय महाशाखा प्रमुख सहसचिव श्रीकृष्ण नेपालले मन्त्रीको निजी सचिवालयमार्फत जानकारी दिए।

नेपाल सरकारले सैद्धान्तिक स्वीकृति दिएपछि सहमतिले औपचारिकता पाउनुका साथै वित्तीय व्यवस्थापनसम्बन्धी सम्झौता हुनेछ। माथिल्लो अरुणको वित्तीय व्यवस्थापनको नेतृत्व विश्व बैंकले गर्नेछ। विश्व बैंकको नेतृत्वमा निर्माण हुने सौद्धान्तिक सहमति भएको उक्त जलविद्युत् आयोजनालाई सरकारले वैशाख १६ र १७ मा हुने लगानी सम्मेलनमा अन्य लगानीकर्ताहरूलाई पनि सहुलियत ब्याजदरमा लगानी गर्नका लागि आग्रह गरिने अर्थ मन्त्रालय स्रोतले बतायो।

विश्व बैंकको सहवित्तीयकरणमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाको सहुलियतपूर्ण ऋण र स्वदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट गरी ७० प्रतिशत ऋण लगानी जुटाउनुका साथै ३० प्रतिशत स्वपुँजी (इक्विटी) बाट वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने तयारी छ। उक्त आयोजना निर्माणको लागत कति हुने भने टुंगो लाग्न बाँकी छ। अमेरिका उड्नुअघि मन्त्री पुनले ऊर्जामन्त्री शक्तिबहादुर बस्नेत, विश्व बैंक र एसियाली विकास बैंकका नेपाल निर्देशकहरूसँग माथिल्लो अरुणको वित्तीय व्यवस्थापन छिटो सकेर निर्माणको काम अघि बढाउनेबारे छलफल गरेका थिए।

माथिल्लो अरुणको पूर्वतयारीस्वरूप २ किमि सुरुङ मार्ग र २१ किमि पहुँच मार्ग निर्माणको काम अघि बढेको छ। जग्गा प्राप्ति र मुआब्जा वितरण कसिब सकिएको छ। विद्युत्को उच्च माग हुने हिउँदको ६ महिना दैनिक ६ घण्टा पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गरिने माथिल्लो अरुण नेपालकै गेमचेन्जर आयोजना हो। सो आयोजनाबाट वार्षिक ४ अर्ब ५३ करोड युनिट ऊर्जा उत्पादन हुनेछ। उत्पादित विद्युत् ६ किलोमिटर ४ सय केभीको प्रसारण लाइनमार्फत संखुवासभाको हाइटारमा नयाँ बन्ने सबस्टेसनमार्फत राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा जोडिनेछ।

अमेरिका भ्रमणमा रहेका अर्थमन्त्री वर्षमान पुन इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट फाइनान्स कर्पोरेसनका अधिकारीहरूसँग भेटघाटपछि।

भुँवाघाटमा निर्माण हुने ६ सय ३५ मेगावाटको दूधकोशी जलविद्युत् आयोजनालाई सरकारले राष्ट्रिय गौरवको आयोजनामा समावेश गरेको छ।

बैठकमा विश्व बैंकको लगानीमा सञ्चालित अरू विकास आयोजनाको कामलाई समेत तीव्रता दिने विषयमा छलफल भएको थियो। नेपालले परम्परागत रूपमा उपयोग गर्दै आएको विश्व बैंकको सहुलियत दरमा ऋण दिने संस्था इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट एसोसिएसन (आईडीए) सुविधा बढाउने र आयोजनाहरूमा विविधीकरण गर्नेबारे समेत कुराकानी भएको अर्थ मन्त्रालयले जनाएको छ।

त्यस क्रममा मन्त्री पुनले नेपालको विकास पूर्वाधार निर्माणमा आन्तरिक स्रोतको सीमितता रहेकाले वैदेशिक लगानीको जरुरी रहेको बताए। मलेरिया निवारणको समयदेखि नै विश्व बैंकले नेपालका लागि गर्दै आएको अनुदान र सहुलियतपूर्ण ऋण सहायताका लागि धन्यवाद दिँदै आगामी दिनमा थप लगानी बढाउन मन्त्री पुनले आग्रह गरे।

नेपालमा लगानी गर्न आग्रह

अमेरिकामा विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको संयुक्त वसन्तकालीन बैठकमा सहभागी हुन पुगेका अर्थमन्त्री पुनले वासिङ्टन डीसीमा लगातार भेटवार्ता गरे। तीनदिने अमेरिका बसाइका क्रममा मन्त्री पुनले विश्व बैंकका कार्यसञ्चालन प्रबन्ध निर्देशक आना बियर्दे, विश्व बैंकका दक्षिण एसिया हेर्ने उपाध्यक्ष मार्टिन रेजर, विश्व बैंकका विकास वित्त (डीएफआई) परिचालन हेर्ने उपाध्यक्ष आकिहिको निसिओ, विश्व बैंककै पूर्वाधार क्षेत्र हेर्ने उपाध्यक्ष ग्वाङ्झे चेन, अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगम (आईएफसी) का उपाध्यक्ष रिकार्डो पुलिटी र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (आईएमएफ) का सहायक प्रबन्ध निर्देशक बो-लीसँग भेटवार्ता गरे।

अमेरिकी लगानीकर्ता र व्यवसायीहरूसँग पनि संवाद गर्दै नेपालमा लगानी गर्न आउन अर्थमन्त्री पुनले आग्रह गरे। विश्व बैंक उपाध्यक्ष आकिहिकोसँग आगामी जुनमा काठमाडौंमा विश्व बैंक समूहअन्तर्गतको अन्तर्राष्ट्रिय विकास संघ (आईडीए)-२१ बैठक गर्ने नेपालको प्रस्ताव स्वीकार गरेकामा अर्थमन्त्री पुनले धन्यवाद दिए। आइडा बैठकको राम्रो तयारी भइरहेको र त्यसका लागि काठमाडौंस्थित विश्व बैंकको देशीय कार्यालयसँग समन्वय गरिरहेको अर्थमन्त्रीले बताएका थिए। नेपालमा सहुलियतपूर्ण कर्जा वा अनुदानमार्फत लगानीका थप क्षेत्र पहिल्याउन उनले आग्रह गरेका थिए। आइडालाई नेपालजस्ता विकासोन्मुख देशहरूका लागि भरपर्दो माध्यम बनाउन सकिने भन्दै अर्थमन्त्री पुनले पछिल्लो दशकमा दूरसञ्चार, यातायात, स्वच्छ ऊर्जाजस्ता क्षेत्रमा नेपालले हासिल गरेका उपलब्धि विश्व समुदायले हेर्न लायक भएको उल्लेख गरे।

नेपाल सरकार र १६ विकास साझेदारले सन् २०२१ मा संयुक्त रूपमा अनुमोदन गरेको हरित, उत्थानशील र समावेशी विकास (ग्रिड) का लागि रणनीतिक कार्ययोजना समावेश गरिएको काठमाडौं घोषणापत्रको मार्गनिर्देशनमा अघि बढेको जानकारी अर्थमन्त्री पुनले जनाए। उक्त घोषणापत्रको अवधारणाअनुसार आगामी वर्ष पहिलो हरित उत्थान र समावेशी विकास कार्यक्रमअन्तर्गतको (ग्रिड डीपीसी) कार्यान्वयन गर्न लागिएको उनको भनाइ छ।

अमेरिकी व्यवसायीलाई लगानीका लागि नेपाल आउन अर्थमन्त्री पुनले अपिलसमेत गरे। अमेरिकी (यूएस) चेम्बर अफ कमर्सका पदाधिकारीसँगको अन्तरक्रियामा मन्त्री पुनले नेपाल अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्ताका लागि आकर्षक गन्तव्य भएको उल्लेख गरे। भू-परिवेष्टित अवस्थितिका कारण विश्वका दुई उदीयमान आर्थिक केन्द्र बन्दै गरेका भारत र चीनलाई जोड्न सक्ने एक मात्र मुलुक नेपाल भएकाले वैदेशिक लगानीकर्ताका लागि उपयुक्त गन्तव्य भएको उनको भनाइ छ।

जलवायु परिवर्तनको प्रभावका कारण खतरामा रहेका मुलुकहरूको समूह भी-२० को मन्त्रीस्तरीय बैठकलाई अर्थमन्त्री पुनले सम्बोधन गरेका थिए। **बाँकी पृष्ठ ६**

खोकनामा अड्किएको द्रुतमार्ग

विमल खतिवडा (काठमाडौं)

नेपाली सेनाको निर्माण व्यवस्थापन रहेको काठमाडौं-तराई/मधेश द्रुतमार्ग (फास्ट ट्राक) मा ६४.४७७ किमिमा ठेक्का व्यवस्थापन भए पनि ललितपुरको खोकना खण्डको विवाद अझै टुंगिएको छैन, जसले गर्दा यो खण्डको ६.५ किमि क्षेत्रमा ठेक्का व्यवस्थापनको काम भएको छैन। खोकना-बुडमती खण्डको २ सय ११ रोपनी जग्गा अझै अधिग्रहण हुन सकेको छैन। खोकना इलाकामा रहेका विभिन्न प्रकृतिका गुठी र केही व्यक्तिगत जग्गाहरूको कागजात जुटाउन कठिनाइ हुँदा जग्गा अधिग्रहणमा समस्या भएको आयोजनाले जनाएको छ।

प्रतिनिधिसभाको राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिले फास्ट ट्राकमा भएको प्रगतिबारे शुक्रबार आयोजना गरेको छलफलमा सहभागी सांसदले खोकना खण्डको जग्गा विवाद छिटो टुंग्याउनुपर्नेमा जोड दिए। 'खोकना क्षेत्रको विवाद के हो ? यो क्षेत्रको समस्या किन समाधान भएन,' सांसद राजेन्द्र पाण्डेले प्रश्न गरे, 'समस्या समाधान गरेर तोकिएकै समयमा निर्माणको काम सकिनुपर्छ।' फास्ट ट्राकका अन्य खण्डमा काम अघि बढिरहेको समयमा खोकना क्षेत्रको विवाद छिटो मिलाउनुपर्ने सांसद सर्वेन्द्रनाथ शुक्लाको भनाइ छ।

'फास्ट ट्राकमा कामको गति बढिरहेका बेला निर्माणमा बाधा व्यवधान आउन दिनुभएन,' उनले भने, 'जहाँ समस्या आउँछ, समाधान गरेर काम गर्ने वातावरण बनाउनुपर्छ।' अहिलेसम्म खोकना क्षेत्रको जग्गा विवाद नमिलेकाले तोकिएकै समयभित्र आयोजना सम्पन्न हुनेमा शंका उब्जिएको अर्का सांसद लीलानाथ श्रेष्ठले बताए। 'यो महत्त्वपूर्ण सडक आयोजना हो, खोकना क्षेत्रको जग्गा आयोजनालाई अहिलेसम्म उपलब्ध भएको छैन,' उनले भने, 'कसरी ०८३ चैत मसान्तसम्म यसको काम सकिन्छ ?' यस्ता समस्या समाधान गरेर समयमै आयोजना सम्पन्न हुने वातावरण बनाउनुपर्ने उनको भनाइ छ। यसलाई सेनाले ११ नम्बर प्याकेजमा राखेको छ, जुन खण्डको अहिलेसम्म ठेक्का हुन सकेको छैन। यस खण्डमा राजनीतिक समस्या भएको सांसद कृष्णगोपाल श्रेष्ठको आरोप छ।

'यो क्षेत्रको मुआब्जा विवाद सेनाले मिलाउने होइन,' उनले सेनाको बचाउ गर्दै भने, 'सरकारले मिलाउने हो, त्यसैले यसको समाधान गरेर तोकिएकै समयभित्र सेनाले काम सक्नुपर्छ, यो आयोजनामा सेनाको प्रतिष्ठा पनि जोडिएको छ।' खोकना विवाद लम्ब्याएर आयोजना निर्माणमा ढिला गर्न नहुनेमा उनको पनि स्वीकारोक्ति छ। 'यो समस्या सरकारी संयन्त्रले छिटो टुंग्याउनुपर्छ,' उनले भने। तोकिएकै समयभित्र काम सक्नुपर्नेमा सांसद हितराज पाण्डेले जोड दिए। '०८३ चैतभित्र यसको काम सम्पन्न हुन्छ ?' उनले भने, 'सकिन्न भने अहिल्यै यसलाई सच्याएर समय थपौं, तर तोकिएकै समयमा काम हुनुपर्छ।'

> ७०.९७७ किमिमध्ये ६.५ किमि खण्डमा अझै ठेक्का व्यवस्थापन हुन सकेन

सांसदहरूले उठाएका प्रश्नको जवाफ दिन नेपाली सेनाका प्रमुख प्रभुराम शर्मा आफैं उपस्थित थिए। तोकिएकै समयभित्र काम सकिने उनको दावी छ। **बाँकी पृष्ठ ६**

कर्णालीको खर्च ९ महिनामा २५ प्रतिशत

तृप्ति शाही (वीरेन्द्रनगर)

प्रदेश सरकारको संरचना बनेको ७ वर्षमा कर्णाली प्रदेशमा ५ वटा सरकार बने। पहिलो कार्यकालमा माओवादी केन्द्रका महेन्द्र शाही नेतृत्वमा दुई र कांग्रेसका जीवन शाहीको नेतृत्वमा एक पटक सरकार बन्यो। दोस्रो कार्यकालमा माओवादी केन्द्रका राजकुमार शर्मापछि हालै एमाले नेता यामलाल कँडेलले सरकारको नेतृत्व सम्हालेका छन्।

> सरकारको नेतृत्वकर्ता जो भए पनि कर्णालीमा सधैंका वर्ष विकास खर्च सुस्त

सरकारको नेतृत्वकर्ता जो भए पनि कर्णालीमा सधैंका वर्ष विकास खर्च सुस्त देखिएको छ। सबै सरकारका नेतृत्वकर्ताले संघीय सरकारले दिने बजेट कम भएको गुनासो गर्दै आए पनि उनीहरूले विकास बजेट भने कहिल्यै खर्च गर्न सकेनन्।

चालु आर्थिक वर्षमा पनि प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयनको गति सुस्त छ। आर्थिक वर्ष सकिन ३ महिना मात्र बाँकी रहँदा प्रदेश सरकारको समग्र बजेट कार्यान्वयन भने २५ प्रतिशत मात्रै छ। प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको तथ्यांकअनुसार चैत मसान्तसम्म २५.६६ प्रतिशत अर्थात् ८ अर्ब ५७ करोड ५१ लाख २ हजार ६ सय ९४ रुपैयाँ ८३ पैसा मात्रै प्रदेश सरकारले खर्च गरेको छ। **बाँकी पृष्ठ ६**

Re- Call for Expression of Interest (EOI)

Consultancy services for Age-Friendly City (AFC) baseline assessment in Chagunarayan Municipality, Bhaktapur District.

(Re-Published date: 20 April , 2024)

Nepal Red Cross Society (NRCS) hereby invites a sealed quotation (EOI) from the Consulting Firm/Individual Consultant for the Age-Friendly City (AFC) baseline assessment in Chagunarayan Municipality through the Shared Action for Healthy, Active, and Respectful Ageing (SAHARA) project, a joint initiative of Chagunarayan Municipality and NRCS - Bhaktapur District Chapter.

In recent years, NRCS has been implementing healthy aging initiatives as part of its health strategy. Similarly, Chagunarayan Municipality also provides health and non-health services to older people. As healthy aging is a priority for both partners, it was agreed to initiate a community-based healthy aging program with shared resources between Chagunarayan Municipality and NRCS Bhaktapur District Chapter. A Memorandum of Understanding (MoU) has been signed between the partners to implement the Healthy Aging Project, called the SAHARA Project, from 2024 to 2026. Terms of reference can be obtained from NRCS procurement management section, Kalimati, Kathmandu against payment of NPR.500.00 (Non-refundable)

The municipality is committed to achieving an age-friendly environment based on the WHO's Age-Friendly City (AFC) framework. To effectively plan interventions and align priorities with WHO's AFC parameters, an assessment is needed to establish a baseline and plan long-term programming.

Thus, NRCS welcomes a qualified (as per ToR) registered Nepali consulting firm/ Individual consultants having at least 7-10 years of experience in research, particularly the health and wellbeing of older people, to submit their EOI together with the technical and financial proposals in a separate sealed envelope and submit within 15 days from date of notice publication. Details of the Terms of Reference (ToR) can be obtained from 20 April to 5 May, 2024. The last date for submission of EOI is on or before 5 May, 2024. The EOI will be opened on 6 May, 2024, at 11:00 A.M. NRCS reserves the right to reject any or all calls without giving any reason whatsoever.

Only technically qualified firms/ Individual Consultant will be selected for final selection process. NRCS reserves the right to accept or reject any sealed proposal.

Details of contact:
Nepal Red Cross Society
National Headquarters
Procurement Section
Kalimati, Kathmandu
Tel: 01-5370650

HELVETAS NEPAL

VACANCY ANNOUNCEMENT

Reintegration of Returnee Migrant Workers (ReMi) Project, Phase I

Reintegration of Returnee Migrant Workers (ReMi) project is a bilateral initiative of Governments of Nepal and Switzerland. The project contributes to the social and economic reintegration of returnee migrant workers in Nepal. The project is implemented by Ministry of Labor, Employment and Social Security; provincial line ministries and local governments in Koshi and Madhesh Provinces (visit https://remi.org.np/ for more information). Helvetas Nepal as Technical Assistance provider to the project invites applications from committed and experienced Nepali citizens for the following positions:

1. Position: Knowledge Management and Digitalization Specialist (1)
Duty Station: ReMi Project Support Unit, Lalitpur
Job purpose: Establish an effective monitoring, evaluation and learning system and closely monitor implementation, including digital systems. Support digitalization through and within the ReMi project for project management and ICT4D solutions. Lead all knowledge management activities, ensuring that key project learnings are compiled, documented, and disseminated amongst all relevant stakeholders, including Governments of Nepal and Switzerland, Helvetas head office, and other implementation partners. Communications and visibility focal point for ReMi project.

Required Education, Experience and Social competencies: Master's degree in Management Information Systems, Information Technology, Development Studies, Project Management, Mass communications, or other relevant field. Minimum five years working experience in knowledge management (including monitoring and evaluation, database and learning system operation, and communications) in development sector. Demonstrated work experience in digital transformation initiatives and IT project management is an added value. Advanced communication and reporting abilities in both English and Nepali languages (verbal and written). Prior work experience at the federal, provincial or local level Government system and/or in labor migration sector will be an advantage. Commitment towards gender equality, social inclusion, and poverty reduction.

2. Finance and Administrative Officer (1)
Duty Station: ReMi Province Project Support Unit, Madhesh Province
Job purpose: Manage all financial, administrative, human resource and logistics management of ReMi PPSU in Madhesh province. Follow up on financial budgeting, monitoring, and reporting of provincial line-ministry and working local governments in Madhesh province. Ensure compliance to all relevant policies and procedures, including of Helvetas Nepal, SDC and Government of Nepal. Support Finance & Administration Manager, as required, in human resource management, budgeting, fund flow, financial/audit reports of partners and any other duties.

Required Education, Experience and Social competencies: Bachelor's degree in Business Administration/ Management, Commerce. Minimum 3 years of working experience in finance/accounting, administration in a similar position preferred in I/NGOs. Experience working on Public Financial Management with provincial and local government will be an added value. Commitment towards gender equality, social inclusion, and poverty reduction.

3. Program Officer- Inter Government Coordination (2)
Duty Station : ReMi Province Project Support Unit, Koshi and Madhesh Province
(Only female candidates for Madhesh Province)
Job purpose: Support province and local governments to implement the project in close collaboration with Employment Service Centres (ESCs) and support them to develop and implement reintegration strategies/guidelines, yearly plans of operation, and allocate funds for social and economic reintegration of returnee migrant workers in a coordinated manner. Support to overall management of the project for the accomplishment of project objectives and targets as stipulated in the project document. Support project monitoring, evaluation, documentation, and reporting. Support mobilization and capacity building of network/cooperatives to provide sustained reintegration services to returnee migrant workers, their families, and communities.

Required Professional Education, Experience and Social Competencies: Bachelor's degree in Development Studies, Economics, Development Cooperation or in any relevant discipline. Minimum 3 years of working experience in collaborating with local and provincial government actors for implementation of social, economic and/or human rights development projects/ programs. Demonstrated experience working with local governments including ESCs, Migration Resource Centers, and/or with returnee migrants, will be an added value. Prior work experience at the federal, provincial or local level Government system and/or in labor migration sector will be an advantage. Commitment towards gender equality, social inclusion, and poverty reduction.

Duration for all positions: Till 15th July 2026 (with possibility of extension).
Salary and Benefits: As per the rules and regulation of Helvetas Nepal.

Application Procedures: Interested candidates who meet above requirements are requested to visit our website at http://apply.helvetas.org.np and submit application through online portal. Detail job descriptions are available on the website.

Telephonic inquiries and/or attempts to apply undue influence will result in the disqualification of candidates from the selection process. Only short-listed candidates will be contacted for the selection process. Helvetas Nepal reserves the right to reject any or all applications without assigning any reasons.

Helvetas Nepal promotes workforce diversity and applies positive discrimination to candidates from discriminated groups (women, Dalit, Janajati, Madhesi/Terai, and other minority communities).

Deadline for submission of application: 6th May 2024

अर्थ संक्षेप

बजारमा सामसङको ग्यालेक्सी एम १४ एलटीई

काठमाडौं (कास)- स्मार्टफोन ब्रान्ड सामसङले ग्यालेक्सी एम १४ एलटीई सार्वजनिक गरेको छ। ५० एमपी ट्रिपल क्यामरा, ५००० एमएएच ब्याट्री, अत्याधुनिक अक्टा-कोर प्रोसेसर र शक्तिशाली सुविधासहितको स्मार्टफोन सार्वजनिक गरिएको हो। ग्यालेक्सी एम १४ एलटीईले उत्कृष्ट स्पष्टताका साथ असाधारण कम प्रकाशको फोटोग्राफीका लागि एफ १.८ लेन्ससहितको शक्तिशाली ५० एमपी ट्रिपल क्यामरा सेट अप प्रदान गरेको छ। यो फोनमा १३ एमपी फ्रन्ट क्यामरा छ। ५००० एमएएच ब्याट्री र २५ डब्ल्यू द्रुत चार्जिङ छ। ग्यालेक्सी एम १४ एलटीईले तपाईंलाई रिचार्जबिना नै घण्टौंसम्म पावर अप राख्ने बताइएको छ। सामसङका अनुसार ग्यालेक्सी एम १४ एलटीई नीलो र गाढा नीलो रङमा पाइनेछ। यो ४/६४ जीबीको संस्करणका लागि १६ हजार ९ सय ९९ रुपैयाँ तिर्नुपर्नेछ। साथै ६/१२८ जीबीका लागि २१ हजार ९ सय ९९ रुपैयाँ मूल्य निर्धारण गरिएको छ। यो मोडल १८ मे २०२४ बाट देशभरका सबै रिटेल आउटलेटहरूमा उपलब्ध हुनेछ।

सिटिजन्स बैंकका ६ प्रिभिलेज काउन्टर

काठमाडौं (कास)- सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेडले १७ औं वार्षिकोत्सवका अवसरमा 'सिटिजन्स स्मार्ट बचत खाता' लाई १७ थरी आकर्षक सुविधा थप गरी नयाँ योजना सार्वजनिक गरेको छ। यस योजनाअन्तर्गत खाता खोल्दा आकर्षक थप १७ सुविधा निश्चित समयका लागि प्राप्त गर्न सकिने बैंकले जनाएको छ। बैंकले थप ६ वटा शाखाबाट 'प्रिभिलेज काउन्टर' समेत सञ्चालनमा ल्याएको छ। उपत्यकाभित्र कुमारीपाटी, बौद्ध, कोटेश्वर र न्युरोड शाखा र उपत्यकाबाहिर बुटवल र हस्पिटललाइन शाखामा प्रिभिलेज काउन्टर सञ्चालनमा ल्याएको हो। देशभर बैंकको १९० शाखा, १५३ एटीएम र ९८ शाखारहित बैंकिङ इकाइ छन्।

तुलसीपुरमा ग्लोबल आईएमईको नयाँ एक्सटेन्सन काउन्टर

काठमाडौं (कास)- ग्लोबल आईएमई बैंकले तुलसीपुरस्थित मालपोत कार्यालयमा नयाँ एक्सटेन्सन काउन्टर सञ्चालनमा ल्याएको छ। सेवाग्राहीको बढ्दो चाप र आवश्कतालाई हेरेर बैंकले नयाँ एक्सटेन्सन काउन्टर सञ्चालनमा ल्याएको हो। काउन्टर सञ्चालनमा आएसँगै बैंकका एक्सटेन्सन तथा राजस्व संकलन काउन्टरहरूको संख्या ६८ पुगेको छ। नयाँ एक्सटेन्सन काउन्टरबाट निक्षेप संकलन, नगद भुक्तानी, मोबाइल तथा अनलाइन बैंकिङ सेवा, रेमिट्यान्सको सुविधालगायत सबै किसिमका साधारण बैंकिङ सेवा उपलब्ध हुने बताइएको छ। बैंकको ३५४ शाखा कार्यालय, ३७९

एटीएम, २७७ शाखारहित बैंकिङ सेवा, ६८ एक्सटेन्सन तथा राजस्व संकलन काउन्टर तथा ३ वटा वैदेशिक प्रतिनिधि कार्यालयसमेत गरी ११ सयभन्दा बढी सेवा केन्द्र छन्।

ई-सेवा र सोल्टी होटलबीच सम्झौता

काठमाडौं (कास)- भुक्तानी सेवा प्रदायक कम्पनी ई-सेवा र पाँचतारे सोल्टी होटेल्स तथा रिसोर्ट्सबीच व्यावसायिक सहकार्यका लागि सम्झौता भएको छ। ई-सेवाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत जगदीश खड्का र स्ट्रिम पिक इन्टरनेसनलका सञ्चालक तथा सोल्टी होटलका उपाध्यक्ष सुदर्शन चापागाईले गत आइतबार सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरे। सोल्टी होटेल्स तथा रिसोर्ट्सको लोयल्टी प्रोग्राम

हेरिटेज क्लबका सदस्यले ई-सेवाबाट सोल्टी होटेल्स तथा रिसोर्ट्सको कुनै पनि होटलमा बसाइ बुकिङमा तथा खानपान गरेबापत क्यासब्याक र लोयल्टी पोइन्ट पाउनेछन्। सोल्टी होटल र ई-सेवाको यो सहकार्यले विदेशी र स्वदेशी दुवै पर्यटकलाई निकै सजिलो र सहज हुने ई-सेवाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत खड्काले बताए। ई-सेवाका प्रयोगकर्ताहरूले पनि सोल्टी होटेल्स तथा रिसोर्ट्सका विभिन्न सेवा सुविधाको प्रयोगबाट सोल्टीको लोयल्टी प्रोग्राममा आबद्ध हुनसमेत बाटो खुलेको सोल्टी होटलका उपाध्यक्ष चापागाईको भनाइ छ।

उच्च शिक्षाका लागि भारत जाने विद्यार्थीलाई ग्लोबल आईएमईको कर्जा

काठमाडौं (कास)- ग्लोबल आईएमई बैंक लिमिटेड र हब इन्टरनेसनल एजुकेसनबीच भारतमा उच्च शिक्षाका लागि जाने विद्यार्थीलाई सहज रूपमा शैक्षिक कर्जा प्रवाह

गर्नेसम्बन्धी समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। बैंकका नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुमन पोखरेल र हब इन्टरनेसनल एजुकेसनका संस्थापक तथा अध्यक्ष उद्धवबहादुर खड्काले समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेका छन्। समझदारीअनुसार बैंकले हब इन्टरनेसनल एजुकेसनले सिफारिस गरेका विद्यार्थीलाई भारतका विश्वविद्यालयहरूमा उच्च शिक्षाका निमित्त आवश्यक वित्तीय दायित्व बहन गर्न आवश्यक शैक्षिक कर्जा सहज रूपमा प्रवाह गर्नेछ। हब इन्टरनेसनल एजुकेसनमार्फत सिफारिस भएका विद्यार्थी तथा अभिभावकले आवश्यक कागजात तथा विवरणसहित बैंकको शाखा कार्यालयमा निवेदन दिएपछि छिटो, सरल तथा सहज रूपमा यो कर्जा प्रवाह गरिनेछ।

वैशाख १२ देखि हिमालयन हाइड्रो एक्स्पो

काठमाडौं (कास)- यही वैशाख १२, १३ र १४ मा हुने चौथो संस्करणको हिमालयन हाइड्रो एक्स्पोको सबै तयारी पूरा भएको बताइएको छ। स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था, नेपाल (इप्पान) र एक्स्पो एन्ड इभेन्ट म्यानेजमेन्ट सर्भिसेजले शुक्रबार पत्रकार सम्मेलन गर्दै एक्स्पोको सबै तयारी सकिएको जनाएको हो। भृकुटीमण्डपस्थित प्रदर्शनी कक्षमा हुने एक्स्पोमा भारतका अडानी ग्रुप, पीटीसीलगायतका कम्पनीका प्रतिनिधिसँग बिजनेस मिटिङ हुने बताइएको छ। एक्स्पोमा अहिलेसम्म १२ भन्दा बढी देशका १ सयभन्दा धेरै स्टल बुकिङ भइसकेको आयोजको भनाइ छ। आर्थिक गतिविधि सुस्त भइरहेको अहिलेको अवस्थामा पनि एक्स्पोमा उत्साहजनक सहभागिता भएको इप्पानका अध्यक्ष गणेश कार्कीले बताए।

दार्चुलामा भारतको उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास परियोजना

काठमाडौं (कास)- नेपाल-भारत विकास सहकार्यअन्तर्गत भारत सरकारको २ करोड ७३ लाख रुपैयाँमा दार्चुलाको शैल्यशिखर नगरपालिकास्थित गलैनाथ माध्यमिक विद्यालयको विद्यालय भवन निर्माण सुरु भएको छ। शैल्यशिखर नगरपालिकाका मेयर विजयसिंह धामी र भारतीय राजदूतावास, काठमाडौंका द्वितीय सचिव प्रशान्तकुमार सोनाले संयुक्तरूपमा विद्यालय भवनको शिलान्यास गरे। भारत सरकारको उक्त रकम विद्यालयलाई आवश्यक अन्य सुविधासँगै दुईतले विद्यालय भवन, शौचालय, कार्यालय भवनको निर्माण र फर्निचरमा खर्च गरिनेछ। भारत सरकार र नेपाल सरकारबीच भएको सम्झौताअन्तर्गत 'उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास' परियोजनालाई उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास परियोजनाका रूपमा अघि बढाइने बताइएको छ। सन् २००३ यता भारत सरकारले नेपालका विभिन्न क्षेत्रमा ५५१ वटाभन्दा बढी उच्च प्रभाव सामुदायिक विकास परियोजना अघि बढाएको छ भने ४८९ वटा परियोजना सम्पन्न गरिसकेको जनाएको छ। यीमध्ये सुदूरपश्चिम प्रदेशका विभिन्न क्षेत्रमा ४० वटा परियोजना छन्, जसमा १० वटा परियोजना दार्चुलामा छन्।

सडक फराकिलो नहुँदा वीरगन्ज अस्तव्यस्त

भूषण यादव (वीरगन्ज)

०६९ सालमा सरकारले ल्याएको व्यापारिक मार्ग विस्तार आयोजनाअन्तर्गत विराटनगर, भैरहवा, नेपालगन्जलगायत सहरका नाकासँग जोडिएका मुख्य सडक फराकिला भइसकेका छन्। उक्त योजनामा वीरगन्जको मुख्य सडक (त्रिभुवन राजमार्ग) समेत परेको थियो। तर ११ वर्ष बितिसक्दा पनि वीरगन्जको सडक विस्तार भएको छैन। बढ्दो जनसंख्या र सवारी चापले मधेशको एक मात्र महानगर सहर अस्तव्यस्त बनेको छ।

सडक विस्तार हुने हो कि होइन भन्ने विषय नटुंगिँदा सडक दायाँबायाँका घरधनीले लामो समयदेखि घर रङरोगन तथा मर्मत-सम्भारसमेत गरेका छैनन्। चाडपर्वमा समेत त्रिभुवन राजमार्ग छेउका घर रङरोगन हुन छाडेका छन्, यसले सहर कुरूप देखिँदै गएको छ। ट्राफिक व्यवस्थापनमा समेत समस्या देखापरेको छ।

सरकारको व्यापारिक मार्ग विस्तार गर्ने निर्णयबमोजिम सडक विभागले ०६९ भदौ १५ मा पहिलो सूचना जारी गरी सडक क्षेत्रमा पर्ने घर टहरा भत्काउन आग्रह गरेको थियो। त्यसपछि ०६९ फागुन ११, २९, ०७१ फागुन २ र ०७३ पुस १८ मा पनि १५ दिने सूचना निकालेको थियो। सडक डिभिजन कार्यालय हेटौंडा र पथलैया कार्यालय रहेको व्यापारिक मार्ग विस्तार आयोजनाले ०७६ भदौमा समेत १५ दिने सूचना जारी गरेको थियो। त्यही क्रममा आयोजनाका प्राविधिकहरूले सडकको मध्य भागबाट २५/२५ मिटर नापीसमेत गरेका थिए।

धरधनीले आफूसँग जमिनको लालपुर्जा भएको, नगरपालिकाबाट घर नक्सा पास गरेको, कर दाखिला गरेको घरजग्गा सित्तैमा लिन नपाउने भन्दै विरोध गर्दै आएका छन्। उनीहरूले मुआब्जा वितरण गरेर मात्र जग्गा अधिग्रहण गर्न माग गर्दै आएका छन्। वीरगन्ज बचाउ संघर्ष समिति नै बनाएर उनीहरूले सर्वोच्च अदालतमा मुद्दा दायर गरेका छन्। संघर्ष समितिका अरविन्द गुप्ताका अनुसार सरकारले जसरी अन्य ठाउँमा व्यक्तिको जग्गा अधिग्रहण गर्छ, त्यहीअनुरूप वीरगन्जको मुख्य सडकको दायाँबायाँ घर भएका घरधनीलाई पनि मुआब्जा वितरण गर्नुपर्छ।

'मेनरोडका कतिपय घर बैंकमा धितो छन्,' गुप्ताले भने, 'कानुनअनुसार तिरो तिरिएको छ, नक्सा पास भएको छ।' वीरगन्जको पुरानो बस्तीलाई भत्काउनुभन्दा पनि यसलाई 'बिल्ड एरिया' घोषणा गरी सहरी सडकको मापदण्डमा लैजाउनुपर्नेमा उनले जोड दिए। 'सरकारले सुकुम्बासीलाई व्यवस्थापन गर्छ,' उनले भने, 'तर, मेनरोड भत्किँदा करिब १५ सय घरधनी घरविहीन हुन्छन्, उनीहरूलाई उचित मुआब्जा नदिई कसरी व्यवस्थापन गर्छ सरकारले ?'

०७६ कात्तिक ७ मा स्थानीय लक्ष्मण साह रौनियारलगायतले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबार, सडक डिभिजन कार्यालय हेटौंडा, व्यापारिक मार्ग विस्तार आयोजना कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय पर्सालाई विपक्षी बनाएर सर्वोच्च अदालतमा रिट दर्ता गराएका थिए। त्यसअघि ०७५ मंसिर ११ मा विक्रम गुरुङले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसहित १० वटा सरकारी कार्यालयलाई विपक्षी बराएर मुद्दा दर्ता गरेका थिए। उत्प्रेषण आदेशको माग गर्दै ०७६ पुस २१ मा राजकुमारी देवी तुल्सयान, ०७६ कात्तिक १७ मा वीरेन्द्रकुमार संघाई र माघ २७ मा भरतप्रसाद रौनियारले समेत मुद्दा दर्ता गराएका छन्। पाँच वर्षअगाडि परेको मुद्दाको हालसम्म टुंगो लागेको छैन। गत असोज २२ मा सर्वोच्चले मुद्दाको पेसी तोकेको थियो। तर १८ औं पेसीमा पनि सुनुवाइ भएन, मुद्दा हेर्न नभ्याइनेमा राखियो।

गत फागुन २२ मा रहेको १९ औं पेसीमा सर्वोच्चको १० नम्बर इजलासले मन्त्रिपरिषद्को निर्णय झिकाउने आदेश गरेको वीरगन्ज महानगरपालिकाको कानुन शाखाले जनाएको छ। सर्वोच्चले आगामी जेठ २७ मा अर्को पेसी तोकेको छ। विपक्षी कानुन व्यवसायीले तत्कालीन मन्त्रिपरिषद्ले रक्सौल-पथलैयासँगै सिर्सिया सुक्खा बन्दरगाह-पथलैया सडक खण्डलाई त्रिभुवन राजपथ घोषित गरेको भन्दै मन्त्रिपरिषद्को निर्णयको प्रतिलिपि पेस गरेका थिए। न्यायाधीशद्वय कुमार चुडाल र तिलप्रसाद श्रेष्ठको संयुक्त इजलासले मन्त्रिपरिषद्को निर्णय झिकाउने आदेश गरेको थियो।

सडक डिभिजन कार्यालय, हेटौंडाले सर्वोच्चको आदेशअनुसार अगाडि बढ्ने बताउने गरेको छ। पेसी चढाउने तर सुनुवाइ नहुने भएकाले समस्या भएको कार्यालयका एक प्राविधिकले बताए। राजमार्गअन्तर्गत पर्ने सडकको जग्गा मिचेर निर्माण भएका संरचनाको मुआब्जाको दावी जायज नभएको सडक डिभिजन कार्यालयले बताउँदै आएको छ। कार्यालयका अनुसार ०२१ सालमा प्रकाशित राजपत्रमै राजमार्गको चौडाइ सडकको मध्य भागदेखि २५/२५ गज रहने उल्लेख गरेको छ। त्यसपछि ०३१ सालमा आएको सडक ऐनमा त्यसलाई संशोधन गरी राजमार्गको चौडाइ मध्य भागदेखि २५/२५ मिटर रहने उल्लेख छ।

यस विषयमा सर्वोच्चले छिट्टै निकास दिनुपर्ने वीरगन्ज महानगरपालिकाका मेयर राजेशमान सिंहले बताए। 'अदालतले लामो समयसम्म अनिर्णयको बन्दी बनाएको छ,' उनले भने, 'फैसला नआउँदा सडक फराकिलो गर्न सकिएको छैन, घरधनीले समेत आफ्नो घर मर्मतसम्भार तथा रङरोगन गरेका छैनन्।' व्यापारिक सडक विस्तार आयोजनाअन्तर्गत बाराको पथलैयादेखि पर्साको गण्डक नहर चोकसम्म अतिक्रमण हटाएर सडक फराकिलो गरिसकिएको छ।

गण्डक चोकदेखि मितेरी पुलसम्मको करिब ५ किलोमिटर सडक मात्र विस्तार हुन नसक्नु दुःखद विषय भएको मेयर सिंहको भनाइ छ। 'वीरगन्जको मुख्य भाग भएर निस्केको त्रिभुवन राजपथ साँघुरो भएकाले बढ्दो जनसंख्या र सवारी चापले सहर अस्तव्यस्त बनेको छ,' मेयर सिंहले भने, 'सडक ऐनअनुसार नै चौडाइ कायम गर्नुपर्छ।' राजपथ दायाँबायाँका घरधनीले लामो समयदेखि सम्पत्ति कर नतिरेको महानगरपालिका कार्यालयले जनाएको छ।

सडक विभागले सडक विस्तार गर्ने सूचना जारी गरेदेखि धेरैजसो घरधनीले सम्पत्ति कर तिर्न छाडेको मेयर सिंहले बताए। भारतीय नाकासँग जोडिएका अन्य सहरका मुख्य सडक फराकिला गरिए पनि विभिन्न कारणले वीरगन्जको सडक फराकिलो नहुनु महानगरवासीका लागि दुःखद रहेको उनको भनाइ छ।

कर्णालीको खर्च...

यसमध्ये चालुतर्फ ३४.५८ अर्थात् ४ अर्ब ८३ करोड १९ लाख ८५ हजार ४ सय ७३ रुपैयाँ १९ पैसा र पुँजीगततर्फ १९.०८ प्रतिशत अर्थात् ३ अर्ब ७३ करोड ५१ लाख १७ हजार २ सय २० रुपैयाँ ८४ पैसा खर्च गरेको छ। प्रदेश सरकारले चालु आर्थिक वर्षका लागि ३३ अर्ब ३७ करोड ९७ लाख ७ हजारको बजेट ल्याएको थियो। मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसहित ८ वटा मन्त्रालय रहेको कर्णालीमा सबै मन्त्रालयको विकास बजेट खर्च निराशाजनक छ। मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयले चैत मसान्तसम्म पुँजीगत बजेट ४.६९ र चालुतर्फ २०.९३ प्रतिशत बजेट मात्र कार्यान्वयन गरेको छ। अर्थ मन्त्रालयले पुँजीगततर्फ ३६.४३ र चालुतर्फ ४६.३८ प्रतिशत खर्च गरेको छ। आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयले पुँजीगततर्फ १८.८२ र चालुतर्फ ३२.८१ प्रतिशत, उद्योग पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले पुँजीगततर्फ १४.२९ र चालुतर्फ ४१.८८ प्रतिशत बजेट कार्यान्वयन गरेको छ।

जलस्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालयले पुँजीगततर्फ १९.९७ र चालुतर्फ ४४.९९ प्रतिशत, सामाजिक विकास मन्त्रालयले पुँजीगततर्फ ३०.५६ र चालुतर्फ ४७.६१ प्रतिशत, भूमि, व्यवस्था, कृषितथा सहकारी विकास मन्त्रालयले यो अवधिमा पुँजीगततर्फ ३७.२७ र चालुतर्फ २८.४९ प्रतिशत बजेट कार्यान्वयन गरेको छ।

विगत वर्षमा पनि कर्णाली सरकारको बजेट कार्यान्वयनको अवस्था कमजोरै छ। विगत ७ वर्षमा वार्षिक बजेट खर्च सबैभन्दा बढी गत आर्थिक वर्षमा ६७.५६ प्रतिशत थियो। यस्तै आर्थिक वर्षका अन्तिम महिनामा बजेट खर्च ह्वात्तै बढ्ने प्रवृत्ति कर्णालीमा पनि कायमै देखिएको छ। गत वर्ष जेठ मसान्तसम्म ४० प्रतिशत खर्च गरेकामा असारमा मात्रै २७ प्रतिशत बजेट खर्च गरिएको थियो। बजेट खर्च नहुनुका पछाडि प्रदेश सरकार कर्मचारी अभाव देखाउँदै पन्छिँदै आएको छ। तर अन्य सरोकारवालाले भने योजना निर्माणमै त्रुटि रहेकाले प्रदेश सरकार बजेट कार्यान्वयनमा विफल रहेको बताउने गरेका छन्। जनशक्ति अभावसँगै प्रदेश सरकारले टुक्रे योजना छनोट गर्ने तथा अध्ययनबिनै पहुँचका आधारमा योजना छनोट गर्दा बजेट कार्यान्वयन हुन नसकेको मध्यपश्चिम विश्वविद्यालयका पूर्वडिन पीताम्बर ढकाल बताउँछन्।

हरेक आर्थिक वर्षको वार्षिक बजेट खर्चको अवस्था

०७४/०७५ मा कुल बजेट	१ अर्ब २ करोड ५ लाख, खर्च प्रतिशत ७
०७५/०७६ मा कुल बजेट	२८ अर्ब २८ करोड २८ लाख, खर्च प्रतिशत ३६.३७
०७६/०७७ ३४ मा कुल बजेट	अर्ब ३५ करोड ३७ लाख ७२ हजार, खर्च प्रतिशत ४८
०७७/०७८ मा कुल खर्च	३३ अर्ब ७४ करोड १३ लाख ५३ हजार, खर्च प्रतिशत ६५.५२
०७८/०७९ मा कुल बजेट	३६ अर्ब ५४ करोड ६६ लाख ३६ हजार, खर्च प्रतिशत ६२
०७९/०८० मा कुल बजेट	३२ अर्ब ६१ करोड ६१ लाख ६२ हजार, खर्च प्रतिशत ६७.५६
०८०/०८१ मा कुल बजेट	३३ अर्ब ३७ करोड ९७ लाख ७ हजार, खर्च प्रतिशत २५.६६ (चैत मसान्तसम्म)

गत आर्थिक वर्षको बजेट तत्कालीन मुख्यमन्त्री जीवनबहादुर शाहीको सरकारले ल्याएको थियो भने त्यसलाई आधा कार्यान्वयनपछि बाँकी बजेट खर्चको जिम्मेवारी राजकुमार शर्माको काँधमा आएको थियो। चालु आर्थिक वर्षको बजेट पूर्वमुख्यमन्त्री शर्मा नेतृत्वको सरकारले ल्याएको हो। शर्मा नेतृत्वको सरकार पनि परिवर्तन भएर हाल यामलाल कँडेल मुख्यमन्त्री छन्। राजनीतिक अस्थिरताले पनि बजेट कार्यान्वयन हुन नसकेको विश्लेषक बताउँछन्। चाँडो चाँडो सरकार परिवर्तन हुँदा काम गर्ने कर्मचारी र निकाय अलमलमा परेर बजेट खर्च कमजोर भएको पूर्वडिन ढकालको भनाइ छ।

खोकनामा अड्कियो...

'नसक्ने भए सकिन्न भन्न मलाई लाज लाग्दैन,' उनले भने, 'त्यसैले तोकिएकै समयमा काम सकिन्छ, पूर्ण फिनिसिङ नभए पनि खोकनाबाट गाडी चढेर निजगढ पुऱ्याउन सके हजुरहरूले मलाई माला लगाइदिनुहुनेछ।' यसका लागि पुल र सुरुङ निर्माण द्रुत गतिमा भइरहेको उनको भनाइ छ। यस खण्डमा ६ वटा सुरुङ बन्नेछन्। जसमध्ये ३ वटा सुरुङको निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको छ। थप ३ वटा ठेक्का प्रक्रियामा छन्। महादेवटार, धेद्रे र लेनडाँडा सुरुङको कुल दूरी ६ हजार ४ सय १५ मिटरमध्ये ४ हजार ८ सय ८६ मिटर सुरुङ खन्ने काम सकिइसकेको छ।

अब १ हजार ५ सय २९ मिटर मात्र खन्न बाँकी छ। अर्थात् ७६ प्रतिशत सुरुङ खन्ने काम सकिइसकेको छ। ८९ पुलमध्ये ८५ पुलको ठेक्का भएर काम भइरहेको छ। खोकना खण्डमा पर्ने ४ वटा पुलको ठेक्का व्यवस्थापन हुन सकेको छैन। ८९ पुलमध्ये प्याकेज नम्बर ३ मा पर्ने ५ वटा पुलको निर्माण सकिइसकेको आयोजना प्रमुख एवं सहायक रथी विकास पोखरेलले जनाए।

०७६ असोजमा सरकारबाट विस्तृत परियोजना रिपोर्ट (डीपीआर) स्वीकृत भएर आएपछि मात्र आयोजनाको काम सुरु भएको उनको दावी छ। 'त्यसैले ०७४ सालमै काम सुरु गरेको होइन, बाहिरी हल्ला काम थालेको ७ वर्ष भयो, काम सकिएन भनिएको छ,' उनले भने, 'त्यो होइन, डीपीआरले गर्दा ढिलाइ भएको हो।'

अहिलेसम्म तोकिएकै बजेटअनुसार काम गरिरहेको पोखरेलको दावी छ। 'आयोजनामा लागत बढेको छैन। तोकिएकै समयमा सक्ने गरी नियम कानुनमा रहेर काम गर्छौं,' उनले भने, 'यो ठूलो आयोजना हो, यसमा कुलो, पुल बनाए जस्तो हुँदैन, यसले समय लिन्छ, त्यसैले हामी तोकिएको समय र बजेटभित्र काम सक्नेछौं।' खोकना क्षेत्रमा विकल्प के हुन सक्छ भनेर प्राविधिक टोलीबाट अध्ययनको काम भइरहेको उनको भनाइ छ।

अहिले फास्ट ट्र्याकमा निर्माणको काम धमाधम भइरहेको रक्षामन्त्री हरिप्रसाद उप्रेतीले बताए। 'यो मेरो घर (सर्लाही) जाने बाटो पनि हो, अहिले घर जान दिनभरि लाग्छ, यो सडक बने एक घण्टामा घर पुग्न सकिन्छ,' उनले भने, 'मेरो क्षेत्रका मतदाताको माग पनि यही छ, फास्ट ट्र्याक छिटो बनाउन भनेका छन्, काम भइरहेको छ, अबको दुई/तीन महिनामा सुरुङहरूको 'ब्रेक थ्रु' हुन्छ।'

खोकना इलाकामा जग्गा प्राप्तिलगायत समस्या रहेकाले अपेक्षित रूपमा प्रगति हासिल गर्न समस्या भइरहेको उनको भनाइ छ। 'खोकना क्षेत्रको समस्या समाधान गर्न मन्त्रालय लागिपरेको छ,' उनले भने, 'यो खण्डको समस्या समाधान हुनासाथ ठेक्का प्रक्रियामा जान समस्या छैन।'

द्रुतमार्गलाई काम गर्न सजिलो हुने गरी वन क्षेत्र उपयोग गर्न र रूख हटाउन सहजीकरण गरिएको वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव दीपककुमार खरालले जनाए। ०७४ जेठ १४ मा शिलान्यास गरेसँगै आयोजना निर्माण सुरु भएको हो। अहिलेसम्म यसको भौतिक प्रगति ३३.२० प्रतिशत छ। यो आयोजनाको सुरु लागत अनुमान १ खर्ब ७५ अर्ब रुपैयाँ हो। संशोधन गरेर अहिले २ खर्ब ११ अर्ब ९३ करोड रुपैयाँ पुऱ्याइएको छ। अहिलेसम्म ६० अर्ब ४४ करोड रुपैयाँ खर्च भइसकेको छ।

माथिल्लो अरुण...

जलवायु परिवर्तनको उच्च जोखिममा रहेका नेपालसहित विकासोन्मुख मुलुकले सामना गरिरहेको समस्याबारे विश्व समुदाय समयमै सचेत र गम्भीर हुनुपर्ने उनले बताए। जलवायु परिवर्तनको जोखिमबाट बच्न विश्वस्तरमै सामूहिक प्रतिबद्धताको खाँचो पनि उनले औंल्याए। जलवायु परिवर्तनको प्रभावका कारण नेपालमा खासगरी गरिब र सीमान्तकृत वर्गका मानिस प्रताडित हुने गरेको उनको भनाइ छ। नेपाल जलवायुको उच्च जोखिममा हुनुमा आफूहरूको योगदान न्यून रहेको अर्थमन्त्री पुनले प्रस्ट्याए। गत वर्ष संयुक्त अरब इमिरेट्सको दुबईमा सम्पन्न संयुक्त राष्ट्रसंघको जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सम्मेलन (कोप-२८) लाई सम्बोधन गर्दै प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले नेपालको भूमिका शून्य भए पनि जलवायु परिवर्तनको प्रभावबाट उच्च जोखिममा परेको विषयमा विश्व समुदायको ध्यानाकर्षण गराएको समेत अर्थमन्त्री पुनले स्मरण गरे।

आयो टप्प टिपी लग्यो, मिती पुग्यो टारेर टर्दैन त्यो,
ईन्द्रै बिन्ति गरुन पदमा, त्यो बिन्ति मान्दैन त्यो।

हार्दिक श्रद्धाञ्जली

जन्म: १९९४/०५/०२
स्वर्गारोहन: २०८१/०१/०२

स्व. परमेश्वरी देवी अग्रवाल

यस कम्पनीका संचालक श्री जीवनज्यू, अरुणज्यू र राजकुमारज्यू अग्रवालको ममतामयी माता परमेश्वरी देवी अग्रवालको असामयिक निधनले हामी मर्माहत भएका छौं। दिवंगत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दै उहाँको सम्पूर्ण परिवारमा यस दुःखद् घडीमा पर्न गएको अपुरणीय क्षतिमा धैर्यधारण गर्न सक्ने शक्ति प्रदान गर्न भनी श्री पशुपतिनाथसँग प्रार्थना गर्दै शोकसन्तप्त परिवारजनप्रति हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछौं।

गोयल ईस्पात प्रा.लि.
काठमाडौं, नेपाल।

हार्दिक श्रद्धाञ्जली

जन्म : बि.सं. २०२३/०३/१५
स्वर्गारोहण : बि.सं. २०८०/१२/२६

स्व. धिरेन्द्र कुमार शर्मा

यस बेष्ठ फाइनान्स कम्पनी लिमिटेडमा कार्यरत हाम्रा सहकर्मी श्री अभिषेक तिवारीज्यूको पूजनीय पिता धिरेन्द्र कुमार शर्माको ५७ वर्षको उमेरमा भएको स्वर्गारोहणको खबरले हामीलाई अत्यन्त दुःखित र स्तब्ध बनाएको छ। आज १२ औं दिनको पुण्य तिथिमा दिवंगत आत्माको चीरशान्तिको कामना गर्दै हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं। साथै, यस दुःखद घडीमा शोक सन्तप्त परिवारजनमा ईश्वरले धैर्य धारण गर्ने शक्ति प्रदान गरुन् भनि हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछौं।

BFC BEST FINANCE COMPANY LTD.
बेष्ठ फाइनान्स कम्पनी लि.
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट 'ग' वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त संस्था
परिवार
प्रधान कार्यालय : बेष्ट भवन, कमलादी, काठमाण्डौ

तस्बिर : सुकार्यलाल श्रेष्ठ/कान्तिपुर

युक्रेनसँगको युद्धमा रुसका तर्फबाट लड्न होमिएका नेपालीलाई देश फिर्ता गर्न माग गर्दै उनीहरूका आफन्त बिहीबार काठमाडौंस्थित माइतीघर मण्डलमा । अवैध रूपमा रुसी सेनामा आबद्ध भएका नेपालीको उद्धार तथा मृतकको शव प्राप्तिका लागि उनीहरू हडतालमा उत्रिएका हुन् ।

कानुनका प्राध्यापक पदपूर्तिमा त्रिविको बदनियतपूर्ण विज्ञापन

निश्चित सहप्राध्यापकलाई प्राध्यापकमा बढुवा गर्ने उद्देश्यले पुरानै कार्यविधिअनुसार प्रतिस्पर्धा गराइँदै

सुदीप कैनी (काठमाडौं)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सेवा आयोगले आन्तरिक र खुला प्रतियोगिताबाट कानुन विषयको प्राध्यापक पदपूर्तिका लागि विद्यमान कानुनी प्रावधानविपरीत दरखास्त आह्वान गरेको छ ।

शिक्षक-कर्मचारी नियुक्ति र सिफारिससम्बन्धी नियम/विनियम संशोधन भए पनि सेवा आयोगले पुरानै व्यवस्थाअनुसार ९ जना प्राध्यापक पदपूर्ति गर्ने गरी विज्ञापन सार्वजनिक गरेको हो । निश्चित सहप्राध्यापकलाई प्राध्यापकमा बढुवा गर्ने उद्देश्यले संशोधित विनियमको साटो पुरानै कार्यविधिअनुसार प्रतिस्पर्धा गराउन लागिएको सेवा आयोग स्रोतले जनाएको छ । २०८० असोज १९ गते संशोधित उक्त विनियममा प्राध्यापक, सहप्राध्यापकले अनुसन्धान तथा कृति प्रकाशनबापत पाउने अंक बढाइएको छ । अनुसन्धान तथा कृति प्रकाशनमा कमजोर सहप्राध्यापकहरू बढुवामा छुट्ने डरले पुरानै कार्यविधि लागू गर्न बदनियतपूर्ण तरिकाले विज्ञापन खोलिएको त्रिविका एक प्राध्यापकले बताए । वैशाख १ गते सार्वजनिक विज्ञापनमा २०७९ मंसिर ११ गतेसम्मको संशोधन मात्रै लागू गर्ने उल्लेख छ ।

आयोगका पूर्वअध्यक्ष लालु पौडेलले विज्ञापन सार्वजनिक गरेको दिन जुन ऐन, नियम, विनियम क्रियाशील छ, प्राध्यापक-कर्मचारी छनोट प्रतिस्पर्धामा पनि त्यही लागू हुने बताए । 'जुन कानुन क्रियाशील छ, त्यहीअनुसार विज्ञापन गर्ने हो,' उनले भने, 'त्रिवि सेवा आयोगले पनि विगतमा त्यही अभ्यास गर्दै आएको छ, पुरानो विनियम कार्यान्वयन गरे गलत नजिर बस्छ ।' सेवा आयोगले भने त्रिवि कार्यकारी परिषद्ले २०८० असोज १२ गते ९ जना कानुनका प्राध्यापकको पदपूर्ति गरिदिन आग्रह गरेकाले त्यसभन्दा अघिको अन्तिम संशोधन लागू हुने निर्णय गरिएको दावी गरेको छ ।

अध्यक्ष घनश्याम भट्टराईले कार्यकारी परिषद्ले पदपूर्तिका लागि दरबन्दी पठाउँदा जुन विनियम पठायो, त्यसैका आधारमा निर्णय गरिएको बताए । तर लोक सेवा आयोगले समेत विज्ञापन सार्वजनिक गर्दाको दिन जुन कानुन विद्यमान छ, त्यही आकर्षित हुने जनाएको छ । 'विभिन्न निकायबाट फरक-फरक मितिमा कर्मचारी पदपूर्ति गरिदिन माग हुन्छ,' लोक सेवाका एक अधिकारीले भने, 'जुन दिन विज्ञापन गरिन्छ, त्यही दिनको नियम-कानुन लागू हुन्छ ।' त्रिवि सेवा आयोगले भने विगतको अभ्यासलाई समेत लत्याउँदै पदपूर्ति गरिदिन माग भएको मितिलाई आधार मानेको हो । 'कानुनका प्राध्यापक छनोटसम्बन्धी विज्ञापन २०७७ सालकै हो, सर्वोच्चमा मुद्दा परेपछि रोकिएको थियो,' अध्यक्ष भट्टराईले भने, 'कार्यकारी परिषद्ले दरबन्दी माग गर्दाको बखत जुन विनियम सक्रिय थियो, त्यहीअनुसार विज्ञापन गरेका हौं । अब हुने विज्ञापनमा नयाँ विनियम नै लागू हुन्छ ।' कार्यकारी परिषद्ले रिक्त शिक्षक, कर्मचारीको दरबन्दी पठाएपछि सेवा आयोगले पदपूर्ति गर्ने व्यवस्था छ ।

२०८० असोजमा विनियम संशोधन भएपछि त्यसलाई रोक्न राजनीतिक दलमा आबद्ध त्रिविका सहप्राध्यापकहरू सक्रिय भएका थिए । सेवा आयोगको सदस्य पदसमेत रिक्त रहेका बेला कानुनविपरीत विज्ञापन निकालिएकामा कतिपय प्राध्यापक असन्तुष्ट छन् । शिक्षामन्त्री अध्यक्षताको सिफारिस समितिले सदस्य नियुक्तिको प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुऱ्याएको छ । प्रतिस्पर्धामा सदस्य नियुक्तिको प्रक्रिया अघि बढिरहँदा आयोगले विज्ञापन गरेको हो । पुरानो विनियमअनुसार विज्ञापन गरेपछि नवनियुक्त उपकुलपति केशरजंग बराल र रजिस्ट्रार केदार रिजालले सोधिखोजी गरेका थिए । तर आयोगले कानुनी सल्लाहकारको सल्लाहअनुसार पुरानै कार्यविधि जारी हुने निर्णय गरेको जवाफ दिएको छ । त्रिवि सेवामा लोक सेवा आयोगका प्रतिनिधि पनि सदस्य हुने व्यवस्था छ । हाल लोक सेवाका सदस्य माधव बेल्वासे सदस्य छन् । उनले नियम-कानुनबमोजिम नै त्रिवि सेवा आयोगमा विज्ञापन आह्वान गरिएको दावी गरे । विस्तृतमा त्रिवि सेवा आयोगसँग नै बुझ्न उनले कान्तिपुरलाई आग्रहसमेत गरे ।

२०७७ फागुनमा कानुनका प्राध्यापक बढुवाका लागि २ पदमा विज्ञापन भएको थियो । त्रिविले रिक्त दरबन्दी लुकाएको भन्दै सर्वोच्चमा मुद्दा दायर भएपछि उक्त विज्ञापन अदालतको आदेशमा रद्द भएको थियो । अदालतले रिक्त दरबन्दी ९ देखिएकाले सबैमा विज्ञापन गर्न २०७८ असोज १२ मा आदेश दिएको थियो । आन्तरिकतर्फ ७ र खुलामा २ गरी ९ पदमा सेवा आयोगले विज्ञापन आह्वान गरेको हो । २०८० असोजमा संशोधित विनियम कार्यान्वयन नगराउन यसअघि पनि चलखेल हुँदै आएको थियो । बढुवा कुरेर बसेका केही सहप्राध्यापकले तत्कालीन निमित्त उपकुलपति शिवलाल भुसाललाई २०८० मा संशोधित विनियम रद्द गर्न दबाब दिएका थिए । नयाँ विनियममा प्राध्यापक बढुवा गर्दा अनुसन्धानतर्फ ३० र सहप्राध्यापकलाई २७ अंक दिने व्यवस्था गरिएको छ । शैक्षिक योग्यताको नम्बर घटाएर अनुसन्धानतर्फ अंक थप गरिएको हो । यसअघि अनुसन्धानमा २१ अंकको मात्रै प्रावधान थियो । अब शैक्षिक योग्यतातर्फ प्राध्यापकले २५ को सट्टा १६ र सहप्राध्यापकले १९ अंक मात्रै प्राप्त गर्न सक्नेछन् ।

यसअघि बढुवामा स्नातकको अंक पनि गणना हुन्थ्यो । संशोधित कार्यविधिमा हटाइएको छ । उपप्राध्यापक अर्थात् सेवा प्रवेशको न्यूनतम योग्यता स्नातकोत्तर हो । त्यसपछिको योग्यता मात्रै मूल्यांकन गर्न उपयुक्त हुने कार्यकारी परिषद्को जिकिर छ । प्राध्यापक, सहप्राध्यापक बढुवाका लागि शैक्षिक योग्यतामा २५, अनुसन्धान तथा कृति प्रकाशनमा २१, शिक्षण अनुभवमा ४०, कार्यसम्पादन मूल्यांकनमा ४ र अन्तर्वार्तामा १० पूर्णांकको पुरानो व्यवस्था छ ।

भत्किए छाउगोठ...

महिनावारी भएका बेला घरभन्दा टाढा एक्लै छाउगोठमा बस्दा बलात्कार र दुर्व्यवहारको सिकार हुनुका साथै सर्पले टोकेर, निसासिएर र चिसोले मृत्युसम्मका घटना हुँदै आएका छन् ।

ढकारी गाउँपालिकाकी उपाध्यक्ष नेत्रकलादेवी शाहीका अनुसार अभियानका बेला छाउगोठ भत्काएपछि अचेल महिनावारीका बेला त्रिपालमा बस्ने गरेका छन् । 'गोठहरू देखिँदैनन्, त्रिपाल टाँगेर महिनावारीको समयमा बस्ने गरेका छन् । दिउँसो त्रिपाल पट्याएर राख्ने र राति बारीको कान्लामा बस्ने गर्छन्,' उनले भनिन्, 'पहिले नै छाउगोठमुक्त भइसकेकाले अब किन अनुगमन गर्ने भनेर कार्यपालिकालाई उल्टो प्रश्न गर्छन् । गोठ मात्र भत्काएर नयाँ खालको समस्या देखिएको छ ।'

२०७५ मा 'देवता बाहिर, छाउपडी भित्र' नारा लिएर गोठ भत्काउने अभियान सञ्चालन गरेको रामारोशन गाउँपालिकाले पनि यसलाई निरन्तरता दिन सकेको छैन । अघिल्लो कार्यकालका जनप्रतिनिधिले सुरु गरेको अभियान अहिले सञ्चालन गर्न नसकिएको गाउँपालिका उपाध्यक्ष सुजना बुढाले बताइन् । 'छाउगोठमुक्त अभियान भनेर छुट्टै खालका कार्यक्रम केही छैनन् । तर सामाजिक सचेतनामा थुप्रै विषय समेटेर प्रत्येक वडामा कार्यक्रम गरिरहेका छौं,' उनले भनिन् ।

बाजुराको बडीमालिका नगरपालिकाकी उपप्रमुख नन्दा थापाले महिलाका विषयमा महिला जनप्रतिनिधिले मात्रै बोल्नुपर्ने सोच भएका कारण सामाजिक कुसंस्कार र विकृति हट्न नसकेको बताइन् । 'जनचेतनामूलक कार्यक्रममा छाउपडी, महिला हिंसा, बालविवाहजस्ता विषय समेटेर प्रत्येक टोलमा कार्यक्रम त गरिरहेका छौं, तर यस्ता विषय पुरुष जनप्रतिनिधिको प्राथमिकतामा पर्दैनन्,' उनले भनिन्, 'जनप्रतिनिधि हुनुअघि पत्रकारितामा थिएँ । यस्ता विषयमा पहिलेबाटै लेख्ने र बोल्ने भएकाले अहिले पनि आफ्नै दबाबमा यस्ता कार्यक्रम गरिरहेकी छु । कार्यकारी तहमा पुरुषहरू नै हुने भएकाले महिलाले दुःख पाएका विषयले उहाँहरूलाई छुँदैन ।'

महिलाका विषयमा महिला वडा सदस्य र उपप्रमुखले मात्रै बोल्नुपर्ने बाध्यता रहेको उनले बताइन् । 'पुरुष जनप्रतिनिधिको जोड भनेको सडक बनाउने, योजना बाँडफाँट गर्ने, पूर्वाधार नै बनाउने हुन्छ,' उनले भनिन्, 'कार्यपालिकामा कुरीति र कुसंस्कारबारे छलफल हुँदैन, हरेक विषयमा विरोध नै गर्नुपर्छ ।'

शिखर नगरपालिका डोटीकी उपप्रमुख सुनिता रावलले छाउगोठमा राख्ने चलन केही हदसम्म घटे पनि महिनावारीकाबेला शौचालय प्रयोग गर्न नदिने, भान्सामा जान नदिने, धारा छुन नदिने, दूध दही खान नदिने चलन रहेको बताइन् । भनिन्, 'डोटीका छाउगोठमा जाने चलन हटे पनि त्यो बेला के खान पाउने, के नपाउने, कहाँ छुन पाउने, कहाँ नपाउनेजस्ता कारणले महिलाले दुःख भने पाइरहेका छन् ।'

बझाङकी महिला अधिकारकर्मी सुशीला थापाले सरकारले नै प्रहरी, जनप्रतिनिधि र सरोकारवाला पुगेर गोठ भत्काए पनि त्यसपछिको अवस्थाबारे वास्ता नगरेको बताइन् । 'सरकारले नै अभियान सुरु गर्दा धेरै ठाउँमा गोठ भत्काउन म आफैं पनि पुगेकी हुँ, अहिले पनि जिल्लाका केही ठाउँमा छाउगोठ छन्,' उनले भनिन्, 'महिलाले छाउ भएका बेला भोग्नुपर्ने समस्या हटेको छैन, छाउपडी नै मान्नुपर्छ भन्ने चेत भएका मान्छे नै जनप्रतिनिधि छन् ।' भौगोलिक विकटता, अशिक्षा, अन्धविश्वासका कारण समस्या कम नभएको उनले बताइन् ।

गृहको आदेशमा गोठ भत्काउने अभियान सुरु गरेका प्रहरीसँग पनि कहाँ कति छाउगोठ छन्, भत्काइएका कति बने र अभियानको समयमा कति गोठ भत्काइए भन्ने यकिन तथ्यांक छैन । २०६३ यता छाउगोठमा घटेका घटनामा अछाममा १४ जना महिला तथा किशोरी, डोटीमा २ र बाजुरामा ३ गरी सुदूरपश्चिममा १९ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश प्रहरीसँग गृह मन्त्रालयको आदेशमा आव ०७५/७६ देखि ०७७/७८ सम्म प्रहरीले ७ हजार ४५४ गोठ भत्काइएको तथ्यांक रहे पनि यसबारे अद्यावधिक विवरण छैन ।

स्थानीय तह र अन्य सरोकारवालाको साथ नपाएको तथा गृह मन्त्रालयबाट पनि छाउगोठ भत्काउने विषयमा थप आदेश केही नआएपछि प्रहरीले अभियान रोकेको छ । सुदूरपश्चिम प्रदेश प्रहरी प्रवक्ता एसएसपी प्रज्वल महर्जनले अभियानका क्रममा प्रहरीले भत्काउँदै जाने तर स्थानीयले फेरि बनाउँदै जाने गर्न थालेपछि अभियान रोक्नुपरेको बताए । 'हामीले छाउगोठ भत्काउँदै जाने, स्थानीयले बनाउँदै गर्न थाले । सबै समाज एकातिर, प्रहरी अर्कोतिर भएकाले अभियान सफल भएन,' उनले भने, 'यसका लागि तीन तहका सरकारले नै कार्यक्रम लिएर समुदायमा जानुपर्यो ।'

बच्चा कोरल्न...

यसरी आफू ओथारो नबस्ने कोइलीका १३ प्रजातिका ग्रीष्म आगन्तुक चरा अहिले अरू चराका गुँडको चियोचर्चो गर्नमा व्यस्त छन् । अन्य चराले गुँड राम्ररी बनाएपछि कोइली प्रजातिका पोथी गएर गुँडमा चलाखीपूर्वक अन्डा पारेर छोड्छन् । कोइली प्रजातिका जस्तै अन्य ग्रीष्म आगन्तुक चरा अहिले बचेरा हुर्काउन नेपाल आएका हुन् । मार्चको सुरुवातमै नीलपुच्छे र कटुसटाउके मुरली चरा चितवन आएको वरिष्ठ चराविद् डा. हेमसागर बरालले बताए । धरान हुँदै चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज पुगेर गुँड लगाउने ठाउँ खोजिरहेका छन् । स्वर्गचरी पनि पूर्वी नवलपरासीको कावासोतीस्थित सामुदायिक वनमा आइपुगेको उनले बताए । उनीहरू वन बुट्यान पछ्याउँदै नेपाल भित्रिएका हुन् । 'गुँड बनाउन ठाउँ हेरिसके,' चराविद् डीबी चौधरीले भने, 'झारपात र झिजाझिजी ओसार्न उनीहरूलाई अहिले भ्याइनभ्याइ छ ।'

अहिलेसम्म ५२ भन्दा बढी प्रजातिका चरा नेपाल आइसकेका चराविद्हरू बताउँछन् । ग्रीष्मकालीन पाहुना चरा यता आएर पहिले गुँड लगाउने ठाउँ खोज्छन् । सुरक्षा, खानपान र राम्रो वातावरण भएको ठाउँ रोज्छन् । चराले रूख, नदी, खोलाका किनार, अग्लो आली, टोड्का र खेतबारीमा गुँड लगाउँछन् । वसन्त ऋतु लागेपछि भारत, श्रीलंका, दक्षिण-पूर्वी एसियाका थाइल्यान्ड, म्यानमार, लाओस, मलेसिया र इन्डोनेसियादेखि चरा यहाँ आइपुग्छन् । उनीहरू ४/५ दिनदेखि बढीमा १० दिन लगाएर नेपाल आउँछन् । बच्चा हुर्काएर उनीहरू फेरि फर्कन्छन् ।

अहिले राजचरी, सुन्तले चाँचर, गाजले सुनचरी, ठेउवा र लालचुच्चे ठेउवा लगायतका चरा आइसकेका छन् । कोइलीका आगन्तुक १३ प्रजातिमध्ये अफ्रिकाको सबसाहरन क्षेत्रबाट आउने जुरे कोइली अझै आइसकेको छैन । यो सबैभन्दा ढिलो आउने चरा हो । 'यस वर्ष मनसुन ढिलो छ । त्यही भएर यो चरा अझै ढिलो आउन सक्छ,' चराविद् डा. बरालले बताए । मध्यअफ्रिकाबाट उठ्ने मनसुन क्लाउड आउने बाटो इथियोपिया, सोमालिया, यमनबाट अरेबियन सागर हुँदै आउने हावामा ठेलिएर बंगालको खाडी हुँदै जुरे कोइली नेपाल आउने उनले बताए । 'यस वर्ष मे महिनाको मध्यपछि मनसुन आउने पूर्वानुमान छ,' उनले भने 'गाजले पिट्टा र चित्रक पिट्टा पनि आइसकेका छैनन् । यी चरा प्रि-मनसुन सुरु हुँदा आउँछन् ।' प्रि-मनसुनको हावाहुरीसँगै ठेलिएर यी चराहरू यहाँ आइपुग्छन् । यस वर्ष प्रि-मनसुन अप्रिलको अन्ततिर र मे सुरुतिर हुने पूर्वानुमान गरिएको छ । यहाँ करिब ६० प्रजातिका चरा आउँछन् । त्यसमध्ये सबैभन्दा पर अस्ट्रेलियाबाट आउने सेतो कण्ठे गौंथली पनि अझै आएको छैन । यो चराले नेपालमा 'ब्रिड' गरेको रेकर्ड छैन । यो मे मध्यतिर आउने बताइएको छ ।

'वैशाख तेस्रो सातासम्म धेरै चराले गुँड लगाइसक्छन्' चराविद् टीकाराम गिरीले भने, 'जेठ अन्तिमसम्म बचेरा हुर्काइसक्छन् ।' विदेशमा अहिले दिन र रात बराबरी हुने तर नेपालमा दिन लामो हुने भएकाले बढी समय आहारविहार गर्न पाउने हुँदा चरा यता आकर्षित हुने उनले बताए । बच्चा कोरलेर हुर्काउन सुरक्षित ठाउँ रोजीरोजी पाउने हुँदा यहाँ आउन आकर्षित हुने गरेको उनले बताए । गुँड बनाउन २ देखि ३ साता लगाउँछन् । दुईदेखि ३ साता ओथारो बस्छन् । दुई/तीन महिनामा बचेरा हुर्काउँछन् । अक्टोबर अन्ततिर फर्कन्छन् । सबै अवस्था राम्रो भयो भने दोस्रो पटक पनि ब्रिड गरेर फर्कने गरेको धेरै पाइएको चराविद् दिनेश गिरीले बताए । फर्कंदा बचेरा संगै फर्कन्छ । 'नेपाल आएर चराले गुँडका लागि ठाउँ खोजी गरिसके' नेचर गाइड पवन थापाले भने, 'छानेको ठाउँमा झारपात बटुलेर राखिसके ।' जंगलमा नयाँ पालुवा र प्रशस्त चराका चिरबिर सुरु भइसकेका छन् । गाजले, सुनचरी, सुन्तले चाँचर र राजचरीले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र लुम्बिनी उपवन क्षेत्रमा गुँड लगाइसकेको उनले बताए । ग्रीष्म आगन्तुक चरा ९० प्रतिशत बढी तराईदेखि मध्यपहाडी भागसम्म पुग्छन् । यहाँका चितवन, बर्दिया, शुक्लाफाँटा, पर्सा र बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जमा बच्चा कोरल्न बढी आएका छन् ।

सुनील पौडेल दोषी...

राष्ट्रिय भुक्तानी प्रणाली स्थापना गर्नुपूर्व सो प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन राष्ट्र बैंक र अन्य बैंक तथा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयलगायत वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय र संयोजन गर्नुपर्नेमा त्यसको पहिचानसमेत नगरी र पूर्वतयारीबिना उपकरण र परामर्श सेवा खरिद गरेको र खरिद गरेका उपकरण प्रयोगमा नल्याई सरकारी सम्पत्ति हानिनोक्सानी गरेको अनुसन्धानबाट खुलेको थियो ।

२०७५ असार २९ भित्र पेमेन्ट गेटवेको पूर्वाधार निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी केन्द्रले स्वीडेनको 'सीएमए स्मल सिस्टम एबी' सँग सम्झौता गरेको थियो । तीनवटा बोलपत्रदाता बंगलादेश र जेपी कम्पास यूकेको संयुक्त, मोन्ट्रान कर्पोरेसन अमेरिका र स्वीडेनी कम्पनीसँग केन्द्रले आर्थिक प्रस्ताव मागेकामा अरू दुईको प्रस्ताव खोल्दै नखोली स्वीडिसको सेटिङमा कम्पनीलाई ठेक्का सुम्पिएको थियो ।

२०७५ जेठ १६ मा केन्द्रको कार्यकारी निर्देशक रहेका पौडेल आफैंले बोलपत्र मूल्यांकन समितिको संयोजकका हैसियतमा स्वीडिस कम्पनीलाई छनोट गर्ने गरी प्रतिवेदन पेस गरेका थिए । त्यसकै आधारमा त्यही वर्षको असार १ मा आर्थिक प्रस्ताव खोलेर स्वीडेनी कम्पनीलाई ठेक्का दिइएको थियो । स्वीडिसको कम्पनीसँग सिधै १९ लाख ८८ हजार अमेरिकी डलर (त्यस बेलाको २४ करोड २७ लाख ८० हजार) मा खरिद सम्झौता भएको थियो । यसका लागि १८ लाख ६७ हजार डलर (२३ करोड २७ लाख ५८ हजार) भुक्तानी गरिएको थियो । खरिद सम्झौता गरेको ५ वर्षसम्म कुनै काम नभएको तर ९३.८६ प्रतिशत भुक्तानी भइसकेकामा यसलाई अख्तियारले सरकारी सम्पत्ति हिनामिनाका लागि भएको योजनाका रूपमा किटान गरेको थियो ।

'परामर्श सेवा खरिदका लागि प्रतिवादी सुनील पौडेलले केन्द्रका तर्फबाट कार्यकारी निर्देशकको हैसियतमा सीएमए स्मल सिस्टम एबीसँग परामर्श सेवा खरिद सम्झौता गरेको पाइन्छ । तत्पश्चात् परामर्श सेवा खरिद गरी प्रतिवादीले संस्थाको प्रमुखको हैसियतमा भुक्तानी दिने आदेश गरी २३ करोड २७ लाख ५८ हजार ७७ रुपैयाँ भुक्तानी गरेको देखिन्छ,' अदालतको संक्षिप्त आदेशमा भनिएको छ, 'उक्त रकम भुक्तानी गरी खरिद गरिएको सफ्टवेयर सञ्चालनमा ल्याउनुपर्ने जिम्मेवारी संस्थाको प्रमुखका रूपमा निज प्रतिवादीको रहेकामा हालसम्म पनि सञ्चालनमा आएको देखिएन । अतः निज प्रतिवादीले आफ्नो ओहदाको कर्तव्य पालना गर्दा लापरवाही गरी उक्त मूल्य तिरी खरिद गरिएको परामर्श सेवा र सफ्टवेयर सञ्चालनमा नल्याई प्रयोगविहीन अवस्थामा रहेबाट प्रतिवादीको कारणले सरकारमाथि उल्लेखित रकम दुरुपयोग हुन गई हानिनोक्सानी पुगेको देखिन्छ ।'

यी आधार र कारण तथा प्रमाणबाट प्रतिवादी सुनील पौडेलले आरोप दाबीबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ को दफा १७ बमोजिम कसुर गरेको अदालतको ठहर छ । उक्त दफामा 'कुनै राष्ट्रसेवकले आफ्नो ओहदाको वा सो सम्बन्धी कर्तव्य पालन गर्दा नेपाल सरकार वा सार्वजनिक संस्थाको सम्पत्ति लापरवाही वा बदनियत गरी हिनामिना, हानिनोक्सानी वा दुरुपयोग गरे/गराएमा वा मासेमा वा निजी प्रयोगमा लगाएमा निजलाई कसुरको मात्राअनुसार दफा ३ बमोजिमको सजाय हुनेछ र त्यसरी हिनामिना, हानिनोक्सानी वा दुरुपयोग गरेको वा मासेको वा मास्न दिएको सम्पत्ति पनि निजबाट असुलउपर गरिनेछ' भनिएको छ । यो कसुर पुष्टि भएमा प्रतिवादीविरुद्ध ८ देखि १० वर्षसम्म कैद, बिगोबमोजिम जरिवाना र हिनामिना भएको रकम प्रतिवादीबाटै असुलउपर हुने व्यवस्था छ ।

पेमेन्ट गेटवे प्रणालीका लागि उपकरण खरिद गर्न २०७४/७५ को बजेटमा २५ करोड रुपैयाँको जोहो गरिएको थियो । त्यसका लागि सेटिङमै २४ करोड ७५ लाखको लागत अनुमान तयार पारिएको भेटिएको थियो ।

निजी वालेट, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले उपलब्ध गराउने कार्डबाट गरिने कारोबारसँगै अन्तर्राष्ट्रिय भुक्तानी प्रणाली सबैलाई जोड्न राष्ट्रिय पेमेन्ट गेटवेको अवधारणा ल्याइएको थियो । सरकारले गर्ने खर्च, सामाजिक सुरक्षा भत्ता र निजी क्षेत्रलाई दिनुपर्ने भुक्तानी एकद्वार प्रणालीमा ल्याउन यो संयन्त्र महत्त्वपूर्ण मानिएको थियो ।

KATHMANDU UNIVERSITY

२९ औं दीक्षान्त समारोह (दोस्रो चरण) को आवेदन फाराम भर्ने सम्बन्धी सूचना

काठमाडौं विश्वविद्यालयको २९ औं दीक्षान्त समारोह (दोस्रो चरण) मा सहभागी हुन योग्य भएका यस विश्वविद्यालयको स्कुल अफ आर्टस्/ एजुकेशन/ इन्जिनियरिङ्ग/ ल/ मेनेजमेन्ट र साइन्स र मेडिकल साइन्सेजबाट बैशाख २०, २०८१ (May 2, 2024) सम्ममा विद्यावारिधि, स्नातकोत्तर र स्नातक तह उत्तीर्ण गरेका सबै विद्यार्थीहरूले दीक्षान्त समारोहमा भाग लिन देहाय बमोजिम ONLINE आवेदन दिनुहुन सूचित गरिन्छ ।

१) आवेदन फाराम convocation.ku.edu.np मा गई भर्न सकिने छ । दीक्षान्त शुल्कको बैंक भौचर, आवेदन फारामको साथ पेस गर्नुपर्ने कागजातहरू यसै Website मार्फत् बुझाउनु पर्नेछ ।

२) आवेदन फाराम बुझाउने मिति : २०८१ साल बैशाख ७ गतेदेखि २३ गतेसम्म (April 19 to May 5, 2024)

३) दीक्षान्त समारोह कार्यक्रमको विस्तृत जानकारी कार्यक्रम हुनुभन्दा दुई हप्ताअघि प्रकाशित गरिनेछ ।

रजिष्ट्रार
काठमाडौं विश्वविद्यालय, धुलिखेल, काभ्रे

Quality Education for Leadership www.ku.edu.np

DAI

REQUEST FOR APPLICATIONS
on USAID Karnali Water Challenge under USAID's Karnali Water Activity Grants Program
RFA No: RFA-KarnaliWaterActivity-24-001

The USAID Karnali Water Activity is accepting application from organization legally recognized and registered in Nepal, with experience in promoting and implementing interventions covering watershed management, nature-based solutions, water security, and water-use efficiency solutions for productive use to promote climate-smart watershed conservation, agricultural farming, and businesses targeting the marginalized and vulnerable groups in targeted communities.

The detail Request for Application and standard templates are available at this link: **https://bit.ly/KarnaliWaterChallenge**. USAID Karnali Water Activity will conduct a pre-RFA conference for the interested organizations scheduled on May 8, 2024, between 02:00 to 03:00 PM Nepal time. Interested organizations must register to attend the conference no later than May 7, 2024, 2:00 pm by email address **KarnaliWater_SKTProcurement@dai.com**. USAID Karnali Water Activity will only respond to written questions regarding this Request for Application (RFA) through the email address: **KarnaliWater_SKTProcurement@dai.com** and any questions must be submitted by May 7, 5:00 pm Nepal Time.

The deadline for application is **May 19, 2024, 5:00 pm, Nepal Time** electronically by email to **KarnaliWater_Submissions@dai.com**.

JOB ANNOUNCEMENT
First date of publication: 20 April 2024

United Nations Development Programme (UNDP) Nepal works with the people and Government of Nepal, and other development partners to pursue equitable and sustainable human development goals through eradication of poverty, increase in livelihood opportunities, improvement in community resilience against conflict, disasters and impact of climate change, while laying down strong foundations for a society based on rule of law with an inclusive and participatory democracy.

UNDP Nepal is seeking applications from qualified and result oriented Nepalese citizens for the following assignment:

Position Title	Level	No. of Position	Duty Station	Application Deadline
Subject Matter Specialist (For various technical fields)	NPSA 10 (Short term)	N/A	Kathmandu/Home based	27 April, 2024

Weblink for application: https://www.undp.org/nepal/jobs

Only short-listed candidates will be contacted, and UNDP retains the right to contact referees directly during the selection process.

UNDP is committed to achieve work force diversity and has a policy to have gender balance among staffs at all levels. Work experience and/or academic knowledge in relation to gender and social inclusion will be an added advantage. Qualified Women, Dalits, Janjatis, Madhesis, Persons with Disabilities, gender and sexual minorities and other minorities are specially encouraged to apply.

United Nations has a zero-tolerance against Sexual exploitation and Abuse (SEA) and sexual harassment (SH). Everyone is responsible for preventing sexual exploitation and abuse and sexual harassment (PSEA and SH), and all UN personnel must adhere to the standards of conduct that preserves PSEA principles (both during work hours and outside work hours). All selected candidates will, therefore, go through a safe hiring process.

All applications will be treated with highest confidentiality.

नेपालको एसिया कप यात्रामा धक्का

यूएई र ओमानले प्रिमियर कप फाइनल खेल्ने

तस्बिर : क्यान

प्रिमियर कपको सेमिफाइनलमा शुक्रबार नेपाली ब्याटरलाई आउट गरेपछि उत्साही यूएईका खेलाडी ।

विनोद पाण्डे (काठमाडौं)

फितलो प्रदर्शन गरेको नेपाल एसीसी ट्वान्टी-२० प्रिमियर कप क्रिकेटको सेमिफाइनलमै रोकिएको छ। निकै खराब ब्याटिङ गरेको नेपाललाई शुक्रबार ओमानमा जारी प्रतियोगिताको सेमिफाइनलमा यूएईले ६ विकेटले पराजित गर्न खासै संघर्ष गर्नुपरेन ।

योसँगै नेपालको लगातार दोस्रो पटक एसिया कप खेल्ने लक्ष्य समाप्त भएको छ। प्रिमियर कप विजेताले अर्को वर्ष एसिया कपमा खेल्न पाउने प्रावधान छ। गत वर्ष नेपालले काठमाडौंमा यूएईलाई नै फाइनलमा पराजित गरि एकदिवसीय संरचनाको एसिया कप खेलेको थियो ।

यूएईले आइतबार हुने फाइनलमा आयोजक ओमानको सामना गर्नेछ। अकिब इल्याजले ५१ बलमा ४ चौका र २ छक्कासहित अविजित ६२ रन बनाएपछि ओमानले शुक्रबारै भएको दोस्रो सेमिफाइनलमा हङकङमाथि ५ विकेटको जित पाएको थियो। हङकङले बनाएको १३०-९ को स्कोरलाई ओमानले ४ बलअगाडि पूरा गरेको हो। नेपाल र हङकङ शनिबार तेस्रो स्थानलाई खेल्नेछ ।

नेपाल र यूएईको सानो स्कोर खेल रह्यो। यूएईले १ सय २० रनको लक्ष्य १६ बलअगाडि नै १ सय २३ रन बनायो। अलिसान सराफु ५५ र आयान अफजल खान ३ रन बनाई अविजित रहे। प्लेयर अफ द म्याच सराफुले ४१ बल खेल्दै ४ चौका र २ छक्का प्रहार गरे ।

ओपनर एवं कप्तान मोहम्मद वासिम ७ बलमा ११ रन बनाई आउट भए। दोस्रो ओभरमा वासिमले सोमपाल कामीको बलमा छक्का प्रहार गरे। तर, त्यसको अर्को बलमै सोमपालले उनलाई बोल्ड गरे। गुलशन झाले विष्णु सुकुमरन र आसिफ खानलाई आउट गरे। सुकुमरनले २८ बलमा ३ चौका र १ छक्कासहित २८ र आसिफले ६ बलमा १ छक्कासहित १० रन बनाए। सैयद हैदरलाई ललित राजवंशीले १४ रनमा एलबीडब्लू आउट गरे ।

यसअघि सन्दीप जोराले अर्धशतक बनाए पनि टस हारेपछि ब्याटिङ निम्तो पाएको नेपाललाई यूएईले ११९-९ को स्कोरमा रोकेको थियो। खेलको पहिलो बलमै कुशल भुर्तेललाई जुनैद सिद्दिकीले विकेटकिपरको पछाडि क्याचआउट गरेपछि नेपाली इनिङ्स मस्कटस्थित अल अमेरातमा पूरा दबिएको थियो। नेपालले पहिलो ५ ओभरमा २१-२ र १० ओभरमा ५२-४ को स्कोरमात्र बनाउन सकेको थियो ।

अर्का ओपनर आसिफ शेखले एक छक्का प्रहार गरे पनि ११ बलमा ८ रनमात्र जोड्न सके। कप्तान रोहित पौडेल पनि लामो टिक्न सकेनन्। उनले १८ बलमा ५ रनमात्र बनाए। कुशल मल्ल ५ बलमा ३ र दीपेन्द्रसिंह ऐरी ८ बलमा ५ रन बनाई आउट भए ।

सन्दीप जोरा ५० रन बनाई आउट भए। ट्वान्टी-२० अन्तर्राष्ट्रियमा यो उनको तेस्रो अर्धशतक हो। उनले ४० बलमा ४ चौका र २ छक्का प्रहार गरे। नेपालबाट दोहोरो स्कोर बनाउने अर्का दुई खेलमा गुलशन झा र करण केसी थिए। गुलशनले १६ बलमा समान १ चौका र छक्कासहित २० तथा करणले दुई छक्कासहित १२ बलमा १७ रन बनाए ।

सोमपाल २ रनमा आउट भए। अविनाश बोहरा १ र ललित राजवंशी २ रनमा अविजित रहे। यूएईका सिद्दिकी, अली नसिर र वसिल हमिदले २-२ विकेट लिए। सिद्दिकीले ४ ओभरमा २६, नसिरले ४ ओभरमा २८ र हमिदले २ ओभरमा ४ रन दिएका थिए। सफी रहमान, आयान र मोहम्मद फारुकले १-१ विकेट लिए ।

कर्णालीको कसरत, दुई अंकको स्वर्ण

कर्णाली प्रदेश बृहत १० औं राष्ट्रिय खेलकुद आयोजनाको संघारमा छ । मंसिरमा प्रतियोगिता हुने तालिका छ । राष्ट्रिय खेलकुदमा आफ्नो बलियो उपस्थिति देखाउनेतर्फ राष्ट्रपति रनिङ सिल्डको प्रदर्शन इङ्गित छ ।

ध्रुव तुलाधर (काठमाडौं)

जुनियर खेलाडीको प्रतिभा उजागर गर्ने प्रमुख थलोमध्ये एक रहेको राष्ट्रपति रनिङ सिल्डबाट यसपालि कर्णाली प्रदेशले सुखद सन्देश छाडेको छ।

राजधानीमा बिहीबारमात्र १४ औं केन्द्रस्तरीय राष्ट्रपति रनिङ सिल्ड खेलकुद सकिएको छ। स्थानीय तह हुदै प्रदेशस्तरबाट छानिएर आएका सातै प्रदेशका कुल ६ सय ८६ खेलाडीले ६ फरक खेल (एथलेटिक्स, भलिबल, कबड्डी, कराते, तेक्वान्दो र उसु) मा प्रतिस्पर्धा गरेका थिए ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश १९ स्वर्ण, १२ रजत र १८ कांस्य पदक जित्दै पहिलो पटक सिल्ड जित्न सफल भयो। वाग्मती प्रदेश १७ स्वर्ण, १३ रजत र १५ कांस्यसहित दोस्रो हुँदा कर्णालीले १० स्वर्ण, ५ रजत र १६ कांस्यसहित तेस्रो स्थान हासिल गरेको थियो। कर्णाली पहिलोपल्ट 'दुई अंक' को स्वर्ण जित्दै पदक तालिकाको तेस्रो स्थानमा रहेको हो। एथलेटिक्समा ७, करातेमा २ र तेक्वान्दोमा १ स्वर्ण जितेको कर्णालीवासीका लागि यो सुखद सन्देश हो ।

कर्णाली प्रदेश बृहत १० औं राष्ट्रिय खेलकुद आयोजनाको संघारमा छ। यसै वर्ष मंसिरमा प्रतियोगिता हुने तालिका छ। त्यसले गर्दा कर्णालीले राष्ट्रिय खेलकुदमा आफ्नो बलियो उपस्थिति देखाउनेतर्फ रनिङ सिल्डको प्रदर्शन इङ्गित छ ।

अरू प्रदेशको तुलनामा कर्णालीमा खेल पूर्वाधारका गतिला संरचना छैनन्। दसौं राष्ट्रिय खेलकुद हुने मुख्यस्थल सुर्खेतमा मात्र रंगशाला र कभर्डहल छ। अरू जिल्लामा त्यो पनि छैन। तथापि अहिले कर्णाली प्रदेशले दसौं राष्ट्रिय खेलकुदलक्षित गरेर आफ्नो टिम तयारी गरिरहेको छ। नवौं संस्करण पार गर्दासम्म राष्ट्रिय खेलकुदमा कर्णालीले दुई अंकमा स्वर्ण जित्न सकेको छैन। आठौंमा ३ र नवौंमा २ स्वर्ण जितेको कर्णालीसँग धेरैचोटि पदकविहीन हुनुपरेको पीडा छ। त्यसैले 'डबल डिजिट गोल्ड' भन्ने अभियानमा कर्णाली प्रदेश खेलकुद परिषद् लागिपरेको छ ।

गत वर्ष सम्पन्न १३ औं राष्ट्रपति रनिङ सिल्डमा ४ स्वर्णसहित १७ पदक जितेर पाँचौ स्थानमा रहेको कर्णालीले यसपालि स्वर्ण पदकमा छलाङ नै मारेको छ। यसको मुख्य श्रेय निरन्तर प्रशिक्षण हो। कर्णालीले एथलेटिक्सका लागि थप प्रशिक्षक अनुबन्ध गरेर प्रशिक्षण गराइरहेको छ। सम्भवतः राखेपको कोटाबाहेक अरू प्रशिक्षक अनुबन्ध गरेर प्रशिक्षण गराउने कर्णाली पहिलो प्रदेश हो ।

प्रदेशले एथलेटिक्सको पूर्व मुख्य प्रशिक्षक विक्रमजंग थापालाई आकर्षक तलबसहित अनुबन्ध गरेका छन्। राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्बाट अवकाशपछि गृहनगर नेपालगन्जमै रहेका उनलाई कर्णालीले अनुबन्ध गरी एथलेटिक्सको अनुभव र योगदान खेर जान दिएन। उनले झन्डै एक वर्षयता कर्णालीको एथलेटिक्स टोली हेरिरहेका छन् ।

तस्बिर : राखेप

राष्ट्रपति रनिङ सिल्डमा पदक जितेका कर्णालीका एथलेटिक्सका केही खेलाडीसहित प्रशिक्षक टोली । प्रशिक्षक विक्रमजंग थापा ।

त्यसैको नतिजास्वरुप राष्ट्रपति रनिङ सिल्डमा कर्णालीले ७ स्वर्ण, २ रजत र ५ कांस्य जितेको छ। अन्तर प्रदेश खेलकुदमा ६ स्वर्ण जितेको थियो। प्रशिक्षक थापा भन्छन्, 'राष्ट्रिय खेलकुदमा डबल डिजिट गोल्ड ल्याउने अवधारणामा कर्णालीको मुहार फेर्न लागिपरेको छु। त्यसैको सुरुआतमात्र हो यो सफलता।'

राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्का सदस्यसचिव टंकलाल घिसिङ र कर्णाली प्रदेश खेलकुद परिषद्का सदस्यसचिव विश्वामित्र सन्ज्यालको मार्गनिर्देशनअनुसार आफ्नो टिम कटिबद्ध रहेको थापाले सुनाए। उनले भने, 'उहाँहरूले कर्णालीलाई खेलकुदमा माथिल्लो स्थानमा देख्न चाहिरहनुभएको छ। मैले पनि त्यहीअनुसार ट्रेनिङ प्रोग्राम बनाएर पेस गरेको छु। मलाई सपोर्ट पनि भइरहेछ।'

आफ्नो अनुभव र क्षमतालाई फेरि फिल्डमा लगाउन पाउँदा प्रशिक्षक थापा दंग छन्। आफू कर्णालीसँग जोडिनुमा राखेपकै सिनियर प्रशिक्षक रामबहादुर ओलीको भूमिका रहेको उनले बताए। 'उहाँले मेरो क्षमता पहिचान गरेर कर्णालीसँग जोड्नुभयो, खुसी छु,' थापाले भने ।

उनीहरू र हरिबहादुर रोकायले कर्णालीको एथलेटिक्स टिम हेरिरहेका छन्। १४ खेलाडीलाई क्याम्पमै राखेर प्रशिक्षण दिइरहेका छन्। त्यसका लागि प्रदेश सरकारले मासिक ५ हजार रुपैयाँ भत्ता पनि दिन्छ ।

कर्णालीका खेलाडीले राष्ट्रपति रनिङ सिल्डमा दुई इभेन्टमा कीर्तिमान राख्दै स्वर्ण जितेका हुन्। सरिता खड्काले छात्रा ४०० र ८०० मिटर दौडमा दुई स्वर्ण जितिन्। छात्र ३ हजार मिटर दौडमा अजय विक, छात्रा १५ मिटर दौडमा कल्पना बुढा र छात्र सटपुट बालकुमार नकालले कर्णालीलाई स्वर्ण दिलाएका थिए। अर्को स्वर्ण सरिता, भावना फरसाल, हिमाली शाही र कृष्णा रानाको टिमले ४ गुणा ४ सय मिटर रिले दौडमा जितेको थियो। कीर्तिमान रिले र सरिताको ८०० मिटर दौडमा बनेको थियो ।

हाइअल्टिच्युडमा ट्रेनिङ गरिरहेकी कल्पनाबाट छात्रा ३ हजार मिटरमा स्वर्ण अपेक्षा गरिए पनि खेल्नु अघिल्लो रात उनमा शारीरिक समस्या आएपछि गुमाउनुपरेको प्रशिक्षक हरिबहादुर रोकायले सुनाए। कल्पनाबाट उक्त स्वर्ण सुदूरपश्चिमकी देवकी धामीले छिनेकी थिइन्। कल्पना तेस्रो भइन्। नत्र, एथलेटिक्समा कर्णालीले सुदूरलाई उछिन्ने थियो। यद्यपि दुवै प्रदेशले समान ७ स्वर्ण जितेका थिए ।

कर्णालीका सदस्यसचिव सन्ज्यालले पनि फेसबुक स्टचाटसमार्फत खुसी साटेका छन्। उनले 'कर्णाली दुई अंकको स्वर्ण पदकमा प्रवेश' भनेर सबैलाई बधाई दिएका छन् ।

प्रशिक्षक थापा राजधानीमा प्राप्त यो सफलताले दसौं राष्ट्रिय खेलकुदका लागि उर्जा भरेको बताउँछन्। भन्छन्, 'प्रदेशको शिर ठाडो पार्न सकेका छौं। प्रदेश सरकारले पनि पदक जित्नेलाई नगदसहित सम्मान गर्ने भनेको छ। हामीलाई त्यसले थप उर्जा दिनेछ।' कर्णाली प्रदेश सरकारले दसौं राष्ट्रियमा स्वर्ण जित्नेलाई ४ लाख, रजतलाई ३ लाख र कांस्यलाई २ लाख दिने घोषणाले आफ्ना खेलाडीको मनोबल उच्च रहेको प्रशिक्षक थापाको बुझाइ छ। यसले आफ्नो प्रदेशका लागि खेल्दा खेलाडीमा गौरव महसुस गराउने उनले सुनाए ।

कर्णालीलाई थप स्वर्ण तेक्वान्दोबाट निशान प्याकुरेल र करातेबाट लक्ष्मणकुमार शाही र प्रियंका शाहीले दिलाएका थिए ।

राष्ट्रपति रनिङ सिल्ड उद्घाटनमै कर्णालीले आफ्नो पहिचान अनुभूत गराएको थियो। आफ्नै प्रदेशमा उत्पादन हुने अल्लोबाट बनेका पोसाकमा खेलाडीले मार्चपास गरेका थिए। त्यसलाई धेरैले प्रशंसा गरेका थिए ।

देशको हरेक स्थानीय तह, जिल्ला र प्रदेश हुँदै केन्द्रसम्मको दायरामा हुने राष्ट्रपति रनिङ सिल्ड सहभागिता र प्रतिस्पर्धाको हिसाबले पनि ठूलो प्रतियोगिता हुन आउँछ। यसका लागि नेपाल सरकारले रातो किताबमै बजेट विनियोजन गर्छ। सरकारीस्तरमा हुने यो आधिकारिक खेलकुद प्रतियोगिता हो। तर, नियमित क्यालेन्डरमा हुन सकेको छैन ।

यसलाई क्यालेन्डर नै बनाएर समयमै आयोजना गर्न सुझाउँछन् कर्णालीका प्रशिक्षक थापा। उनले भने, 'यसमा भाग लिने खेलाडी धेरै स्कुलका हुन्छन्, क्यालेन्डर नहुँदा उनीहरूको पढाइमा असर गर्छ। स्थानीय, जिल्ला, प्रदेश हुँदै केन्द्रसम्म आउनुपर्ने हुन्छ। क्यालेन्डरमा भयो भने योजनाबद्ध ढंगले तयारी गर्न पाइन्छ। जसले राम्रो नतिजा ल्याउन सकिन्छ।'

उनले आफ्नै प्रदेशको उदाहरण दिए। 'हामीले समयमै स्थानीय र जिल्ला सकेर तयारीसाथ बसेका थियौं, त्यसले अहिले सजिलो भयो।' राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्का सदस्यसचिव टंकलाल घिसिङ पनि जुनियरस्तरको ठूलो खेलकुद प्रतियोगिता भएकाले यसलाई अरू खेल पनि थप्दै बृहत बनाउन र योजनाबद्ध ढंगले जान प्रयास गरिरहेको बताउँछन्। स्थानीयस्तरदेखि केन्द्रसम्म आउँदा ६ लाखभन्दा बढी खेलाडी यससँग जोडिन पुग्ने उनको दावी छ ।

वाग्मती र कर्णाली विजयी

काठमाडौं (कास)- वागमती प्रदेशले वीर गणेशमान सिंह राष्ट्रिय पुरुष टी-२० क्रिकेट प्रतियोगितामा शुक्रबार जित हात पाएका छन्। मूलपानीको माथिल्लो क्रिकेट मैदानमा वाग्मतीले कोशी प्रदेशलाई ७ रनले हरायो। टोलीको यो दोस्रो जित हो ।

टस हारेर ब्याटिङको निम्तो पाएको वाग्मतीले २० ओभरमा ८ विकेट गुमाएर १३८ रन बनाएको थियो। ईशान पाण्डेले ३१ र सोनु देवकोटाले ३० रन जोडे। गौतम केसी र रविन जोशीले समान १३ रन बनाए। कोशी प्रदेशका सर्वन यादवले ३ विकेट र ज्ञानेन्द्र श्रेष्ठले २ विकेट लिए। जवाफमा १ सय ३९ रनको लक्ष्य पाएको कोशीले सानदार सुरुआत गरेको थियो। कप्तान अंकित सुवेदी र मिनस थापाले पहिलो विकेटमा ५३ रनको साझेदारी गर्दै कोशीलाई राम्रो सुरुआत दिलाएका थिए। अंकितले ३६ र मिनसले ११ रन बनाए। सुजन थपलिया र सोनु अन्सारीले तेस्रो विकेटमा लागी २७ रनको साझेदारी गरे। उनीहरूको साझेदारी ईशान पाण्डेले सोनुको विकेट लिएर तोडे। रिजन ढकालले ३ विकेट, सुवास खत्रीले २ विकेट, शुभ कंशाकार र रामनरेश गिरीले १-१ विकेट लिए। प्लेयर अफ द म्याच वाग्मतीका ईशान पाण्डे चुनिए ।

गणेशमान सिंह फाउन्डेसनअन्तर्गत गणेशमान सिंह स्पोर्ट्स कमिटीद्वारा आयोजित प्रतियोगिताको अर्को खेलमा कर्णालीले सुदूरपश्चिम प्रदेशलाई ४ विकेटले हरायो। टस जितेर ब्याटिङ गरेको सुदूरपश्चिमले निर्धारित २० ओभरमा ५ विकेट गुमाई १४३ रन बनाएको थियो। अभिषेक पालले ५१ रन, नरेन भट्टले ४७ र किरण ठगुन्नाले २२ रन बनाए। कर्णालीका दिनेश अधिकारीले २ विकेट, युनिश ठकुरी, दीपेन्द्र रावत र प्रकाश जैसीले १-१ विकेट हात पारे ।

जवाफमा १ सय ४४ रनको लक्ष्य कर्णाली प्रदेशले खेल सकिन ८ बल बाँकी ६ विकेट गुमाएर पूरा गरेको हो। कर्णालीलाई जित दिलाउन अर्जुन घर्तीले सर्वाधिक ३७ रन र दिनेश अधिकारीले अविजित ३१ रन प्रहार गरे। उनी दिनेश प्लेयर अफ द म्याच चुनिए ।

चौथो मिल्स गोल्डकप सुरु

विराटनगर (कास)- चौथो संस्करणको मिल्स गोल्डकप फुटबल प्रतियोगिताको उद्घाटन खेलमा शुक्रबार सशस्त्र प्रहरी बल पकली सुनसरीले महोत्तरीको नगर खेलकुद विकास समिति बर्दिवासलाई ४-१ ले हराएको छ ।

विराटनगर जुट मिलको मैदानमा सशस्त्रका हरि कार्कीले दुई गोल गर्दा दिसन राई र धनबहादुर श्रेष्ठले १-१ गोल गरे। बर्दिबासका पवन पाख्रिनले एक गोल फर्काए। सशस्त्र टिमले फाइनल पुग्नका लागि आइतबार हुने टीडब्लूवाइसी विराटनगर र कन्काइ स्पोर्टिङ क्लब सुरुङ्गाबीचको विजेतासँग खेल्नेछ ।

एकपक्षीय खेल खेलेको सशस्त्रले ११ औं मिनेटमा हरि कार्कीले गोलमा अग्रता लियो। एक गोलको अग्रता लिएको एक मिनेट नबित्दै दिसन राईले २५ यार्डबाट गोल थपे। २२ औं मिनेटमा हरिले तेस्रो र व्यक्तिगत दोस्रो गोल गरे। भरत कपालीले कर्नरबाट निकालेको पासमा हरिले आकर्षक गोल गरे। दोस्रो हाफको अतिरिक्त समयमा एपीएफका धनबहादुरले चौथो गोल गरे ।

खेलको ५५ औं मिनेटमा बर्दिबासका पवन पाख्रिनले एक गोल फर्काए। म्यान अफ द म्याच हरि कार्की भए। उनले ३ हजार पाए ।

शनिबार पेमा युवा क्लब विराटनगर र पियर फुटबल क्लब धरानबीच प्रतिस्पर्धा हुनेछ ।

मिल्स गोल्डकप फुटबल ट्रस्टको आयोजनामा भएको प्रतियोगितामा प्रदेशस्तरीय 'ए' डिभिजनका ८ टिमको सहभागी रहेको अध्यक्ष विष्णु डंगोलले जानकारी दिए। विजेताले २ लाख ११ हजार १ सय र उपविजेताले १ लाख ११ हजार १ सय रुपैयाँ पाउनेछन् ।

तस्बिर : विनोद भण्डारी/कान्तिपुर

मिल्स कप फुटबलमा बर्दिवास (रातो) र सशस्त्र प्रहरीका खेलाडी भिड्दै ।

सन्तोषी बूढानीलकण्ठको ब्रान्ड एम्बासडर

काठमाडौं (कास)- प्रथम बूढानीलकण्ठ नगर सिल्ड खेलकुदका लागि आयोजक बूढानीलकण्ठ नगरपालिका र बूढानीलकण्ठ खेलकुद विकास बोर्डले धाविका सन्तोषी श्रेष्ठलाई ब्रान्ड एम्बासडर बनाएको छ ।

बोर्डका संयोजक सुमन तामाङले सन्तोषी श्रेष्ठलाई खेलकुद महोत्सवको ब्रान्ड एम्बासडर चयन गरिएको शुक्रबार पत्रकार सम्मेलनमा जानकारी गराए। वैशाख १५ देखि सुरु हुने खेलकुदमा विभिन्न ८ खेल समावेश गरिएको छ। कराते, तेक्वान्दो, मुवाँथाइ, कुङ्फु, बास्केटबल, फुटबल, ब्याडमिन्टन र रोड रेसमा प्रतिस्पर्धा हुनेछ। रेस्लिङ र केही परम्परागत खेलको प्रदर्शनी खेल हुनेछ। महोत्सव वैशाख १९ सम्म चल्नेछ ।

बूढानीलकण्ठ नगरपालिका-६ मा बस्ने धाविका सन्तोषी १३ औं साग र बंगबन्धु ढाका म्याराथनकी स्वर्ण विजेता खेलाडी हुन्। संयोजक तामाङले राष्ट्रको प्रतिष्ठा अभिवृद्धि गर्ने खेलाडी सन्तोषीलाई खेलकुद महोत्सवको ब्रान्ड एम्बासडर घोषणा गर्न पाउँदा गर्व अनुभूति भएको बताए। संयोजक तामाङले सहभागी खेलाडीको सुरक्षालाई ध्यानमा राखी ७ दिनका लागि ५ लाख रुपैयाँ बराबरको बिमा गरिने बताउँदै स्थानीय र

बसाइँसराइ गरेका खेलाडीले प्रतियोगितामा सहभागिताको अवसर पाउने बताए ।

सन्तोषीले ब्रान्ड एम्बासडर बनाएकोमा आयोजकप्रति आभार व्यक्त गर्दै खेलकुद महोत्सव खेलाडीका लागि आफ्नो प्रतिभा देखाउने राम्रो 'प्लेटफर्म' भएकाले खेलाडीलाई प्रोत्साहन गर्न सम्पूर्ण नगरवासीलाई आग्रह गरिन्। बूढानीलकण्ठ नगरपालिकाका मेयर मीठाराम अधिकारीले खेलकुद महोत्सवको टिसर्ट सार्वजनिक गरेका थिए। लोगो र प्रोमो पनि सार्वजनिक गरिएको थियो ।

कान्तिपुर पब्लिकेशन्स् लिमिटेडद्वारा प्रकाशित तथा मुद्रित, कार्यालय : सेन्ट्रल बिजनेस पार्क, थापाथली, पो.ब.नं. ८५५९, काठमाडौं, नेपाल, फोन नं. ५१३५०००, फ्याक्स: ९७७-१-५१३५००१, email : kanti@kmg.com.np, द.नं. ३१/०४९-५०, अध्यक्ष : कैलाश सिरोहिया, प्रबन्ध निर्देशक : सम्भव सिरोहिया, प्रधान सम्पादक : उमेश चौहान

ekantipur.com

कोसेली

कान्तिपुरको साप्ताहिक परिशिष्टांक

शनिबार, ८ वैशाख २०८१

ड्रेक प्यासेजको चिहानमाथि

समुद्रमा बेपत्ता भएका भूताहा जहाजका जुन कथाले मलाई रहस्य-लोकमा लैजान्थ्यो, म त्यही लोकमा थिएँ । त्यो 'तिलस्मी-संसार' मेरै आँखा सामुन्ने थियो । र, कथामा जस्तै त्यसबेला पनि मसँग उही रोमाञ्च, कौतुहल, डर र उत्साह थियो ।

समुद्रको कथा

जीवा लामिछाने

समुद्रमा बेपत्ता भएका भूताहा जहाजका कथाले कुनै रहस्य-लोकतिर लैजान्थे मलाई । ती तिलस्मी लाग्ने कथा-श्रवणपछि मस्तिष्कमा अनेक नयाँ कथा जन्मिन्थे- जस्तो गहिरो नीलो समुद्रमुनि बिस्तारै डुबिरहेको विशाल जहाजको चित्र आउँथ्यो । बिस्तारै टुक्रिँदै गरेका जहाजका पार्टपुर्जा धीमा गतिमा समुद्रमा तैरिरहेका-डुब्दै गरेका हुन्थे । जहाजमा सवार बाँच्न संघर्ष गरिरहेका, चिच्याइरहेका मान्छेहरू समुद्र-पिँधमा चिरनिद्रामा लीन हुन्थे । पिँधमा जहाजका पार्टपुर्जाभित्र माछाहरू आउजाउ गर्थे, समुद्री जीव बास बस्थे । समुद्र-संसारको यस्तो कल्पनाले उसै मन आत्तिन्थ्यो, डरले शरीरमा काँडा उम्रिन्थे ।

समयको रफ्तारमा अगणित सपना, वेगले दौडिरहेका महत्त्वाकांक्षा र रहरले पखेटा हालेपछि कल्पना-लोकका ती भूताहा जहाज पनि मस्तिष्क-कोषभित्रै कतै विलुप्त भए । तर, केही समयअघि विशाल समुद्रको त्यो मायावी रहस्यको साक्षी भएँ म ।

युनाइटेड अरब इमिरेटको दुबई सहरबाट अर्जेन्टिनी राजधानी ब्युनर्स आयर्सको लामो प्लेनयात्रामा मन उद्वेलित थियो । नयाँ ठाउँ जाँदा मनमा यस्तो उद्वेलना कहिलेकाहीँ भइरहन्छ । यसपटकको अन्टार्कटिका यात्रामा भूताहा जहाजहरूको 'लास' माथि तैरिँदै जानुपर्छ भन्ने थाहा पाउँदा पनि मन ढुकढुक भएको थियो ।

पहिलो पटक अन्टार्कटिकाबारे कहाँ सुनेँ ? सम्भवतः विद्यालयमै हुनुपर्छ । हिउँ नै हिउँको प्रदेश ! केवल प्रदेश होइन, पूरै महादेश हिउँकै कारण स्थायी रूपमा मानवविहीन बस्ती ! ती बर्फिला मानवविहीन थलोका कथा सुन्दा साँच्चै रोमाञ्चित हुन्थेँ म । नहोऊँ पनि कसरी, तराईमा जन्मिएको म, कहिलेकाहीँ पर्ने असिनाले त रोमाञ्चित पार्थ्यो । झन् पूरै महादेश नै हिउँ । सुन्दै अनौठो । समुद्र र हिउँ मलाई असाध्यै मनपर्छ । जहाँ म जन्मेँ, हुर्किएँ, त्यहाँ समुद्र र हिउँको अभाव थियो । अभावले नै तान्छ भन्थे, हो कि ? सायद त्यही भएर पो तिनले मलाई आकर्षित गरेका थिए कि !

वेगवान समयको घोडाले मलाई हिम-देश पुऱ्याएर छाड्यो । अध्ययनका क्रममा म हिउँदेश पुगेँ- रुस । त्यहाँ अघाउन्जेल हिउँ हेरेँ, खेलेँ, रोम-रोममा हिउँ मसँग परिचित बन्यो । अथवा भनौं, मैले त्यसलाई आत्मसात गरेँ ।

दोस्रो पटक अन्टार्कटिका-कथा फेरि रुसमै सुनेँ । त्यहाँको टेलिभिजन च्यानलमा पृथ्वीका अनौठा ठाउँहरूबारे प्रायः कार्यक्रम प्रसारण भइरहन्थे । शीतयुद्धको चरम अवधि थियो त्यो । 'को बढी विकसित ?' भन्ने होडबाजीबीच त्यो बेला सोभियत संघले पनि अन्टार्कटिकामा गरिने अनुसन्धानका लागि ठूलै लगानी गरिरहेको थियो । त्यसैको परिणामस्वरूप टेलिभिजनमा त्यहाँका गतिविधि आइरहन्थे । हिउँ चिप्लेटी खेल्न सहजै पाइने ठाउँमा पनि जब अन्टार्कटिकाका प्रसंग आउँथे, जोर आँखा एकटक टेलिभिजनमै टाँस्सिइरहन्थे ।

खासगरी रुसी समुद्र-शास्त्री तथा आर्कटिक-अन्टार्कटिक अनुसन्धान केन्द्रका वैज्ञानिक आर्थर चिलिंगारोभ र उनको टोलीले गरेको अन्टार्कटिका अनुसन्धानसम्बन्धी एउटा कार्यक्रम सन् १९९० को दशकतिर रुसी टेलिभिजनमा आउँथ्यो । त्यो कार्यक्रमले मलाई कहिले त्यहाँ पुगुँला भन्ने हुटहुटी अझै बढाइदिएको थियो । जुन दिन मैले एक्लै युरोपभरि रेलयात्रा गरेको थिएँ, त्यस क्षणदेखि नै ममा यात्रा गर्ने आत्मविश्वास बढ्यो । थोरैथोरै पैसा जोगाएर भए पनि म संसार डुल्छु भन्ने संकल्प मैले त्यतिबेलै गरेको थिएँ ।

त्यसपछि नजाने कति ठाउँ गइयो । परिवारसँग डुलियो, साथीहरूसँग घुमियो, एक्लै पनि बरालिइयो । अन्टार्कटिकाको पालो भने आएन । त्यस बेलादेखि नै मैले अन्टार्कटिकाबारे लेखिएका किताबहरू पढेको थिएँ । टेलिभिजनका दृश्य, किताबका पाना, अखबारका पृष्ठमा अन्टार्कटिका देख्दा स्वाभाविक रूपमै नजर अडिने भइसकेको थियो । त्यही बेला मैले सर अर्नेस्ट स्याकलटनको बहुचर्चित अन्टार्कटिका यात्राबारे सुनेको थिएँ । अलि पछि किम स्टानली रबिन्सनको पुस्तक 'अन्टार्कटिका' किनेको थिएँ । पछि त मेरो सानो पुस्तकालयमा अन्टार्कटिकामाथि लेखिएका आधा दर्जन किताब जम्मा भइसकेका रहेछन् । केही पुस्तक आधा पढेँ, केहीका खोल मात्रै सुम्सुम्याएँ, केही पुस्तक भने यत्तिकै थन्किए । लाग्थ्यो, अन्टार्कटिका जाने बेला सँगै लिएर जाउँला, उतै पढुँला ।

अन्टार्कटिकामाथि एन्ड्रयु डेन्टनले भनेको सम्झन्छु, 'यदि अन्टार्कटिका संगीत हुन्थ्यो भने त्यो सायद मोजार्ट हुन्थ्यो । चित्रकारिता भएको भए, माइकल एन्जेलो हुन्थ्यो होला र साहित्य भएको भए त्यो सेक्सपियर । तर, त्यहाँ पुगिसकेपछि मलाई लाग्यो, ती सबैभन्दा पनि माथिल्लो चिज अन्टार्कटिका हो ।'

एजेन्सी

अन्टार्कटिका जाने प्रचलित केही रुट छन् । कोही चिलेको पुन्टा अरेनासबाट अन्टार्कटिकाको जर्ज आइल्यान्डसम्म हवाईजहाज यात्रा गर्छन् । तर, अधिकांश भने अर्जेन्टिनाको सुदूर दक्षिणमा रहेको उस्वाया पोर्ट सिटी हुँदै अन्टार्कटिका पुग्छन् । यो नै सबैभन्दा छोटो रुट हो ।

मेरा लागि ९ डिसेम्बर २०२३ महत्त्वको मिति बन्न पुग्यो । मैले त्यही दिन स्वूप ट्राभल नामक कम्पनीमार्फत अन्टार्कटिका यात्रा सुनिश्चित गरेको थिएँ ।

हुन त त्यसअघि पनि मैले जाने मिति तय नगरेको होइन । अन्टार्कटिका जाने प्रस्ताव राख्दा केही साथीभाइले चासो दिएनन् । केहीले डर माने, तर क्यानाडा निवासी घनश्याम राजभण्डारी तुरुन्तै तयार हुनुभयो । उहाँको स्वास्थ्य उति ठीक नभएकाले हामीले यात्रा सुनिश्चित गर्न सकेका थिएनौँ । उहाँको बढ्दो उमेर र मुटुसम्बन्धी समस्याका कारण सम्पूर्ण स्वास्थ्य जाँच गर्नुपर्थ्यो र चिकित्सकीय परामर्श चाहिन्थ्यो । 'सावधानीपूर्वक यात्रा गर्दा फरक पर्दैन' भन्ने सुझाव चिकित्सकबाट आएपछि हामीले यात्रा निश्चित गरेका थियौँ ।

युरोप-अमेरिकाका कैयौँ ठाउँमा पटक-पटक हामी दुईले मात्रै वा कहिलेकाहीँ सपरिवार यात्रा गरेका छौँ । उहाँ असाध्यै व्यावहारिक र आत्मीय हुनुहुन्छ । अन्टार्कटिकाको यात्रा-योजना उहाँलाई सुनाउँदा सुरुदेखि नै अत्यन्त उत्साहित हुनुभयो । १५ वर्षअघि उहाँको मुटुमा पेसमेकर राखिएको थियो र मुटुसम्बन्धी औषधी निर्यामित सेवन गरिरहनुभएको थियो । चिकित्सकको सिफारिसबिना यात्रा गर्नु सम्भव थिएन । यात्रा तय भइसकेपछि एउटा पुरानो प्रतीक्षा सकिएको थियो । अन्टार्कटिका पुग्ने लामो समयदेखिको त्यो सपना बल्ल पूरा हुँदै थियो । चिकित्सकले घनश्याम दाइलाई स्वीकृति नदिएको भए म एक्लै भए पनि यो यात्रामा जाऊँ कि भन्ने नलागेको होइन, तर मनले साथी नै खोज्यो । पहिले त ब्याकप्याक लिएर पनि हिँडिहाल्थेँ ।

क्रुइज यात्राका लागि धेरै कम्पनी थिए । दाइले नै स्वूप ट्राभल कम्पनी छान्नुभएको थियो । हामीलाई अन्टार्कटिका घुमाउने कम्पनीको नाम स्वान हेलेनिक र पानी जहाजको नाम स्वान हेलेनिक भेगा थियो । स्पिरिट अफ अन्टार्कटिका नाउँको एक्सपिडिसन कम्पनीले हामीलाई त्यहाँ डुलाउँदै थियो । उनीहरूले त त्यस यात्राको थिम बनाएका रहेछन्, 'सी ह्वाट अदर्स डोन्ट ।'

> यदि अन्टार्कटिका संगीत हुन्थ्यो भने त्यो सायद मोजार्ट हुन्थ्यो । चित्रकारिता भएको भए माइकल एन्जेलो हुन्थ्यो र साहित्य भएको भए सेक्सपियर । तर, त्यहाँ पुगेपछि लाग्यो, ती सबैभन्दा माथिल्लो केही हो- अन्टार्कटिका
>
> - एन्ड्रयु डेन्टन

त्यो हेर्नुस्, जो अरू हेर्न पाउँदैनन् वा सक्तैनन् वा हेर्नबाट जीवनैभर चुक्छन् । यो थिमले मलाई फेरि तान्यो । यात्रा संयोजन गर्ने कम्पनीबाट धमाधम सूचनाहरू आउन थाले । कम्पनीले हामीलाई '१२ जनवरीभित्र अर्जेन्टिनाको राजधानी ब्युनर्स आयर्स पुगिसक्नुपर्ने' जनाएको थियो । जाने निश्चित भएपछि मैले परिवारका सबै सदस्यलाई जानकारी दिएँ । कान्छो छोरा अनुकृतले तुरुन्तै गुगल गरेछ । म्यासेजमा उसले लेख्यो, 'अन्टार्कटिकामा पाइला टेक्ने पर्यटक, अन्वेषक, तिनका सहयोगी, ह्वेल सिकारीहरूसमेत जोड्दा अहिलेसम्म १० लाख पनि कटेका छैनन् ।' मुस्कानको इमोजी पठाउँदै उसले लेख्यो, 'यु विल बी एमोङ दोज ०.१२५ पर्सेंट लक्की पिपल अन अर्थ हु ह्याभ ल्यान्डेड इन् अन्टार्कटिका सो फार । '

मनले भन्यो, 'अहो ! साँच्चि ? के म तिनै केही सीमित भाग्यमानीमध्येमा परेँ त ?'

त्यसपछि भने अचानक लाग्यो- कति नेपाली अन्टार्कटिका पुगे होलान् ? पुगेकामध्ये उनीहरूसँगै म पनि जोडिने भएँ ।

यसपछि मैले भिसाका लागि प्रक्रिया सुरु गरेँ । अर्जेन्टिनाले अमेरिका र कतिपय युरोपेली देशका नागरिकलाई अनअराइभल भिसाको सहुलियत दिएको छ । ती देशको भ्यालिड भिसा भएका विदेशी नागरिकलाई पनि अर्जेन्टिनाले पर्यटकीय भिसा दिन्छ । इलेक्ट्रोनिक ट्राभल अथोराइजेसन (एटा) नामक ट्राभल भिसा लिन त दूतावास पनि पुग्नुनपर्ने रहेछ । सबै अनलाइनबाटै लिन सकिने रहेछ । यो सुविधा नेपालसहित विश्वका ७० देशले उपयोग गर्न पाउँदा रहेछन् । अन्य कतै जान लागेका पर्यटकलाई बीचमा ट्रान्जिट पर्ने अवस्थामा पनि यो सुविधा दिइएको रहेछ । यात्राका लागि सबै तयारी भइसकेको थियो, तर भिसा अप्रुभल भइसकेको थिएन । अनलाइन एप्लाई गर्दा २० वर्किङ डेसम्म लाग्न सक्ने सूचना आयो । साँच्चिकै २० दिन लाग्ने भए त बुकिङ नै रद्द गर्नुपर्ने पो हो कि ? भन्ने चिन्ता बढेर आयो, तर २८ डिसेम्बरको बिहानै भिसा स्वीकृत भएको इमेल पाएँ ।

त्यसपछि भने यात्राका लागि चाहिने आवश्यक सामग्री किनमेलमा लागियो । कम्पनीले नै किन्नुपर्ने सामग्रीको सूची पठाएको थियो । अन्टार्कटिकाको ठन्डी र चिसो बतास सामना गर्न सक्ने कपडा खरिद गरियो । ट्राभल कम्पनीले आफैं डाउन ज्याकेट र यात्रा अवधिभरिका लागि बुट उपलब्ध गराउने जानकारी दिएको थियो ।

छोराहरू हुर्किएपछि यात्रामा एउटा आनन्दचाहिँ मलाई भइरहेको छ । यात्रामा छोटो समयमा कहाँ के गर्न सकिन्छ भन्ने सुझावसहित इमेल गरिरहन्छन् । उनीहरू 'ब्युनर्स आयर्स र रिओ डे जेनेरोमा हेर्ने ठाउँ के-के हुन सक्छन्, के-के भ्याउन सकिन्छ ?' सुझाइरहेका छन् । अनुकृतले चेताउँदै भन्यो, 'दक्षिण अमेरिकाचाहिँ यात्रुका लागि साह्रै असुरक्षित छ है !' उनीहरूले मप्रति दर्साएको चिन्ताको एक झमट रमाइलो पनि लाग्छ र उताको तयारी सक्छु ।

१० जनवरी काठमाडौंबाट दुबई र त्यहाँबाट ब्राजिलको रिओतिर लागियो । दुबईदेखि रिओको उडान समय १५ घण्टामा अल्बर्ट पोडेलको 'अराउन्ड द वर्ल्ड इन् फिफ्टी इयर्स' किताब फेरि पढ्ने प्रयास गरेँ । केही बलिउड क्लासिक छानेँ । घनश्याम दाइ टोरन्टोबाट न्युयोर्क र त्यहाँबाट ब्युनर्स आयर्समा १२ जनवरीमा भेट हुनुभयो । त्यतिन्जेल मैले अर्जेन्टिनी राजधानीका केही ठाउँ हेरिभ्याइसकेको थिएँ । त्यहाँको 'रिकोलेत्ता चिहानघर हेर्नैपर्ने' भन्ने सुनेकाले निकै भव्य र कलात्मक त्यो ठाउँ पुगियो । हाम्रातिर चिहानघर, चिहाने डाँडो निकै उपेक्षित छन् तर पश्चिमा र खासगरी क्रिस्चियनहरूले त्यसलाई निकै सजाउने गरेको पाएको छु । धेरै चिहानघरहरू घुमेँ म, तर रिकोलेत्ता जत्तिको सजाइएको चिहान कुनै लागेन । यहाँ समाधिस्थ हुन पाउनु निकै गौरव मानिँदो रहेछ ।

१३ जनवरी हामी उस्वाया पुग्यौँ । यहींबाट हाम्रो अन्टार्कटिकाको यात्रा सुरु हुँदै थियो । उस्वाया पृथ्वीको सबैभन्दा दक्षिणमा रहेको मानवबस्ती रहेको सहरका रूपमा समेत चिनिन्छ । त्यसैले सायद होला यो ठाउँले 'इन्ड अफ दि वर्ल्ड' भन्ने उपनाम पाएको छ । राति १० बजे हाम्रो जहाज जुन सामुद्रिक क्षेत्र प्रवेश गऱ्यो, त्यसलाई ड्रेक प्यासेज भनिन्छ । इतिहासमा यो ठाउँ निकै कुख्यात छ । साह्रै डरलाग्दो क्षेत्र मान्छन् यो लोकेसनलाई, नामुद सामुद्रिक यात्रुहरू पनि । जहाज उचाल्दै, पछार्दै गर्ने ठूला सामुद्रिक छालका कारण घनश्याम दाइलाई मोसन सिक्नेसले सुत्नै दिएनछ । म भने खाना खाइवरी सुतेको, भुसुक्कै निदाएछु ।

ड्रेक प्यासेज, जहाँबाट हामी अन्टार्कटिका प्रवेश गर्दै थियौँ, त्यो संसारकै खतरनाक बाटो थियो । यहाँको सामुद्रिक छाल यति उग्र थियो कि 'मै हुँ' भन्नेको पनि सातो जान्थ्यो । यस्तै उग्र छालका कारण यो प्यासेजमा ८०० भन्दा बढी पानी जहाज डुबिसकेका छन् । म मस्त निदाइरहेको बेला ती जहाजको कंकाल र करिब २० हजार नाविक तथा यात्रुहरूको चिहान पार हुँदै जाँदै थिएँ । यहाँबाट गुज्रँदै जानेहरू लामो श्वास तान्दै भन्छन्, 'हामीले समुद्रको पहाड पार गरेका छौँ ।' यो समुद्रको पहाड छिचोल्न त्यो बेला सहज थिएन । जहाज पनि अहिलेजस्तो यस क्षेत्रलाई छिचोल्ने गरी सायद बनेका थिएनन् । त्यसैले हजारौंको ज्यान गएको थियो । अहिले समय बदलिएको छ । एक जनालाई बचाउन पनि उनीहरू निकै ठूलो मिहिनेत गर्छन् भन्ने जहाजका एक जना चालक दलका सदस्यलाई निरन्तर उल्टी भएपछि हाम्रो एक दिनको कार्यक्रम नै परिवर्तन गरेर उनलाई रेस्क्यु गराएकोबाट बुझेको थिएँ ।

जुन खतरनाक छालले हामी चढेको आधुनिक पानीजहाजलाई हल्लाइरहेको थियो, त्यसको मूल कारणचाहिँ प्रशान्त, एटलान्टिक र दक्षिणी महासागरको त्रिवेणी थियो । एकातिर प्रशान्त महासागर छ, अर्कोतिर एटलान्टिक । त्यसपछि तल दक्षिणी महासागर छ । अन्टार्कटिकाबाट आएर मिसिने चिसो पानी र तुलनात्मक रूपमा तातो महासागरको पानीको संगमस्थल नै ड्रेक प्यासेज बन्न पुग्छ । तातो-चिसो पानीको संगमले यहाँ चक्रवात बन्ने गर्छ । यी दुई किसिमका पानीको संगमस्थलका कारण लगभग एक हजार किलोमिटर क्षेत्रमा फैलिएको यस क्षेत्रमा अति नै डरलाग्दो हुरी र पानीसँगै ठूला ठूला सामुद्रिक छाल आउँछन् । यो छालको प्रवाह यति ठूलो हुन्छ कि यसले कहिलेकाहीँ ५० देखि ६० फिटसम्म अग्लो छाल निर्माण गर्छ ।

यो ठाउँबारे पहिलोपटक स्पेनी यात्रु फ्रान्सिस्को डि होसेले सन् १५२५ मा चर्चा गरेका थिए । पछि सन् १५७८ मा यो ठायउँ बेलायती सामुद्रिक डाकु फ्रान्सिस ड्रेकले पार गर्दा उनको जहाज दुर्घटनामा पऱ्यो । उनीसँगै यात्राम निस्केका दुई जहाज बेपत्ता भए पनि उनको जहाज 'गोल्डेन हिन्द' लाई यहाँको सामुद्रिक छालले उचाल्दै-पछार्दै किनारमा ल्याइदियो । उनी समुद्र पार गर्न नसकी हार मानेर अर्कै समुद्री रुट लिएर फर्किए । त्यो रुट उनले क्रस नगरे पनि यस खतरनाक ठाउँ नै अन्टार्कटिका पुग्ने छोटो बाटो हो भन्ने पत्ता लगाएकाले उनैको नाउँमा यसको नामकरण गरियो- ड्रेक प्यासेज ।

अरू केही अन्वेषक, नाविकहरूले पनि ड्रेक प्यासेज पार गर्ने प्रयास गरे । जेम्स कुकले त्यसको दुई सय वर्षपछि ड्रेक प्यासेज पार गरे पनि अन्टार्कटिकामा पुगिन्छ भन्ने मेसो पाउन सकेनन् ।

अर्का यात्रु सर अर्नेस्ट स्याकलटन सन् १९१५ मा अन्टार्कटिका पत्ता लगाउने मनसुबाका साथ यात्रामा निस्केका थिए । ड्रेक प्यासेज पुगेपछि उनको जहाज दुर्घटनामा पऱ्यो । त्यसपछि पनि उनले हिम्मत नहारी अन्टार्कटिका पत्ता लगाउने धुनमा केही महिनासम्म कठोर यात्रा गरिरहे । दुर्घटना परे पनि उनले सकुशल आफू र आफ्ना साथीहरूको उद्धार गरे ।

सन् १५२५ मा फ्रान्सिस्को डि होसेले 'खतरा' जनाउ दिएको यो प्यासेजमा म पाँच सय वर्षपछि पानीजहाज यात्रामा निस्केको छु । सर अर्नेस्ट स्याकलटनले यो प्यासेज पार गरेको ठीक सय वर्षमा म यो प्यासेजमा हल्लिरहेको छु । बिहान तीन बजे मलाई पानीको छालले जहाजसँगै हल्लाएर ब्युँझाइदियो । आँखा मिच्दै र आङ तान्दै म शौचालय जाने प्रयास गर्दा निकैबेर हल्लिरहेँ । शौचादि काम सक्न पनि हल्लाएका कारण निकै समय लाग्यो ।

बिहानको पहिलो किरण पर्दा मेरो आँखालाई अन्टार्कटिकाका हिउँथुप्राहरूले स्वागत गरिरहेका थिए । सर स्याकलटनले आफ्ना साथीहरू जोगाएको सय वर्षपछि म अन्टार्कटिका नाप्न गइरहेको पाउँदा मन रोमाञ्चित भयो । सय वर्षअघिको उनको अनुभवयुक्त २८३ पृष्ठको पुस्तक म श्रद्धा र रोमाञ्चले सुम्सुम्याइरहेको छु ।

समुद्रमा बेपत्ता भएका भूताहा जहाजका जुन कथाले मलाई रहस्य-लोकमा लैजान्थे, म त्यही लोकमा थिएँ । त्यो 'तिलस्मी-संसार' मेरै आँखा अघि थियो । र, त्यसबेला पनि मसँग अलिकति रोमाञ्चकता, कौतुहल, डर र उत्साह कायमै थियो ।

आख्यानको खडेरी

स्थापित-प्रतीक्षित लेखक 'ओथारो' मै बसे । कवितामा नवोदित लेखकको आगमन स्वागतयोग्य भए पनि 'नयाँलाई नपत्याउने' पाठकीय मनोविज्ञानले ती ओझेलमै रहे ।

रिपोर्ट

फणीन्द्र संगम

प्रकाशन संस्था बुकहिलले मोहन मैनालीको पुस्तक 'मुकाम रणमैदान: नेपाल-अंग्रेज युद्धको बखान' को परिमार्जित संस्करण-कभर हालै सार्वजनिक गऱ्यो । '२०८० को पहिलो किताब, जो ६ महिनामै दोस्रो संस्करण छापियो,' बुकहिलले आफ्नो फेसबुक पेजमा लेखेको छ, 'पहिलो संस्करणमा भएका त्रुटि सच्याई आवरणको टाइपो परिवर्तनसहित चाँडै आउँदै छ ।'

साहित्य बजारमा यो सकारात्मक खबर हो भने लेखकहरूका लागि उत्साह । लामो समय खोज पत्रकारितामा संलग्न मैनालीले इतिहास-लेखनलाई पनि सरल भाषामा बखान गरेकाले पुस्तक पाठकका आँखामा जँच्यो । यो वर्ष (२०८०) साहित्य बजारमा 'मुकाम रणमैदान' सहित केही गैरआख्यानको दबदबा रह्यो । जबकि आख्यानमा खडेरी छायो । कविताका पाठक उति उत्साहित हुन सकेनन् । अघिल्लो वर्ष नवराज केसीको 'शून्यको मूल्य', सुविन भट्टराईको 'इजोरिया', उज्ज्वल प्रसाईंको 'एक बागी' जस्ता पुस्तक निरन्तर चर्चामा थिए । बिडम्वना, यो वर्षैभरि त्यस्तो अवस्था देखिएन । स्थापित र प्रतीक्षित लेखक 'ओथारो'मै बसे । बुद्धिसागरले 'एक्लो' जन्माएको ६ महिनापछि 'उसले दिएको उमेर' त कोरले, तर यसले पाठकको स्याहार पाउन सकेन । विशेषगरी कवितामा नवोदित लेखकको आगमन सुखद भए पनि 'नयाँलाई नपत्याउने' पाठकीय मनोविज्ञानले उनीहरू ओझेलमै रहे ।

गैरआख्यानमा भेषबहादुर थापाको आत्मसंस्मरणात्मक पुस्तक 'राष्ट्र-परराष्ट्र : एकतन्त्रदेखि गणतन्त्रसम्म' ले पनि राम्रै पाठक कमायो । उनले नेपालको कूटनीति, शासन-प्रशासन, वैदेशिक सम्बन्धलगायतका विषय समेटेका छन् । उमाकान्त पौडेलको 'बुद्धकालीन समाज' पनि पाठकको रोजाइमा पऱ्यो । बुद्धकालीन समाजका विविध पक्षको उद्घाटनका साथै त्रिपिटकका आधारमा प्रामाणिक जानकारी दिने उनको मिहिनेतलाई पाठकले रुचाए ।

निरोज कट्टेलको '२०२८ : झापा विद्रोहको अन्तर्कथा' ऐतिहासिक राजनीतिक घटनाको सांगोपांग दस्तावेजका रूपमा आयो । 'झापा विद्रोह' सुन्दै हुर्किएका पुस्ताका लागि यो पुस्तक इतिहासको आँखीझ्याल हो । अमृता लम्सालले 'मिडिया महिला र म' पुस्तक ल्याइन् । खासगरी २०४६ सालयताका अनुभव र महिला अधिकारका सवाल पुस्तकले उठाएको विषय हो ।

विशेषगरी शास्त्रीय संगीतको इतिहाससहित ध्रुवेशचन्द्र रेग्मी 'नेपाली संगीत दरबार' लिएर आए । नेपालमा शक्ति-राष्ट्रको बढ्दो सक्रियतामाथि पत्रकार बाबुराम विश्वकर्माले लेखेको 'भूराजनीतिको भार' प्रति पनि पाठकको चासो देखियो । अर्का पत्रकार नेत्र पन्थीले 'लेफ्ट-राइट : सत्ता र शक्तिको 'अ' राजनीति' ले बौद्धिक वृत्तमा प्रशंसा कमायो ।

नेपाली भाषामा अरुण गुप्तोले पहिलो पुस्तक सार्वजनिक गरे 'संस्कृति चिन्तन' । विषयवस्तुका हिसाबले गहन भए पनि अपेक्षित चर्चा पाउन सकेन । जीवजन्तुका आनिबानीबारे अध्ययन गरिबस्ने ददि सापकोटाले 'जीवगाथा' लिएर आए भने अर्की पत्रकार दीपा दाहालले कोभिड महामारीको अवस्थालाई 'कोभिड : नसोचेको-नभोगेको संकट' शीर्षकमा पुस्तकाकार दिइन् ।

कृष्णविक्रम नेम्बाङको 'लिम्बू इतिहास : तिब्बती, लेप्चा, कोच, सेन र राय सम्बन्ध' पनि यसै वर्ष आयो । अरुण-कोशीपूर्व बस्ने याक्थुङ/लिम्बू जाति र लिम्बूवानको इतिहाससँगै पुस्तकमा लिम्बू जातिको तिब्बती, सेन, भुटान, सिक्किम र रायबीचको सम्बन्ध केलाइएको छ । 'काली-कर्णालीको लोकसाहित्य' माथिको गहकिलो अनुसन्धानात्मक कृतिसहित यज्ञराज उपाध्याय आए । कविता शेरचनको 'भूपी : अ डटर्स मेमोयर', विवेक शाहको 'दरबारबाट देखेको नेपाल', शंकर तिवारीको सम्पादनमा 'बीपीको जेल डायरी', जीवन क्षेत्रीको 'नुन-तेल : विगततिर पदयात्रा', कटक मल्लको 'न्याय-अन्याय', नरेन्द्रजंग पिटरको 'बकपत्र', पुरुषोत्तम शमशेर जबराको 'जंगबहादुर र राणाकालीन दर्पण', खगेन्द्र संग्रौलाको 'आफू आफैतिर फर्केर' जस्ता गैरआख्यान यसै वर्ष सार्वजनिक भए ।

बिक्रीका हिसाबले ओम मूर्ति अनिलको 'जीवन्त सम्बन्ध' चर्चामा आयो । पत्रकारद्वय अर्जुन उप्रेती र जसकुमार राईले पञ्चायती शासकद्वारा इलाममा मारिएका रत्नकुमार वान्तवाको संघर्ष र बलिदानको वृत्तान्त 'नेपालमा सुरुङ युद्ध' ल्याए । यो

राजनीतिक-इतिहासको खोजमूलक पुस्तक हो ।

निबन्धमा प्रकाश थाम्सुहाङको 'शब्दथुम' ले राम्रै बौद्धिक विमर्श गऱ्यो । नारायण ढकालको 'अन्तिम पात', ज्ञानु अधिकारीको 'संवेदनाको समायोग' र भवानी खतिवडाको 'आकाश ओढेको डोल्पो' पाठकले रुचाए । नियात्रा समाजले 'नेपाली प्रतिनिधि नियात्रा' जस्तो महत्त्वपूर्ण पुस्तक यसै वर्ष सार्वजनिक गऱ्यो । मोमिलाको 'प्रश्नहरू त बाँकी नै रहन्छन्' वर्षान्ततिर आएकाले पाठक र बजारमा यसको चर्चा हुनै बाँकी छ ।

लेखक तथा समीक्षक हरि अधिकारी यो वर्ष कुनै पनि विधामा उल्लेख्य कृति आउन नसकेको बताउँछन् । तर, लेखनमा विषय विविधता राम्रै गरी आएको उनको भनाइ छ । 'दुईतीन वर्षयता नछोइएका विषय, फरक चरित्र र कथानक आउन थालेका छन्, आञ्चालिकताको फरक स्वाद छ,' उनले भने, 'पश्चिमका थारूका विषय हुन् वा पूर्वमा सन्थालका जीवन लेख्ने क्रम सुरु भएको छ । भर्जिन इलाकामा लेखकको प्रवेश प्रशंसनीय छ तर गुणस्तरका हिसाबले त्यस्ता लेखन माझिन सकेका छैनन् ।' कतिपय पुस्तकले विषय उठान ठिकै गरे पनि शैलीगत संरचना र भाषामा पकड गुमाउँदा ती कमजोर बन्न पुगेको उनको मूल्यांकन छ ।

इन्डिगो इन्कका प्रमुख विष्णुकुमार पौडेल पाठकले समाज-इतिहासका विषय बढी पढ्न चाहेको बताउँछन् । 'पहिलेजस्तो उपन्यासको लहर देखिएन, किनकि पाठक मनोरन्जनका लागि मात्र नभई पढेर केही गुदी लिन सकियोस् भन्ने चेतनासहित आएका छन्,' उनले भने ।

आख्यानको ऐंठन

यस वर्ष आख्यानले पाठकको मन जित्न सकेनन् । कुमार नगरकोटीले वर्ष ८० मा दुई पुस्तक-कोसेली दिए । मंसिरमा संस्मरणात्मक कृति 'जोगियाना' लिएर आएका उनी चार महिनापछि ग्राफिक नोभल 'जे थर्टी थ्री' लिएर आए । फिक्सनका 'डिजाइनर' नगरकोटीको यो उपन्यास नेपाली साहित्यमा पहिलो प्रयोग पनि हो ।

पुस्तक वितरकहरूका अनुसार, प्रोल्लास सिन्धुलीयको उपन्यास 'भग्न भैरव' (भैरव अर्यालको जीवनीमा आधारित) पाठकको छनोटमा पऱ्यो । साहित्यमा कमै लेख्ने गरिएको लैंगिकता र यौनिकताको विषयमा रमेश सायनले 'अन्तर' उपन्यास ल्याए । तर, अपेक्षित चर्चा पाउन सकेन । राजनीतिक विश्लेषक विष्णु सापकोटा उपन्यासकार अवतारमा उदाए, 'अडिएका पाइला' लिएर । 'पीपला' मा पत्रकार विमल नेपालले माओवादी 'जनयुद्ध' को विषय उठान गरे । वर्षको अन्तिमतिर राजव 'क्रूर पृष्ठमा जो थिए' लिएर आइपुगे भने चिरञ्जीवी वाग्ले 'बहादुर शाह' उपन्यासमा देखिए । राजवले उपन्यासमा २०२८ सालको बारा, पर्सा, रौतहटमा हिन्दु-मुस्लिम समुदायबीच भएको साम्प्रदायिक दंगाको विषय लेखेका छन् ।

राणाकालीन पात्र गोपी च्यामेको जीवनीमाथि विश्व कुइँकेलले 'गोपीचा' उपन्यास ल्याए भने कृष्ण गौतम दार्शनिक उपन्यास 'अद्वैत'का साथ देखापरे । नवलेखक सागर खड्काको उपन्यास 'राइपाली भन्ज्याङ', जीवन जीवन्तको 'चरैवेति', गोविन्द कुसुमको

> आख्यान-कवितामा नयाँ पुस्ताको जबर्जस्त प्रवेश सुखद संकेत हो । आञ्चलिक सौन्दर्यसहित सांस्कृतिक पहिचानका मुद्दा र स्थानीयता नै अहिलेको मुल स्वर बनिरहेको छ ।

'भृकुटी' यसै वर्ष आए । विषयवस्तु र मुद्दाका हिसाबले भक्त स्याङ्तानको 'डम्फुको आत्मालाप' पाठकको रोजाइमा पऱ्यो । तामाङ समुदायको सांस्कृतिक पहिचान उनका कथाले बोकेका छन् भने खेम बतासको 'बुढीपोल्ली' ले सुदूरपश्चिमको समाज-सस्कृतिलाई उजागर गरेको छ । मनीषा गौचनको 'प्रतिवहन' र प्रवासको परिवेश, समाज-मनोविज्ञानका कथा संकलित कृष्ण कुसुमको 'पार्श्वधुन' पाठकको औसत रोजाइमा परे ।

यो वर्ष आख्यानको उपस्थिति कमजोर देखिए पनि इतिहास, संस्मरण र जीवनाख्यानले सुखद संकेत गरेको लेखक तथा समीक्षक महेश पौड्यालको मूल्यांकन छ । 'पाठकको स्वाद फेरिएकाले प्रकाशकले यतातिर अब सोच्नुपर्छ,' उनले भने, 'आख्यानमा पहिलेजस्तो बाढी आएन । केही नयाँ कविले राम्रै उपस्थिति देखाए । सामान्य मान्छेको जीवन संघर्ष, उचारचढाव र सफलताको आफ्नै कथा बेच्न देश दौडाहामा लागेकाले महावीर पुनले भने धेरैको ध्यानाकर्षण गराए ।' हिमाल आरोहीका जीवनाख्यानमा नयाँ काम भएको पौड्याल बताउँछन् । 'पर्वतारोही ल्हाक्पा सोनाम शेर्पाको आत्मकथा 'हिम्बु', पर्यटन प्रवर्द्धक मिङ्मा शेर्पाको 'सगरमाथाको शेर्पा म' जस्ता पुस्तकले हिमालको कथा विश्वसनीय तरिकाले भनेका छन्,' उनले भने ।

चितवनस्थित सम्पूर्ण किताबका सञ्चालक लेखराम सापकोटाको अनुभवमा पाठकले आख्यानमा बलियो कन्टेन्ट खोज्न थालेका छन् । 'अलिअलि मायाप्रेमका कथा मिसाएर लेखे बिक्छ भन्ने मानसिकता अब लेखकले हटाउनुपर्छ, किनकि पाठक नयाँ विषयको खोजीमा छन्,' उनी भन्छन्, 'आख्यानमा पनि सामाजिक मुद्दा वा कसैको जीवन लेखियो भने त्यसले राम्रै बजार पाउँछ । योगमाया जस्ता आख्यान पाठकले रुचाउने रहेछन् ।' अघिल्लो वर्षभन्दा यसपालि पुस्तक बजार केही चलायमान रहेको उनको अनुभव छ । 'मुकाम रणमैदान, राष्ट्र-पराष्ट्र, बहादुर शाहजस्ता पुस्तकको बिक्री ठिकै रह्यो,' उनले भने ।

सालाखाला कविता

कवितामा भने राजु स्याङ्तानको 'ओ पेड्रोजे' यसपालि बढी चर्चा पाउने पुस्तकका रूपमा देखापऱ्यो । वर्षान्तमा कवि विप्लव प्रतीकको हाइकु-किताब 'शाडेनफ्रोएडा' छापिएर आयो । स्थानीय काव्यिक सुगन्धका हिसाबले गगन योक्पाङ्देनको 'केवाफुङको गीत' लाई कवि-पाठकले रुचाए । नयाँ पुस्ताका सुमिना (बागी स्त्रीको आत्मकथा), देवव्रत (अस्वत्थामाको निधारबाट बागमती बग्छ), गीलु रातोस (सिलीदुङ), निर्भीकजंग रायमाझी (त्यसरी त कहिल्यै सोचिएन), मिथोच (आगोको पिदार) सम्भावनासहित काव्यिक दुनियाँमा देखिए ।

चर्चित कविता 'साला पहाडमें क्या है' शीर्षककै संग्रहसहित आएका मीनबहादुर विष्टको सार्थक उपस्थिति रह्यो । न्याय, समानता, वर्ग-वर्णभेदविरुद्धका कवितासहित अभय श्रेष्ठ 'लहना र तीर' लिएर आइपुगे । भूपिनले छानिएका कवितासहित 'भूपिनका कविता' सार्वजनिक गरे । प्रकाश रम्घालीको 'साँझको संगत', विमल वैद्यको 'युगको तटमा उभिएर', रेशम विरहीको 'प्रतिरोधको लय', एलबी क्षेत्रीको 'को हो त्यो मान्छे ?', छविरमण सिलवालको 'डोरम्याट' यसै वर्ष प्रकाशनमा आए । कवि एवं हेटौंडास्थित किताबघरका सञ्चालक छवि अनित्य वर्ष ८० मा आख्यान बजारबाटै बेपत्ता भएको टिप्पणी गर्छन् । 'गैरआख्यानमा बढी रुचि देखियो, आख्यानले पाठकको मन राख्न सकेन,' उनी भन्छन्, 'बिस्तारै आत्मकथाहरू पनि आत्मा कम र कथा ज्यादा हुन थाले । मुकाम रणमैदान र राष्ट्र-परराष्ट्रले थोरै इज्जत धानेका छन् ।' कवितामा भने राम्रै पुस्तक आएको उनको मूल्यांकन छ । 'लहना र तीर, बागी स्त्रीको आत्मकथा, त्यसरी त कहिल्यै सोचिएन, साला पहाडमें क्या है लगायत पुस्तकको बिक्रीले थोरै आशा जगाएको छ,' उनले भने ।

बेला पब्लिकेसन्सकी अध्यक्ष बन्दना ढकाल समाजमा जुध्नुपर्ने एकखालको समस्या भए पनि लेखन धार निराशा र पलायनवादी भइदिँदा साहित्य सतही हुने गरेको बताउँछिन् । भन्छिन्, 'अहिले देखाउनेभन्दा छोप्ने प्रवृत्ति बढी छ । ३०-४० वर्षको कालखण्डमा मध्यममर्गीय साहित्य धेरै लेखिए । बढी समस्यामा गुज्रिएका सहरी मजदुर वा निम्नवर्गका आख्यान लेखिएन ।' आख्यानले नयाँ परिवेश निर्माण गर्न नसकैकै कारण पाठकको दूरी टाढिँदै गएको उनको भनाइ छ । हामीकहाँ अनुवादका काम कमै हुने गरेका छन् । यद्यपि थोरै अनुवाद चर्चामा रहे । अमेरिकी उपराष्ट्रपति कमला ह्यारिसको 'सत्यको जगमा उभिएर' (दि ट्रुथ वी होल्डको अनुवाद, विप्लव प्रतीक), प्रज्वल पराजुलीको 'चित्रलेखाको चौरासी' (ल्यान्ड ह्वेर आई फ्लीको अनुवाद, विभु लुइँटेल) विश्वका चर्चित लेखक-विचारकको सामयिक आलेख संग्रह '२१औं शताब्दीमा निगरानी र स्वतन्त्रता' (रोहेज खतिवडा) जस्ता महत्त्वपूर्ण पुस्तक आए ।

नेपाली साहित्यमाथिका गम्भीर समीक्षा-समालोचना यस वर्ष झनै भुत्ते देखियो । यद्यपि, भेषबहादुर थापाको 'राष्ट्र-परराष्ट्र' माथि पत्रकार जेबी पुन मगरले लामो समालोचना लेखे 'नेपालखबर' मा । 'निरंकुश राजा महेन्द्रको मुहारमा भेषबहादुरले पोतेको 'प्रजातान्त्रिक' रङ' शीर्षकमा उनले तीन दर्जनभन्दा बढी सन्दर्भ सामग्रीसहित मिहिन आलोचना गरेका छन् । यस्तै, मोहन मैनालीको 'मुकाम रणमैदान' माथि इतिहासकार महेशराज पन्तले 'मुकाम रणमैदान नियाल्दा' शीर्षकमा 'हिमालखबर' मा टिप्पणी लेखे । लगत्तै मैनालीले प्रत्युत्तर शैलीमा हिमालमै लेखे 'मुकाम रणमैदान नियालेको समीक्षा नियाल्दा' । उनले यसमा पन्तले खुट्याएका कमजोरीमाथि आफ्ना तथ्य-तर्क पेस गरेका छन् । बेला पब्लिकेसन्सकी अध्यक्ष ढकाल अहिलेका लेखकमा विचारधारात्मक संघर्षको अभाव देख्छिन् । 'पहिले लेखक निर्माण गर्ने समूह नै सक्रिय हुन्थे । मार्क्सवादी शिविर होस् या गैरमार्क्सवादी, उनीहरू समूहमा विमर्श गर्थे । राजनीति नै विकृत बन्दै गएपछि त्यस्ता शिविर भत्किए,' उनी भन्छिन्, 'राजनीति नै निराशाजनक भएपछि त्यसको प्रभाव साहित्यमा पर्ने हो, जुन अहिलेको देखिएकै छ ।'

यद्यपि, आख्यान र कवितामा नयाँ पुस्ताको जबर्जस्त प्रवेश भने देखिन्छ । आञ्चालिक सौन्दर्यसहित सांस्कृतिक पहिचानका मुद्दा र स्थानीयता मुल स्वर बनिरहेको छ । राजनीतिक बेथिति, बेरोजगारी, विदेशिनुको पीडाका साथै पर्यावरणीय चिन्तनमा पनि कलम चलेको छ । तर, हतारको लेखन र प्रसिद्धिको मोहले नवोदित लेखकप्रति ठूलो आशा नरहेको समीक्षक अधिकारी बताउँछन् । 'साहित्य गम्भीर साधना हो, भाषाशिल्पमा काम गर्नुपर्छ, लगातार लेख्नुपर्छ र अध्ययन जरुरी छ भन्नेमा लेखकको चासै भएन,' उनले भने, 'कतिपय पहिचानवादी र नारीवादी लेखकहरू बढी मनोगत भइदिँदा, बढी क्रान्तिकारी बन्न खोज्दा साहित्यको मूल मर्म नै छोपिने गरेको पनि देखिन्छ ।'

एकान्त आलाप

कविता

जुनू राना

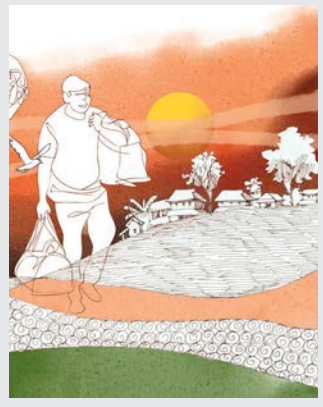

यो मन भन्छ–
अनिश्चितता बोकेको
एकबारको यो जिन्दगी बाँच्न
सहरको कुनै सुख चाहिँदैन,
चाहिँदैन कुनै विलासी ठाउँ
बरू, आफ्नै थातथलो-
जहाँ तिम्रो न्यायो साथबाहेक
घामपानी छल्ने सानो ढुंगेघर होस्
बर्खामा घरको छानोबाट झर्ने बलँसी
पिँढीमा बसेर मस्तसँग हेर्न पाइयोस्
बलेनीमा सन्तुष्टिका बाछिटाहरू
गौथलीझैँ नाचेको हेर्न पाइयोस् ।

सुर्केबारीमा फुल्दै गरेका
फर्सी र घिरौंला झालहरू हेर्दै
गोलभँडा र खुर्सानी टिपेर
मायाको चट्नी पिस्न पाइयोस्
र, मायाको मिठो चटनीसँग
जिन्दगीका गाँसहरू निल्न पाइयोस्
बस्, जिन्दगी सार्थक बन्छ
हो, मेरो मन यस्तै सोच्छ...!

मेरो मनमा–
असारका बटिला
तिहारमा पाक्ने छेको पारेर
हुर्किएका सुन्तलाले
एकछेको वसन्त पुनः बाँच्ने
अभिलाषा दिएर जान्छन्,
साउनको झरीमा
खेतहरूले गर्भधारण गरेजस्तो
अलौकिक अनुभूति हुन्छ
र, ती गर्भिणी खेत हेर्दै
हाम्रो वंशरूपी प्रेमको चिनो उमार्ने
तीव्र लालसा जागेर आउँछ
सत्य मायाको सीमा नाघेर जान्छ ।

यसरी नै मेरो परिकल्पनामा
सहरको सुख-सयल कतै तैरिँदैन
किनभने,
सहर त त्यो भीडको पहरा हो
जहाँबाट जिन्दगीका सपनाहरू
दुर्घटनामा परिरहन्छन्
जहाँ भीडको बीच पनि मान्छेले
एक्लोपनको क्यान्सरसँग लड्नुपर्छ
जसको उपचार गर्नुभन्दा
त्यो भीडबाट भाग्नु नै बुद्धिमानी हो
त्यसैले मेरो मन
भीडबाट भागिरहेको छ ।

लेखक चम्काउने सम्पादकको कथा

किताब

केन सुवेदी

लेखक रामचन्द्र गुहाको नयाँ किताब 'द कुकिङ अफ बुक्स' ले लेखक-सम्पादकबीचको घनिष्ट सम्बन्ध वर्णन गर्छ, जसमा उनी आफैं मुख्य पात्र छन् र छन् अर्का प्रखर सम्पादक- रुकुन अड्भानी । सोझै भन्नुपर्दा यो साहित्यिक संस्मरण हुन त गुहाले लेखेका हुन्, तर यसका हिरो चार दशक सँगै काम गरेर उनलाई लेखक बनाएका सम्पादक रुकुन अड्भानी हुन् । किताबभरि रुकुनसँगका सम्बन्धहरूको पुनः अवलोकन भेटिन्छ ।

किताब सात अंशमा विभाजन गरेका गुहाले समयकाललाई वर्णानुक्रम गरेर सुरुको अंशमा रुकुनसँगको पहिलो भेट स्मृति उतारेका छन् । राम्रा क्रिकेट खेलाडी हुन्छन् गुहा र सायद त्यसकै बलमा राम्रो मानिएको सेन्ट स्टेफेन्स कलेज, दिल्लीमा स्नातक पढेका हुन्छन् । उनको स्कुल शिक्षा डुन स्कुल देहरादूनमा भएको, अभिभावक लामो समय सरकारी सेवामा रहेको अनि मुख्य कुरा उनी राम्रो क्रिकेट खेलाडी भएकाले पनि सेन्ट स्टेफेन्स पुगेका हुन सक्छन् ।

यो किताब भिन्न प्रकारको संस्मरण हो किनकि यो संस्मरणले लेखन, प्रकाशन, सम्पादन, आवरण, डिजाइन, किताबको आइडियादेखि बजारसम्म लैजाने प्रक्रिया र त्यसवरिपरिका घटना मात्रै समेटेको छ ।

गुहाले भनेका छन्- धेरैजसो सम्पादक अनि प्रकाशकहरू लेखकको प्रशंसा गर्छन् र लेखकैं कारण आफ्नो काम चिनिएको बताउँछन् । तर, गुहाका लागि उनीभित्रका लेखक चिन्ने क्षमता रुकुनको भएको, उनकै प्रतिक्रिया, बल, प्रोत्साहन र मार्गदर्शनले कैयौं किताब लेख्न सकेकाले उनले यो किताब प्रिय सम्पादक रुकुनलाई समर्पण गरेका हुन् । प्रायः संस्मरणमा तीता, अप्ठ्यारा, लाजलाग्दा, नमिठा, जटिल कुरा त्यति धेरै राखिँदैनन् र ती भरिएका हुन्छन् स्वयंको प्रशंसा र गाथा, उपलब्धि र प्राप्तिका सूचीले । गुहा सफल भएका छन्, कारण हो- वास्तविकताको आत्मसात्, कमजोरीको स्वीकारोक्ति, अरू समकालीन साथीको प्रतिक्रियालाई सकारात्मक हिसाबले लिने बानी र भिन्न विचार ग्रहण गर्न सक्ने क्षमताले ।

गुहा रुकुन अड्भानीको ब्याचभन्दा दुई ब्याच जुनियर हुन्छन् । कक्षामा खासै सहभागी नहुने उनी क्रिकेट खेल्न खप्पिस हुन्छन् र उनको परिचय बनेको हुन्छ, क्रिकेटरका रूपमा । गुहाकै शब्दमा भन्नुपर्दा अड्भानी एकदमै अध्यनशील थिए, अंग्रेजी विषयमा त्यो वर्षसम्मकै उच्च प्राप्तांक हासिल गरेर कलेजभरि कहलिएका । अंग्रेजी त्यस्तो विषय थियो, जसका प्राध्यापक अति नै कडा र अंक दिन लोभी थिए, त्यस्तो विषयमा अड्भानीले त्यति लामो इतिहास बोकेको कलेजमा सर्वाधिक अंक ल्याउनु मामुली थिएन । पहिलो भेटमा अड्भानीले गुहालाई हेयको दृष्टिले हेरेको हुनुपर्छ भनेर गुहाले लेखेका छन्- कारण हुन सक्छ उनले लगाएको भद्दा क्रिकेटरको पोसाक र क्रिकेटर भएकाले अध्ययनशील नहोला भन्ने आकलन । गुहा स्वीकार गर्छन् कि अड्भानीको आकलन सही थियो- उनी पढाइ कम गर्थे र क्रिकेट बढी खेल्थे र त्यसमै समय व्यतित गर्थे । गुहाले किताबको पछिल्लो अंशमा स्वीकार गरेका छन्, उनीहरूको कलेजको साथीको बिहेमा यदि उनको भेट रुकुन अड्भानीसँग हुँदैनथ्यो भने उनी सायद लेखक बन्ने थिएनन् र यदि बने पनि यो स्तरको पटकै बन्ने थिएनन् । यसले अड्भानीप्रति गुहाको सम्मान र सद्भाव प्रस्ट हुन्छ ।

कलकत्ता आई.आई.एममा समाजशास्त्रमा विद्यावारिधि गर्दै गरेका गुहा वातावरण इतिहासप्रति रुचि राख्थे । उनका बुवा वन अनुसन्धान कार्यालयको अधिकारी भएकाले रिसर्च गर्न पर्याप्त सामग्रीहरूको पहुँच थियो । साथै चिप्को आन्दोलनको प्रसिद्धिको कारणले उनको शोध वनमा हुने सामाजिक द्वन्द्वमा आधारित थियो । उनको अक्सफोर्ड युनिभर्सिटी प्रेसमा सम्पादक रहेका रुकुन अड्भानीसँगको सम्बन्ध अझ नजिक हुन्छ जब अड्भानीले गुहाको विद्यावारिधिको शोध

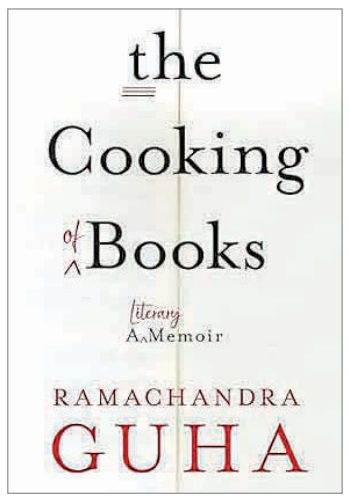

> किताबका हिरो हुन्- रामचन्द्र गुहाका सम्पादक रुकुन अड्भानी । यहाँ लेखकले सम्पादकसँगको सम्बन्ध पुनः अवलोकन गरेका छन् ।

उनको प्रेसबाट प्रकाशित गर्ने जमर्को गर्छन् र त्यही नै गुहाका लागि राम्रो लेखक बन्ने टर्निङ पोइन्ट साबित हुन्छ । अड्भानीले उनको शोध त्यत्तिकै प्रकाशित भने गर्दैनन्, गहन विश्लेषण र प्रतिक्रिया दिन्छन्, सुधार र संशोधन गर्न लगाउँछन्, मानौं त्यो उनको आफ्नै किताब हो । गुहा अड्भानीको विद्वता देखेर निकै प्रभावित हुन्छन् र जे-जे गर्न भन्छन् त्यो-त्यो गर्दै जान्छन्, सुरुको किताबमा मात्रै नभएर अन्य सबैजसो किताबमा ।

पहिलो किताब नछापीकनै गुहा एकपछि अर्को किताबको प्रस्ताव लिएर अड्भानीसँग कुरा गर्छन् । दोस्रो किताब गुहाले क्रिकेटबारे लेख्छन्, जसप्रति अड्भानीको पूर्ण सहायता रह्यो- कारण हुन सक्छ गुहाको क्रिकेटप्रतिको लगाव । 'विकेट्स इन द वेस्ट' नाम दिइएको उक्त किताब ओयूपीजस्तो प्रकाशन गृहले छाप्दा पनि उनी असफल रहे, तर त्यही किताबले क्रिकेट लेखकका रूपमा गुहाले पहिचान थपे । गुहा स्वीकार गर्छन् कि क्रिकेटको किताबको सन्दर्भमा अड्भानीको आकलन फेल खायो । त्यसैगरी समाजशास्त्री भेरियर एल्विनको आत्मकथा लेख्ने क्रममा अड्भानीले गुहालाई धेरै परिमार्जन गर्न लगाए । यतिसम्म कि फेरि सुरुदेखि नै फरक शैलीमा लेख्न लगाए र आत्मकथा भएको कारण समाजशास्त्रीय तरिकाले भन्दा पनि भिन्न तरिकाले लेख्न लगाए । फेरि पूर्ण ड्राफ्ट अड्भानीलाई पठाए र हरियो मसी अनगिन्ती ठाउँमा कोरिएको ड्राफ्ट फिर्ता पाए, जसमा अन्तिम टिप्पणी थियो, 'एल्विन एक विद्वान् र बुद्धिजीवीका रूपमा गरिएको अध्ययन ठीक छ तर व्यक्तिगत एल्विन कहाँ छ ?' एल्विनको आमा, बहिनी र साथीहरूसँगको पत्राचार अध्याय थपेर किताब थप सच्याएपछि फेरि अड्भानीले प्रतिक्रिया दिए, 'छोरा, भाइ, साथी, बुबा र पतिका रूपमा एल्विनको चरित्र ठीक छ, तर लेखक र विवादमा संलग्न हुन रुचाउने एल्विनको चित्रण कहाँ छ ?'

गुहाले फेरि सुरुदेखि सच्याउँदै लेखे । र, एल्विनको आत्मकथा सम्पादक अड्भानीलाई बुझाए, फेरि केही शैलीगत प्रतिक्रिया दिँदै किताबलाई अझ पठनीय कसरी बनाउन सकिन्छ भनेर अन्तिम सुधार गर्न भने । सोही अनुरूप गुहा काम गर्छन् र सन् १९९९ मा 'स्याभेजिङ द सिभिलाइज्ड : भेरियर एल्विन, हिज ट्राइबल्स एन्ड इन्डिया' शीर्षकमा पुस्तक ओयूपीले प्रकाशित गर्छ । करिब २० वर्ष ओयूपीमा काम गरेपछि रुकुन अड्भानीले प्रकाशन गृह छोड्नुपर्ने अवस्था आउँछ, जुन गुहाको भाषामा भन्नुपर्दा औपनिवेशिक विभेदले निम्त्याएको थियो । अड्भानीकी श्रीमती अनुराधा रोय पनि ओयूपीमा सँगै काम गथिन्, डिजाइनको । अचानक ओयूपी इन्डियाले श्रीमान् श्रीमती एकै संस्थाको एकै विभागमा काम गर्न नपाउने निर्णय ल्याउँछ, जुन अड्भानीलाई असहज हुन्छ किनकि मुख्य कार्यालय बेलायतमा श्रीमान् श्रीमती एकै विभागमा काम गरिरहेकै थिए । अन्य मनमुटाव पनि रहेको त्यस्तो असहज परिस्थितिले अड्भानी ओयूपी छोडेर आफ्नै प्रकाशन गृह पर्मानेन्ट ब्ल्याक सुरु गर्छन्- दुर्गम पहाडी गाउँ रानीखेतमा ।

आफ्नो प्रकाशन गृहबाट किताब छाप्नैपर्छ भनेर कहिले पनि दबाब दिएनन् अड्भानीले गुहालाई । कहिले पेन्गुइनबाट छाप्दा राम्रो हुन्छ भन्ने प्रतिक्रिया दिन्थे । जहाँबाट प्रकाशन गरे पनि गुहाका किताबका सम्पादक अड्भानी नै हुन्थे किनकि गुहाले सबैभन्दा विश्वास गर्न सक्ने पात्र थिए उनी । सेन्ट स्टेफेन्स कलेजका प्राध्यापक अड्भानीलाई एकान्तप्रेमी स्कोलर भनेर बुझ्थे, जुन गुहालाई पछि ठीक भनेका रहेछन् भन्ने लागेको थियो । २०१९ मा रिसर्चकै क्रममा उनी रानीखेत पुग्छन् र अड्भानीलाई आफू नजिक आएको बताउँछन् । अड्भानीले स्वागत गर्छन् र सँगै उनीहरू खाना खाँदै लामो कुरा गर्छन्- इतिहास, साहित्य र लेखनका । अड्भानी आफू गुहासँग थप केही समय बिताउन चाहेको बताउँछन्, तर गुहा समय नपुग्ने बताउँदै त्यहाँबाट बिदा माग्छन् र पछि 'अड्भानीलाई उनकै प्रकृतिमा बस्न दिएकोमा ठीकै गरेँ' सोच्छन् ।

शशि थरुर, अमिताभ घोष, राम गुहाजस्ता पात्रमाथि बुझ्न किताब सहयोगी छ । तर, रामचन्द्र गुहा केवल आफूले पढेको कलेज सेन्ट स्टेफेन्सबाट उत्तीर्ण लेखकहरूको मात्रै बढी चर्चा गर्छन्, जुन संकुचित लाग्छ । किनकि भारतमा अन्य थुप्रै संस्थामा पढेर पनि गुणस्तरिय लेख्ने बुद्धिजीवी प्रशस्तै छन् ।

न्ह्यू सधैं समीप

ऊ कुशल संगीतकार हो ? साहित्य, सिनेमा र कलाको पारखी हो ? धन कमाउने होडबाट मुक्त कलासाधक हो ? के हो ? धेरै आयामले भरिएको मान्छे हो– न्ह्यू बज्राचार्य । त्योभन्दा विशेष मेरो समीपको साथी हो ।

पेसागत जीवन होस् वा सामाजिक परिवेश, हामी सबैको कसै न कसैसँग खास सम्बन्ध हुन्छ- खास दृष्टिकोणसहित । व्यक्तिमाथिको दृष्टिकोण आफैंले देखेको र अनुभव गरेको आधारमा तय हुन्छ, जसलाई संसारको अन्य दृष्टिकोणले फेरबदल गर्न सक्दैन । 'समदृष्टि' त्यही स्तम्भ हो, जहाँ एकको दृष्टिमा अर्कोको जीवन-चित्र लेखिनेछ ।

विप्लव प्रतीक

संगीतसँग बडो निकट छु म । यो मसँग मेरो बाल्यकालदेखि सँगसँगै छ, अटुट । संगीतको परख गर्न लामो स्वअध्ययन, संगत र त्यसमाथि मैले लिएको विविध आस्वादले काम गरेको हुनुपर्छ । डीलन, मेहंदी हसन, जगजित, आबिदा र आला पुगाचोभाका गीतहरू सुन्दा तिनकै धूनमा विलीनप्रायः हुन्छु म । किन यसरी संगीतसँग लहसिएँ होला ? सायद यसमा भएको विशिष्ट विशेषताले त्यसो भएको हुनुपर्छ । संगीतले जब तपाईंको हृदय स्पर्श गर्छ, त्यो स्पर्श-प्रिय हुन्छ । प्रहार हो यदि त्यो भने त्यो दर्दरहित हुन्छ । प्रसिद्ध गायक बोनो त यसलाई संसार बदल्ने माध्यम भन्छन् । उनका अनुसार, संगीतले संसार बदल्न सक्छ, किनभने यसले मानिसलाई नै बदलिदिन सक्छ ।

सन्दर्भ न्ह्यू बज्राचार्यको हो । संगीत, सोच र व्यवहारको मयूर-प्वाँखले मेरो मन स्पर्श गर्नुअघि उसको संगीतले मलाई वशीभूत गरेको हो । उसको संगीत र संगतले मलाई स्मृतिमा कुँदिन सम्भव विशेष पलहरू दिएको छ । ऊबारे लेख्नुपर्दा दुविधामा हुन्छु । यति धेरै कुराहरू छन् कि के लेख्ने र के नलेख्ने ? ऊ असल साथी हो ? कुशल संगीतकार हो ? अरूको हित हुने र हौसला बन्ने कुरामा सँधै चनाखो रहने व्यक्ति हो ? साहित्य, सिनेमा र कलाको पारखी हो ? धन कमाउने होडबाट मुक्त कलासाधक हो ? के हो ? धेरै आयामले भरिएको मान्छे हो ऊ । त्योभन्दा विशेषचाहिँ मेरा लागि समीपको साथीमध्ये एक हो ।

'साथी' शब्द सुन्दा साधारण लाग्ला । तर, होइन है । शब्दमा रहेको रस सिकाउन कन्जुस्याइँ गर्ने हो या समय नभएको हो वा शब्दको रससँग अनभिज्ञ रहेको भान हुने शिक्षण संस्कारमा हुर्किएका हामीमध्ये धेरैलाई त्यो शब्दमा भएको भावको अर्थसँग मतलब नहुन सक्छ । मेरा लागि भने 'साथी' शब्दले विशेष अर्थ राख्छ । 'अक्वेन्टेन्स' र साथीमा फरक हुन्छ । साथी त्यो हो, जसलाई सम्झिनेबित्तिकै आफू मायाले सिञ्चित भएको महसुस हुन्छ र जोसँग आफ्ना सारा रहस्य साझा गर्न सकिन्छ । साथीले तपाईंबारे राय बनाउन जानेको हुँदैन, उसको प्रेम निःसर्त हुन्छ । आफ्ना त्रुटिलाई साथीले मायासहित सम्झाउँछ, अरुले तपाईंलाई चित्त दुखाउन खोज्दा अघि सरेर बचाउन उभिने पनि साथी नै हुन्छ । मैले न्ह्यूमा त्यो गुण पाएको छु । र, थाहा छ मलाई- उसका ती गुण उसका साथीका निम्ति सदा उपलब्ध छन् ।

म कवि, ऊ कलाकार । निश्चित रूपमा जब हामी कुनै जमघटमा जान्छौँ, ऊ आकर्षण बन्छ । म ऊसको छेउमा बसेर रमाइरहेको हुन्छु । तर, मेरो अनुभवले भन्छ, त्यतिखेर ऊ आफूले पाएको सम्मानको मदमा लीन हुँदैन, बरु आफूसँग भएको साथीको उपस्थितिको हेक्का राख्छ र साथीको परिचय सबैलाई दिन्छ । अनि केही भीड मतिर आउँछन् । जुन भीडको लालसा हामी दुवैलाई छैन । किनभने ती चिजमा हामी रमायौँ भने हाम्रा रचनात्मकता र सिर्जनशीलताका दैलाहरू बिस्तारै बन्द हुँदै जान्छन् । भीडको स्नेहलाई आँखाले धन्यवाद भन्छौँ र मनमनै कृतज्ञ हुन्छौँ अनि आफ्ना कृतिमा ऊर्जा भर्न त्यो भीडले स्नेहीभावको उपयोग गर्छौँ, झन्झन् जिम्मेवार बन्छौँ, आ-आफ्ना रचना निर्माणमा ।

न्ह्यू साथीहरूका निम्ति सधैं साथी हो । साथीलाई कसैले चोट पुऱ्याउँदा उसलाई जोगाउन ऊ उभिएको मैले देखेको छु । ऊ झगडालु कहिले होइन, तर साथीको अपमान हुँदा त्यसको विरोधमा ऊ भीम भएर उभिन्छ । साथीका निम्ति ऊ कति स्नेही छ भन्ने थुप्रैपटक अनुभव गरेको छु मैले । तर, ऊ बोलेर माया गर्न जान्दैन । उसकै मनको गर्भमा हुन्छ उसको माया । अनपेक्षित रूपमा उसले देखाउने माया ताज्जुब तुल्याउने खालका हुन्छन् । म जब कुनै आनन्दभूमिमा पुग्छु, जब सुन्दर दृश्य देख्छु, जब विशिष्ट वस्तु खेलाउँछु- मलाई न्ह्यूको याद आउँछ । ऊ पनि जबजब त्यस्तै परिवेशमा हुन्छ, मलाई सम्झिन्छ । कथंकदाचित उसले याद गरेन भने म आफैं टुप्लुक्क उसको घर या अफिस डोरेमी पुगेको हुन्छु, जुन नियोजित हुँदैन । यो कस्तो योजना हो कस्मसको, हामी दुवै चकित पर्छौं ।

म जस्तो हुँ उस्तै रूपमा उसले मलाई स्वीकार गरेको छ । ऊ मलाई उसको दृष्टिकोणको साँचोमा ढाल्न चाहँदैन । त्यसबारे ऊ सोच्दै सोच्दैन । म यो किन भन्न सक्छु भने साथीले नै हो साथीको मनमा लुकेको अनुभूति अनुमान गर्दछ र त्यो अनुमान सँधै सत्य साबित हुन्छ । कहिलेकाहीं बोल्नु नपर्ने महफिलमा मैले अञ्जानमा अज्ञानतावश केही प्याट्ट बोलें भने ऊ त्यस बखतको कुराकानीलाई अन्तै कतै मोडिदिन्छ । र, अर्को भेटमा मैले राम्ररी महसुस गर्ने गरी र मेरो मनमा ठेस नपुग्ने गरी मैले सोच्ने दृष्टिकोण बदल्नुपर्ने चेत उसैले खुलाइदिन्छ । म असल छु, खराब छु, जे छु त्यसैलाई नतौलिकन स्वीकार गरेको छ उसले ।

मेरो जीवनको गुणवत्तालाई उसले सुधार गरिदिएको छ, धन दिएर होइन, अदृश्य आत्मीयता दिएर । मेरो आत्मविश्वासलाई उसले बढाएको छ, संवादबाट होइन- उसको व्यवहारबाट । मानिसको प्रगति गाडी, घर र धनबाट होइन, मानसिक रूपमा हुनुपर्छ । मलाई यो थाहा नभएको कहाँ हो र ? तर, न्ह्यूसँगको सत्सङ्गबाट मैले त्यसलाई महसुस गरेको छु । म जीवनयात्रामा हारसँग निर्हुरिने मान्छे नहुँला । तर, जीवन न हो, मनोदशा हमेसा एकनास हुँदैन । कहिलेकाहीं मेरा आँखामा उसले उदासी देख्दो हो । त्यस्तो बखत मेरो शक्ति उसले कुरैकुरामा सम्झाएको मलाई सम्झना छ । कहिलेकाहीं उसलाई सम्झिँदा र ऊ सशरीर मेरो समीप नहुँदा अनायास मेरो आँखा रसाउनु सायद त्यसैको परिणाम हुनुपर्छ । ऊसँग लामो समयसम्म संवादमा नरहे पनि भेट्नेबित्तिकै फेरि सहजै आत्मीयताको उही पुरानो रूपमा आइपुग्न सक्छु म । यही त हो साथी भनेको ।

न्ह्यूमा आत्मरति छैन । एक दिन मेरा अर्का साथी सुरेन थामीले एउटा आईएनजीओको कार्यक्रम सुरुवात गर्न न्ह्यूको गीत खोजे- 'जिन्दगी यो उत्सव हो, वरदान ईश्वरको' । मैले न्ह्यूसँग त्यो गीत मागें । तर, गीत भेटेन उसले । कुनै बेला सिम्फोनिकमा रेकर्ड भएको त्यो गीत उसले आफ्नो अर्काइभमा राखेको थिएन । अर्को प्रचलित गीत मागें, त्यो पनि ऊसँग थिएन । ऊ काम गर्दै जान्छ, त्यसको सफलता वा असफलताको भुमरीमा रिंगिएर रहँदैन ।

साधारण संगीत मेरो कानसम्म पुग्छ, हृदयसम्म पुग्न मुस्किल हुन्छ । उसको संगीत मेरो कानलाई झुक्याएर कतिखेर हृदयभित्र बसिसक्छ, सुइँकै हुँदैन । यस्ता कुराले तन्तुहरूलाई खुसी दिन्छन् । र, यस्तो खुसीलाई अभिव्यक्त गर्ने शब्द म अक्सर खोजिरहन्छु । रैथाने, ब्लुज, ज्याज, सिम्फोनी, शास्त्रीय र पाश्चात्य संगीतमा पर्याप्त ज्ञान ऊसँग छ । कुन गीतलाई कसरी आकार दिने अर्थात् कस्तो खालको रंग दिने शिल्प छ ऊसँग । उसले हजारौं गीतमा संगीत भरेको छ । हिन्दुस्तानका केही समकालीन संगीतकर्मीहरू न्ह्यूको प्रतिभासँग कायल छन् । उसले आनी छोइङलाई बनाइदिएको गीतको धून सर्लक्कै उठाएर चीनमा एउटा लोकप्रिय गीत बनेको छ । मुद्दा हाले त प्रशस्त पैसा आउँथ्यो होला । तर, त्यसरी कमाउने ऊसँग जाँगर छैन ।

कुनै बखत म अमेरिकामा थिएँ । न्ह्यू त्यसै बखत अमेरिका आउने भयो । मेरो बालसखा रविन भण्डारीलाई उसले भनेको रहेछ- विप्लवलाई २०/२५ वटा गीत तयार राख्नु भन्नु । मैले पत्याइनँ, मलाई भन्नुपर्ने कुरा किन रविनलाई भनेको होला भनेर । यस अर्थमा ऊ अलि लजालु पनि छ, केही अर्न्तमुखी । ऊ अमेरिका आएलगत्तै उसले मेरो एउटा रोम्यान्टिक कविता कम्पोज गऱ्यो । बडो मदिर थियो धून । त्यतिखेर त्यसलाई फोनमै सही, रेकर्ड गर्ने शुद्धि आएन । अब त त्यसको धून उसैको स्मृतिबाट गायब भइसक्यो । त्यसपछि बाँकी गीत पनि उसले कम्पोज गऱ्यो, जुन रेकर्ड भएर प्रकाशित नभए पनि फोनमा अद्यापि छँदैछ ।

हामीमा भएको रोचक कुरा के छ भने, हामी दुवै आफ्ना कृति रेकर्ड गर्ने कुरामा चासो दिँदैनौं । मैले लेखेको गीत उसले कम्पोज गर्दा, हामी दुवैले त्यसलाई स्वीकृत गर्दा, मैले शब्द र उसले धून परिमार्जित गर्दा, सँगै हुँदा कहिलेकाहीं त्यस गीतलाई गुन्गुनाउँदा र गीतले यौटा आकार लिँदै गर्दा पाइने खुसीको उत्कर्ष हामीले अनुभूत गरेका छौं । त्यस माध्यमबाट हामी आनन्दको वर्षामा निथ्रुक्क रुझ्दछौं र त्यसपछि महसुस हुने तृप्तिको इन्द्रेणीमा बेरिन्छौं ।

यौटा गीत तयार हुन काव्यले सजिएको रचना त चाहिन्छ नै । गीतलाई आकार दिन पनि संगीतकार सक्षम हुनुपर्छ, जसमा ऊ पारंगत छ । हामी सँगै बस्दा, गीत-संगीतका कुरा गर्दा, मलाई भने यस्तो विलक्षण शिल्पीको गीत किन नेपाली सिनेमामा सामेल हुँदैन भनेर मनमा कुरा खेलिरहन्थ्यो । नेपालको परिप्रेक्ष्यमा सिनेमाको धर्म सिनेमा बनाउनु मात्रै होइन, गीतसंगीतलाई अर्को स्तरमा पुऱ्याउनु पनि हो । तर, सिनेमाले गीतसंगीतलाई सीमान्तकृत अवस्थामा राखेको कुरा मैले भनिरहनु पर्दैन । नेपाली सिनेमालाई गम्भीर, जीवनसँग जोडिएका र स्पर्शी गीत धेरै वर्ष अघिदेखि चाहिएको छैन ।

एकपल्ट मैले न्ह्यूलाई नेपाली सिनेमाका निम्ति संगीत गर्न दबाब दिएको थिएँ । उसले एउटा फिल्मका लागि काम गऱ्यो पनि, तर जसका लागि गरेको थियो, उसकै उदासीनताले रेकर्डेड गीत पनि फिल्ममा आएन । यो एक प्रकारको अपमान थियो म भन्दिनँ, तर संवेदनशील काम भने थिएन । तर, न्ह्यू त्यतिखेर खिन्न भएन, न मसँगै ठुस्कियो । बरु नेपाली फिल्मकमीमाँझ गीतसंगीतको हैसियत कस्तो रहेछ भन्ने कुराचाहिँ त्यही घटनाबाट मैले सिकें ।

गीतलाई सही आकार दिएर संगीत बुन्न सक्ने मान्छेको कदर सिनेमामार्फत गराउन मैले सकिनँ । त्यसैले म थिएटरमार्फत त्यो काम गर्न चाहन्थें । कुनै थिएटरको यौटा नाटकमा मैले गीत लेख्ने अवसर आयो । संगीत न्ह्यूले गरिदेओस् भन्ने निर्देशकको चाहना थियो, जुन काम न्ह्यूले मेरा कारण सहर्ष स्वीकार गऱ्यो । तर, त्यहाँ पनि केही अनपेक्षित नरमाइलो घटना घट्यो । अपशोच, अब थिएटरमा संगीत दिने कुरामा पनि उसको मोहभंग भयो । तर, कुनै सुरतले मेरो भक्तिएको मनलाई टालटुल पार्ने यौटा अवसर अन्ततः आइछाड्यो । अनुप बराल नाटक 'यौटा सपनाको अवसान' बनाउँदै थिए । आर्थर मिलरकृत त्यस नाटकको अनुवाद अनुपले मलाई गर्न दिएका थिए । गीत पनि मैले नै लेखेको थिएँ । मलाई न्ह्यूको संगीतसँग मोह थियो, अनुपले मेरो कुरा खाए । पैसा बडो न्यून थियो त्यस काममा । तर, न्ह्यूले पैसालाई खास महत्त्व दिएन । संगीत गऱ्यो र त्यसमा कम्पोज भएका गीत जब अनुपले मन पराए, मेरो आहत मनले क्षतिपूर्ति पायो । डराइ-डराई मैले न्ह्यूलाई अनुरोध गरेको थिएँ । उसले 'म गर्छु' भनिदियो । यस अर्थमा कुनै नरमाइलो विगतलाई सम्झिएर कुँडिने बानी ऊसँग छैन भन्ने कुरा मैले चाल पाएँ ।

कहिलेकाहीं सोच्दछु, मेरो जीवनमा उसको उपस्थिति नहुँदो हो त के हुन्थ्यो ?

मेरो जीवनमा अद्भुत सेन्स अफ ह्युमर भएको साथी हुँदैनथ्यो । मबाट टाढा रहँदा पनि उसको प्रेम र मित्रता अनुभूत भइरहने यौटा महसुसको अनुभव मैले गर्न पाउँदिनथें । तर, कहिलेकाहीं मसँग हुँदा ऊ कताकता हराइरहन्छ । पहिले थाहा थिएन, अहिले बुझेको छु- उसको दिमागमा संगीतका कर्डहरू हवारहवार बर्सिरहेका हुन्छन् । धूनका पवन चलिरहेका हुन्छन् । तीमध्ये केही ऊमार्फत हाम्रा निधि बन्छन्, केही फुत्केर दूर जान्छन् । म रहुन्जेल उसको महत्त्वपूर्ण र अर्थपूर्ण उपस्थितिबाट कवै दूर नहुँ । यो मेरो दृढचाहना हो । र, दृढ भएर चाह्यो भने सुन्छु, कस्मसले सुन्छन् रे ।

समदृष्टि

> उसको दिमागमा संगीतका कर्डहरू हवारहवार बर्सिरहेका हुन्छन् । धूनका पवन चलिरहेका हुन्छन् । तीमध्ये केही ऊमार्फत हाम्रा निधि बन्छन्, केही फुत्केर दूर जान्छन् ।

हिँड्ने राजमार्ग, गुड्ने राजमार्ग

'गुड्ने राजमार्ग' गाउँ पसेपछि कर्णालीका खस साम्राज्यकालीन भोट-माल-मधेस जोड्ने १ हजार बर्ष पुराना 'हिँड्ने राजमार्ग' अलपत्र परेका छन् । इतिहासकार भन्छन्- दक्षिण गंगातट र उत्तर कैलाश मानसरोवर वारपार गर्ने राजमार्ग हो यो ।

देश-दर्शन

माधव चौलागाईं

आधुनिककालमा 'गुड्ने राजमार्ग' आएपछि कर्णालीमा हजार वर्षदेखिको चल्तीको 'हिँड्ने राजमार्ग' (खस साम्राज्यकालीन भोट-माल-मधेस जोड्ने मार्गहरू) अलपत्र परेका छन् । तीमध्ये दुल्लुबाट हाउडीको लेक नाघेर हिँड्दै जुम्ला जाने बाटो पनि एक थियो । दसैंताका मैले त्यही बाटोको एकल पदयात्रा गरें- त्यो मार्गमा पर्ने सम्पदा-अवशेष हेर्दै, बासिन्दाका अनुभव सुन्दै ।

यो बाटोलाई पुरातत्त्व र इतिहासकारले दक्षिण गंगातट र उत्तर कैलाश मानसरोवर आसपासको गुगें साम्राज्य जोड्ने ट्रान्स-हिमालयन हाइवे अर्थात् हिमाल वारपार गर्ने राजमार्ग भनेका छन् । स्थानीय आवागमन मात्रै नभई लामो दूरीका तीर्थयात्रा, बन्दव्यापार, युद्ध र कूटनीतिक प्रयोजन पनि यसमा पर्थे । प्राचीन रेशम मार्गको यौटा सानो शाखा पनि थियो । यसपालि म हिँडेको यो खण्ड एघारौं शताब्दीदेखि खस साम्राज्यको राजधानी सिंजालाई शीतकालीन दुल्लु मुकाम र बाह्य संसारसँग जोड्ने मूलबाटो थियो ।

मेरो यात्रा वीरेन्द्रनगर अर्थात् चौघान चौरबाट सुरु भयो । दसैंमा घर फर्किनेहरूको घुइँचोमा मिसिँदै बस चढें । गाडी कपासेबाट उँभो लागेपछि कटकुवा, छेडा (गोठीकाँडा), सिद्धपाइला, रातानांगला, गुराँसे हुँदै अघि बढ्छ । सुर्खेतभन्दा अघि यो क्षेत्रको प्रशासन दैलेखअन्तर्गत गोठीकाँडाबाट चल्थ्यो । औलो उन्मूलन अभियान चलेपछि व्यवस्थित बस्ती विकास भयो र उत्तरतिर डाँडाकाँडाका गाउँबस्तीहरू चौघान चौरमा झरे, पखेराहरूमा वृक्षरोपण गरियो र अहिलेको भूस्वरूप कायम भयो ।

बसका यात्रीहरू हाउडी लेक भएर उत्तर जाने बाटोबारे अनभिज्ञ पाएँ । बरु सबैलाई महाबु लेकको बाटोबारे थाहा थियो । त्यहाँ साउनमा ठूलो मेला लाग्ने प्रसिद्ध महाबै जगन्नाथको मन्दिर छ । गाडी पुगेपछि त्यो ठाउँ अचेल नयाँ पर्यटकीय गन्तव्य बनेको छ । ६ वर्षअघि मैले महाबु लाग्नाको बाटो एकल यात्रा गरेको थिएँ ।

म दैलेख बजार पुगेर मध्यपहाडी राजमार्गको बाटो हुँदै दुल्लु गएर बसें । होटल सञ्चालकका पिताजी घनश्याम आचार्यले योगी नरहरिनाथसँग गरेको संगतको अनुभव सुन्दै रात ढल्कियो । राजा महेन्द्रको कञ्चनपुर मुकाममा योगीसँग भेटेर सँगै गरेको महाकाली, सेती र कर्णाली अञ्चलको १८ महिने अन्वेषण यात्राका दृष्टान्तहरू रोमाञ्चक थिए । टिंकर भन्ज्याङ हुँदै कैलाश मानसरोवर दर्शनमा जाँदा भारतीय जस्तो ठानेर चिनियाँ सेनाले पक्रेर जमिनमुनि बंकरमा राखेछ । पछि मुगुबाट आएको दोभाषेको सहयोगमा २८ दिनपछि मुक्त भएर नेपाल सीमामा फर्केछन् । भारत-चीन युद्धपश्चात्को समय त्यो क्षेत्र निकै संवेदनशील थियो ।

अन्वेषणको क्रममा संकलित सामग्रीहरू सरकारको अभिलेखालयमा संग्रहित हुने र यात्राबाट फर्केपछि योगीले प्रकाशन गर्ने योजनाअनुरूप आठ जना भरियामार्फत काठमाडौं पठाइएका थिए । तर, सरकार फेरिएकाले होला, आफैंले संकलन गरेका सामग्री योगीजीले भेटेनन् । त्यसैले काव्यात्मक शिखरिणी यात्रा पुस्तकमा स्मृति टिपोटमा आधारित थोरै सन्दर्भ मात्र उल्लेख छन् । आचार्यलाई योगीले स्नेहपूर्वक पठाएको संस्कृत भाषाको हस्तलिखित चिठी पढेर मलाई नेपाली अर्थ पनि बुझाए उनले ।

अर्को दिन बिहानै दुल्लु आसपास डुलें । दुल्लुमा नेपाली भाषा र इतिहास प्रामाणिक हुने प्राचीन अभिलेखसहितका सम्पदास्थलको प्रचूरता छ । बजार प्रवेश गर्ने उकालो बाटो छेउमा पाथरनाउली (अमरवल्लभा वापी) छ । कलात्मक तरिकाले पथ्थरबाट निर्माण गरिएको ठूलो नाउलो, कुवा वा पनेरोमा शिलालेख छ । त्यो शिलालेख पढेर प्रो. जिसेप टुचीले अर्थ्याएअनुसार, विसं.१४११ मा खस राजा पृथ्वी मल्लका पालामा बटोहीको प्यास मेटाउने जीवनदायी कार्य छन्त्याल परिवारका देउवर्मनल बनाएको भनी धर्मदास नाउँ गरेका व्यक्तिले यो शिला कुँदेका हुन् । मैले कुराकानी गरेका स्थानीयले भनेअनुसार माटोमा पुरिएको यो नाउलोलाई सर्वप्रथम योगी नरहरिनाथले उत्खनन गर्न लगाई यसको महत्त्वबारे उजागर गरेका थिए । मानिसको आवागमन बाक्लो हुने बाटोमा प्रशस्त संख्यामा कलात्मक नाउला र मुंग्राहा (धारा) हुनुले यो विशेष मार्ग रहेका प्रमाण मिल्छ । टुचीले घोडाका लागि प्रख्यात जुम्लाका घोडचडीहरू हिँड्न मिल्ने गरी बनेको बाटो खस सम्राज्यका पालामा अहिले भन्दा चौडा र बलिया थिए भनी अनुमान गरेका छन् ।

यहाँ आसपास जमिन खनजोत गर्दा पुराना ताम्रपत्र र मुद्रा भेटिने तथ्य सुन्न-पढ्न पाइन्छ । कतिपय अभिलेख शिलाहरू जगमा परे, खोलाले लग्यो, भित्तामा चिनिए र केही खण्डित भेटिन्छन् । 'ज्वाला क्षेत्रका असंख्य देवल संरचनाहरू लडेका, भत्केका, टुक्रेका, खोलाले पुरिएका देख्दा अलिकति चेतना भएका मानिसले हेर्दा पछुतो लाग्छ' भनेर योगी नरहरिनाथले लगभग सात दशकअघि नै यस क्षेत्रको भ्रमणपछि प्रकाशित इतिहास प्रकाश भाग-१ मा लेखेका छन् ।

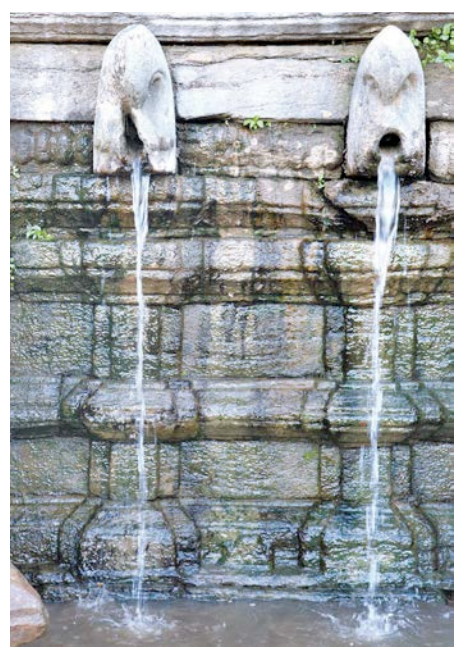

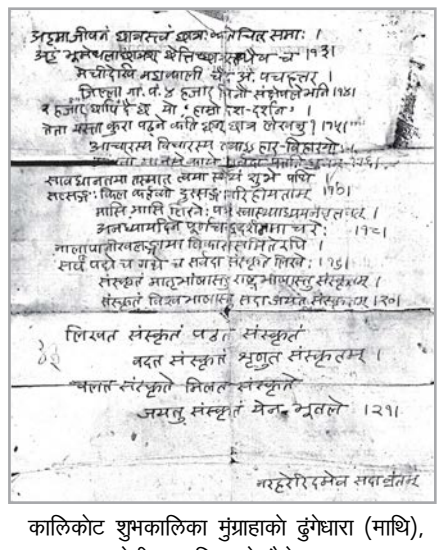

कालिकोट शुभकालिका मुंग्राहाको ढुंगेधारा (माथि), २०३१ सालमा योगी नरहरिनाथले दैलेख-दुल्लुका घनश्याम आचार्यलाई पठाएको पत्र

अधिकांश नेपालीको थरको उत्पत्तिसँग जोडिएका गाउँहरू पनि दुल्लु क्षेत्रमा छन् । यहाँ पञ्चकोशी भनेर चिनिने शिरस्थान, नाभिस्थान, पादुका, धुलेश्वर र डुंगेश्वर क्षेत्रअन्तर्गत विभिन्न धाम छन् । कार्तिकदेखि चैत्रसम्म ५ देखि २५ दिनको विधिपूर्वक परिक्रमा गर्ने चलन छ । पितृकार्यका निम्ति श्राद्ध गर्ने विभिन्न १८ स्थान छन् ।

नेपाली भाषामा लेखिएको पहिलो अभिलेख भनेर चिनिने दामुपालको स्तम्भ, खस शासन व्यवस्थाको महत्त्वपूर्ण प्रमाण मानिने पृथ्वी मल्लको कीर्तिस्तम्भ यहीं छन् । दैलेखका भुर्ति, किमु, कुइकाना, तर्ताङ, कट्टी, दवाडा, काशिकाँध, पटाङ्गिनी, रावतकोट, कोइराला, पादुका, छुवाला, ब्याउली, वाणगंगा आदि स्थानमा देवल भेटिन्छन् । खस साम्राज्यकालीन संरचनालाई आजसम्म स्थानीय जनश्रुतिमा पाण्डवले बनाएका थिए भन्ने विश्वास छ ।

शाहकालीन दुल्लु पूर्व-पश्चिम अवागमनको पनि केन्द्र बन्यो । विसं. १८७६ मा काजी जसपाउ थापाले बनाएको विश्राम घर अहिले संग्रहालय बनेको छ । स्थानीय राजाका दरबारहरू माओवादी द्वन्द्वकालमा ध्वंस पारिए । जंगबहादुर राणाका बाबु बालनरसिंह कुँवरले जीर्णोद्धार गरेको बालेश्वर शिवालय भनेर चिनिने शिवमन्दिर यहीं छ । यहाँका तत्कालीन शासकले गोर्खालीराज स्विकार्दै रजौटा बिर्तामा बसेकाले जुम्लाभन्दा फरक दुल्लुका संरचनाहरू केही मात्रामा सुरक्षित भए ।

डाँडीमाडीमा भेटिएकी भैरवी गाउँपालिका अध्यक्ष रिता शाही भन्छिन्, 'बाटैभरि भेडाका बथान, भारी बोकेका खच्चर र मान्छेका लावालस्कर धूलो उडाउँदै हिँड्थे । बाबालाई भेट्न आउने जुम्ली इष्टहरूले ल्याउने कोसेली रातो चामलको खीरको स्वाद आझै याद छ ।' पचास वर्षअघि अध्येता पूर्णप्रकाश नेपाल 'यात्री' कुसापानी पुग्दा गाउँ पञ्चायत भवनकै आँगन भएर जाने मूलबाटोमा जुम्ला, मुगु, हुम्लाबाट मालमधेस गर्न हिँडेका असंख्य बटोही देखेको 'भेरीका गाउँघर' पुस्तकमा लेखेका छन् ।

यही बाटोमा भेटिएका धनबहादुर गुरुङको घर बजाङ्गीनेटामा छ । उनले भने, 'बिहान तीनै बजेदेखि फुर्सद हुँदैन थियो । नौ बजेसम्म त चारपाँच सय कप चिया जान्थ्यो ।' आफ्ना बाबासँग यही ठाउँमा पसल चलाउँदाको अनुभव छ उनीसँग । जब बाटो मोडियो, पेसा मोडियो र बस्ती छोडियो ।

दैलेखको भैरवी गाउँपालिकालाई कालिकोटको शुभकालिका गाँपालिकासँग जोड्ने ट्राक खुलेको छ । बाटोको छेउमा ढुंगाको दुईकोठे धर्मशाला छ । ढुंगाका अग्ला खाँबा र बिममा अडिएको संरचना दुल्लुको पाथरनाउलीसँग मेल खान्छ । सायद यो एकै कालखण्डमा बनेको हुनुपर्छ ।

यो मार्गको दैलेख खण्डमा पर्ने जडीको उकालो उक्लिँदा मध्याह्न भयो । समुद्र सतहबाट लगभग ३ हजार मिटर उचाइको यो हाउडी भन्ज्याङलाई भवानीथान पनि भनिन्छ । यहाँ पखेरामा खर ढुंगाका छाप्रा पसलका भग्नावशेष यत्रतत्र देखिन्छन् । निगालाको जंगल रहेको यो पहाडलाई अचेल रेडपान्डा संरक्षित क्षेत्र बनाइएको रहेछ । हाउडी गाउँबाट कुसापानी गाउँमा बिहेको निम्तोमा मान्न हिँडेका मष्टोका धामीहरूसहितको समूहसँग पनि भेट भयो ।

केही बेरमा रत्याथलो भन्ने चौरिलो ठाउँ आयो । यो समिट क्याम्पजस्तै यात्रीहरू थकाइ मार्ने, बास बस्ने अन्तिम स्टेसन थियो । वर्षामा गोठाला आउँथे होलान्, तर यतिबेला सुनसान रहेछ ।

तीन घण्टा घना जंगल ओरालो झरेपछि गाईका घाँट बजेको सुनें । त्यो रात शुभकालिका गाउँपालिका-८ का वडाध्यक्ष दीपराज महताराको घरमा बास बसें । यो गाउँ महताराहरूको उद्गम भनेर चिनिन्छ । कल्यालवंशी जुम्ली राजाको दूतको राजकीय जिम्मेवारी लिएर एक जना महतारा पनि काठमाडौं आएको प्रसंग पृथ्वीनारायण शाहले सल्यानका राजा आफ्ना सम्धीलाई लेखेको पत्रमा उल्लेख गरेको पढेको थिएँ ।

घरको आँगनसँगै बाटो किनारामा दुईटा कलात्मक धारा (मुङ्गाहा) छन् । मुहानमा घरहरू बनेकोले होला धारो सुकेको छ, तर पाइपको पानी जोडिएको छ । प्रायः यस्ता धारा नाउला आसपास देवल पनि पाइन्छन् । यहाँ नजिकै पनि देवलहरू भएको, तर पहिरोले बगाएर तल कतै खेततिर पुगेको प्रसंग वडाध्यक्षका ८० वर्षीय बुबाले बताए । यही बाटो गेला, भर्ता, पादमघाट, चिल्खा, भात्तडी वा जुविथा हुँदै जुम्ला सिंजा जान्छ । अनेक प्रतिकूलताका बाबजुद शेष रहेका कैयौं सम्पदा बाटो, बारी र वनतिर अझै भेटिन्छन् ।

पुर्खाहरूको उबेलाको साहस र संघर्षको कल्पना गर्दै म यही बाटो अघि बढें । तिलानदीको पारिपट्टि राताडाब देखियो । करिब ६ सय वर्षअघि मेरा पुर्खा यहींबाट कुडारी पारिको नुवाकोट हुँदै हालको फान्चौर पुगेका थिए भन्ने मान्यता छ । केहीबेर हिँडेर गेला गाउँमुनि झोलुङ्गे पुल तरेर पारिपट्टि पिलीको फेद तेस्रो लागेर कर्णाली राजमार्गको बिर्तामोडबाट गाडी चढें । आधुनिक युगका यात्रीलाई इतिहासका रोचक कथासँग साक्षात्कार गराउँदै पदयात्राको अनुभव दिने यौटा विशेष सम्पदा ट्रेलको रूपमा विकास गर्न सकिने सम्भावनाको प्रशस्त आधार भेटिएको महसुस गरें ।

(लेखक चौलागाईंको कर्णालीमाथि लेखिएको किताब 'सपादलक्ष कर्णाली' प्रकाशित छ)

एउटा नवोदित सहरको कथा

के नेपाल सानो छ ? महाकवि देवकोटालाई सुनाउन मन छ- छैन कविवर छैन, नेपाल सानो छैन । तपाईंले कल्पना गर्नु भएजस्तै यो सुन्दर छ, विशाल छ । तर, तपाईंले भन्नुभएजस्तो शान्त छैन । यो त कोलाहलमय छ ।

काठमाडौं
किशोर नेपाल

नयाँ वर्षको रमझम सकिएको एक साता भयो । चैत मसान्तको साँझदेखि वैशाख एक गतेको झिसमिसेसम्म मात्दै, नाच्दै, गाउँदै, रुँदै, कराउँदै, मोबाइलबाट भिडियो खिच्दै संसारलाई आफ्नो अँगालोमा कसेर रमाइरहेका तन्नेरीहरू बिहानपख मस्त निदाए । निद्राले शरीरलाई आराम दिँदैन, दिउँसोका लागि ऊर्जाको संकलन गर्छ । नयाँ वर्षको भोलिपल्ट सडकमा जो-जो देखिए ती सबैको अनुहारमा ऊर्जाको चमक थियो । रमाइलो भयो नि यार !

नयाँ वर्षको दिनमा सडकमा त्यस्ता मानिसहरू पनि भेटिए, जो आउँदा दिनहरूका लागि आशाको दियो जगाइरहेका थिए । भलै, उनीहरूको हातको दियो निभ्ने अवस्थामा थियो । चिया पसलमा एक दर्जन मानिस हातमा 'कटिङ' चियाको गिलास बोकेर जमजमाउँदै थिए, 'असी त गयो, गयो । अब एकासीमा केही त पक्कै हुन्छ ।' के हुन्छ ? अघिल्लो साँझको धड्धडीको सुरमा एक जना युवक भन्दै थिए, 'कि रामीको विहे हुन्छ, कि मेरो भिसा लाग्छ ।' रामी उनकी प्रेमिका हुन्- राम उनको नाम हो । रामकी रामी, रामीका राम ।

मनीषाको चिया पसलमा जम्मा भएका मानिसहरू राजनीतिको व्याख्या गर्दै थिए । एक जना युवा बम्किँदै थिए, 'साला नेताहरू गावार हुन् । आफ्नो र अर्काको छुट्याउन सक्दैनन् ।' लाग्दथ्यो उनी के बोली राखेका छन् ? उनैलाई थाहा छैन । तर, उनी आफ्नो व्याख्यामा आफैं रमाउँदै थिए । उनीहरूको आँखाको भाखा बोल्दै थियो, 'हुन त केही हुँदैन । माखो पनि मर्दैन ।' तै पनि, यो उनीहरूको साबिकको बयानबाजी थियो ।

वाग्मती ढलमतीमा रूपान्तरित भइसकेकी छन् । तर, दशक अगाडि वाग्मतीको पानी कञ्चन र निर्मल बनाउने अभियानमा एक्लै कस्सिएर लागेका थिए, हुतराम वैद्य । उनको नाम सम्झिने मानिस अहिले निकै थोरै छन् होला । हुतराम थापाथली छेउको वाग्मती किनाराका घाँस उखेल्थे र लेउ सफा गर्थे । त्यस यता मानिसका आशाहरू निरन्तर स्खलित भएका छन् । निर्दलीय पञ्चायतकालका शासकदेखि संघीय गणतन्त्रका शासक बाबुराम भट्टराईसम्म, सबै वाग्मतीको पानी स्वच्छ बनाउने अभियानमा लागेका थिए । पानी त स्वच्छ भएन, तर अभियान टुंगियो । तर किन हो, एसियाली विकास बैंक नै लागिपर्दा पनि वाग्मती जस्ताको तस्तै रहिन् । तैपनि, मानिसले पवित्र नदी वाग्मतीमा शुद्ध र स्वच्छ पानी बहने आशा अझै छाडेका छैनन् । उनीहरूलाई लागेको छ, उनीहरूकै जीवनकालमा ब्रम्हनालको जल सफा र स्वच्छ हुनेछ ।

बालक, वृद्ध र तन्नेरीहरू वाग्मतीप्रति भावविह्वल देखिन्छन् । मानिसमा वाग्मती नदीप्रतिको आस्था घटेको छैन । एक समय यस्तो पनि थियो- चाबहिल स्कुलमा पढ्ने बालकहरू पौडी खेल्दा वाग्मतीको सूर्यघाटमा डुब्थे र राज-राजेश्वरी घाटमा पानीबाट बाहिर निस्किन्थे । अहिले त वाग्मतीमा को पौडी खेल्छ र ? राज-राजेश्वरीको किरियापुत्री आवासमा पितृको आह्वान गरेर बसेका मानिसहरू कलधारामा नुहाएर शुद्ध हुन्छन् । किरियापुत्री आवास सधैं 'हाउसफुल' हुन्छ ।

मानिसहरू भन्छन्, हाम्रो यो सहर बनारसभन्दा कुनै हिसाबले कम छैन । यो त धर्म र दर्शनको खानी हो । यो असत्य होइन । पहाडी सहर काठमाडौं र मैदानको सहर बनारसबीच भौतिक तुलना नहोला । तर, मानिसको विश्वास छ, दुवै सहरमा मर्नेले मुक्ति पाउँछन् । फरक यत्ति छ : बनारसमा मर्नेहरूले मुक्ति पाउँछन्, काठमाडौंमा मर्नेहरूले मोक्ष-वरण गर्छन् ।

हो, यो कुरा तातो सत्य हो । काठमाडौंमा जति पनि मानिस आउँछन् ती सबै मोक्ष-वरणकै लागि आउँछन् । यहाँ आएपछि अनेक प्रयत्न गरेर युरोप जान्छन्, अमेरिका जान्छन्, खाडी देशहरूतिर भासिन्छन्, अफ्रिका, चीन, रुस कहाँ पुगेका छैनन् र नेपालीहरू ? सावगासले भ्याउनेहरू विदेशबाट मर्नकै लागि काठमाडौं आउँछन् । अमेरिकामा मर्नभन्दा मरेपछि खरानी हुन धेरै खर्च लाग्छ रे । यो पक्कै साँचो होला । जसको औकात हुँदैन, तिनका मृत शरीर बाकसमा काठमाडौं ल्याइन्छन् । आफ्नो मृत शरीर पशुपति क्षेत्रको भष्मेश्वर महा-श्मसानमा जलोस् भन्ने ठूलो आकांक्षा हुन्छ मानिसहरूको । जन्मभूमिका लागि अरू केही गर्न नसके पनि मर्नका लागि जन्मभूमि नै फर्किने आशा नै हो जन्मभूमिप्रतिको स्नेहभाव ।

वाग्मती किनाराको विकास नभएको छैन । वाग्मती किनारामा बनेका करिडोर-सडकका वारि-पारि अलकत्रा छापिएका छन् । तिलगंगाको बगर क्षेत्रमा आँखा अस्पताल बनेको छ, जहाँबाट हजारौंले दृष्टि पाएका छन् । मानिस मरे पनि उसका आँखाहरू जीवित रहन्छन् भन्ने मान्यता छ चिकित्सा शास्त्रको । दाह-संस्कारका लागि भष्मेश्वरको महा-श्मसानमा ल्याइएका मृत शरीरको आँखा निकालेर नेत्रविहीनहरूलाई संसार देखाउने योजना थियो त्यो अस्पतालको । त्यो योजना सफल वा विफल के भयो ? थाहा छैन । सायद जम्न सकेन । जीवित मानिसको शरीरमा मरेको मानिसको आँखा जडेर उसलाई सूर्यको उज्यालो देखाउनु पक्कै धर्म हो । तर, हिन्दुको संस्कार अलि बेग्लै छ क्यारे । जे भए पनि यो क्षेत्रको उखपात विकास भएको छ । भारत-सरकारको सहयोगमा तीर्थयात्रीहरूका लागि बनेको धर्मशाला अहिले लक्जरी होटलमा परिणत भएको छ : जहाँ शाकाहारी भोजन र मदिरा दुवै उपलब्ध हुने चर्चा सर्वत्र सुनिन्छ । पशुपति बिकास कोषलाई थाहा छ- महादेव सर्वभक्षी परमेश्वर हुन् । उनलाई बलि पनि चढ्दछ र मद्य पनि । यस्तो आस्थाशील भूमिमा मदिराको वैधानिक व्यापारलाई कसरी अस्वाभाविक भन्नु ?

> अहिले वाग्मतीमा को पौडी खेल्छ र ? राज-राजेश्वरीको किरियापुत्री आवासमा पितृको आह्वान गरेर बसेका मानिस कलधारामा नुहाएर शुद्ध हुन्छन् । किरियापुत्री आवास सँधै 'हाउसफुल' हुन्छ ।

कुनै बेला 'गौचर' र 'भैमाल' भनेर चिनिने यो क्षेत्रको अहिले अकल्पनीय विकास भएको छ । बत्तिसपुतली गाउँका बासिन्दाहरू सबैको घरमा गाई पालिन्थ्यो । यी गाईहरू त्रिभुवन विमानस्थलको पश्चिमतिरको डाँडामा चर्ने गर्दथे । त्यसैले यो ठाउँको नाउँ नै रहेको थियो- गौचरन । अहिले त्यो डाँडा काठमाडौं सहरको शोभा बनेको छ । जताततै लक्जरी होटल खुलेका छन् । म्यान-पावर कम्पनीका कार्यालय खुलेका छन् । नानीचाको चिया पसलदेखि सानदार कफी पसलसम्म, यो एउटा क्षेत्रलाई मात्रै हेर्ने हो भने पनि, अहिले यो काठमाडौंका धनाढ्यहरूको बस्ती बनेको छ । जहाँ समृद्धि हुन्छ, त्यहाँ दरिद्रता पनि त्यत्तिकै हुन्छ । अलि पर, नदी किनारामा दरिद्र मानिएका सुकुम्बासीहरूले घरबास बनाएका छन् । कति सुकुम्बासी टहराभित्र अत्याधुनिक वासिङ मसिनदेखि सुविधाजनक फ्रिजरहरू भेटिन्छन् । के नेपाल सानो छ ? महाकवि देवकोटालाई सुनाउन मन लाग्छ- छैन कविवर, छैन । नेपाल सानो छैन । तपाईंले कल्पना गर्नुभएजस्तै यो सुन्दर छ, विशाल छ । तर, तपाईंले भन्नुभएजस्तो शान्त छैन । यो त कोलाहलमय छ ।

नयाँ वर्षकै दिन एक जना तन्नेरी नालामा परिणत भइसकेकी वाग्मतीको किनारामा पातलो प्लास्टिकमाथि कुशको आसन बिछ्याएर सजिलोसँग पलेँटी मारेर बस्न खोजिरहेको छ । उसको छेउमा एक जना पुरोहित कुशको बाहुन र मोटक बनाउँदै छन् । तन्नेरी केटाकी आमा नयाँ वर्षका दिन स्वर्गवासी भएकी थिइन् । तन्नेरी स्वर्गवासी आमालाई तर्पण र पिण्डदान दिन आएको थियो त्यहाँ । तन्नेरी आफ्नो छोरालाई वाग्मती नदी छेउमा बनेको आफ्नो घरको बाथरुमको धारामा प्लास्टिकको पाइप जोडेर त्यो पाइपबाट श्राद्ध-स्थलसम्म पानी ल्याउन कराउँदै थियो । वाग्मतीमा अहिले नालामा बग्ने पानी बगिरहेको छ । त्यो पानी पितृलाई चढाउने हो भने पितृ सिधै नर्कलोकमा पुग्छन् । यस्तै कुनै आशयको वशीभूत थियो त्यो तन्नेरी । हो त, अहिलेको समय परिवर्तन भएको छ । बाबु-आमाको गुनासो हुन्छ- अचेलका केटाकेटीलाई अह्राएर पुग्दैन, कराउनै पर्छ । कराएर पनि टेर्दैनन ।

श्राद्ध स्थलको छेउबाट रामनामी ओढेका एक हूल मानिस 'पशुपतिनाथको जय' को नारा लगाउँदै वाग्मती करिडोरको बाटो मन्दिरतिर लाग्दै छन् । ती मानिसको नजरमा आमाको श्राद्ध गर्न वाग्मतीको किनारामा आसन जमाएर बसेको तन्नेरी चढ्दैन । उनीहरूलाई यो पनि थाहा छैन होला, हिन्दु धर्मग्रन्थहरूमा पशुपतिनाथको महिमा र महत्त्व बढाउने वाग्मती नदीको योगदानको वर्णन छ । वाग्मती नदी छिन् र पशुपतिनाथ हुनुहुन्छ । पानीबिना माछाको परिकल्पना त मूर्खता नै हो । उनीहरू हिन्दु धर्मको जय जयकार गर्दै अघि बढ्दै छन् । छिमेकी भारतको अयोध्या नगरीमा हालै बनेको भगवान् रामको विशाल मन्दिर बनेको छ । भक्तजनहरू अयोध्या नगरी जान खर्च जुटाउँदै छन् । मानोमुट्ठी उठाएर धर्मकार्य गर्ने प्रवृत्ति पुरानै हो । उनीहरूको कुरा सुनेर म सोच्दछु- भक्ति र दर्शनकै लागि हो भने त भगवान् रामको मूर्ति यहाँ पनि प्रतिष्ठित छ । मेरो घैंटोमा घाम लाग्दछ - भक्तजनहरू अयोध्या नगरीमा बनेको भव्य मन्दिरको अवलोकन गर्न चाहन्छन् । मानिसहरू 'इन्टेलिजेन्ट' छन् । उनीहरू पशुपतिको जात्रामा जान्छन् । भगवान् शिवको दर्शन गर्दछन् । पेटारोमा राखेर ल्याइएको सिद्रालाई स्थानीय बजारमा बेच्दछन् । त्यसपछि घर फर्किन्छन् ।

काठमाडौं सहर पहिलेको जस्तो गुजमुच्च छैन । यो अहिले विशाल आयातनमा फैलिएको छ । यसको विस्तारको ठाउँ साँघुरिँदै गएको छ । तर पनि, बिस्तार रोकिएको छैन ।

सहरमा सवारी प्रशस्त छन् । कतिबेला लाग्छ, यी सवारीहरूले मानिसको संख्यालाई संकुचित बनाइदिनेछन् । जे छ, यहीं छ । यहाँ नभएको केही छैन र कहीं छैन । खरिद-बिक्रीमा रोक लागेका पाँच सय र हजार रुपैयाँको नोट छाप्ने गुमस्ताहरू यहीं भेटिन्छन् । पशुपति क्षेत्रका सडकहरूमा थरीथरीका बाबा भेटिन्छन्, जो सामान्य मानिसलाई छिटो वैदेशिक रोजगारी पाउन पूजा लगाउने सुझाव दिन्छन् । पूजा त्यति महँगो छैन । पाँचै सय रुपैयाँमा दशामोचन हुन्छ ।

सहरको यो भागको अभावको आफ्नै गणित छ । अभावको पनि परिभाषा बदलिएको छ । आवरणमा देखिने हाम्रा संस्कृतिहरू परायाजस्तो लाग्दछन् । मानिसहरूले आफ्नो प्रार्थनाका भाव, भाषा र शैली बिर्सिन थालेका छन् । एक जना सहरविज्ञ साथीले बताए : काठमाडौं हुनुको हाम्रो गौरव बिस्तारै हराउन थालेका छन् । यहाँका रैथाने सहरियाहरू सहरसँग उक्ताउन थालेका छन् । उनीहरू अर्को काठमाडौंको खोजमा युरोप र अमेरिकातिर भौंतारिइरहेका छन् ।

यो नियति हो कि विडम्बना ? थाहा छैन ।

प्रकटले छाडेको प्रणयवेद

प्रकटले आजीवन जोगी जिन्दगी बिताए । कहिले पोखरा बसे, कहिले काठमाडौं, कहिले गाउँ-सहर डुलिहिँडे । स्थायी थातबास बसाउने अतिरिक्त आकांक्षा भएन ।

सम्झना
राजकुमार बानियाँ

आरके अदीप्त गिरी

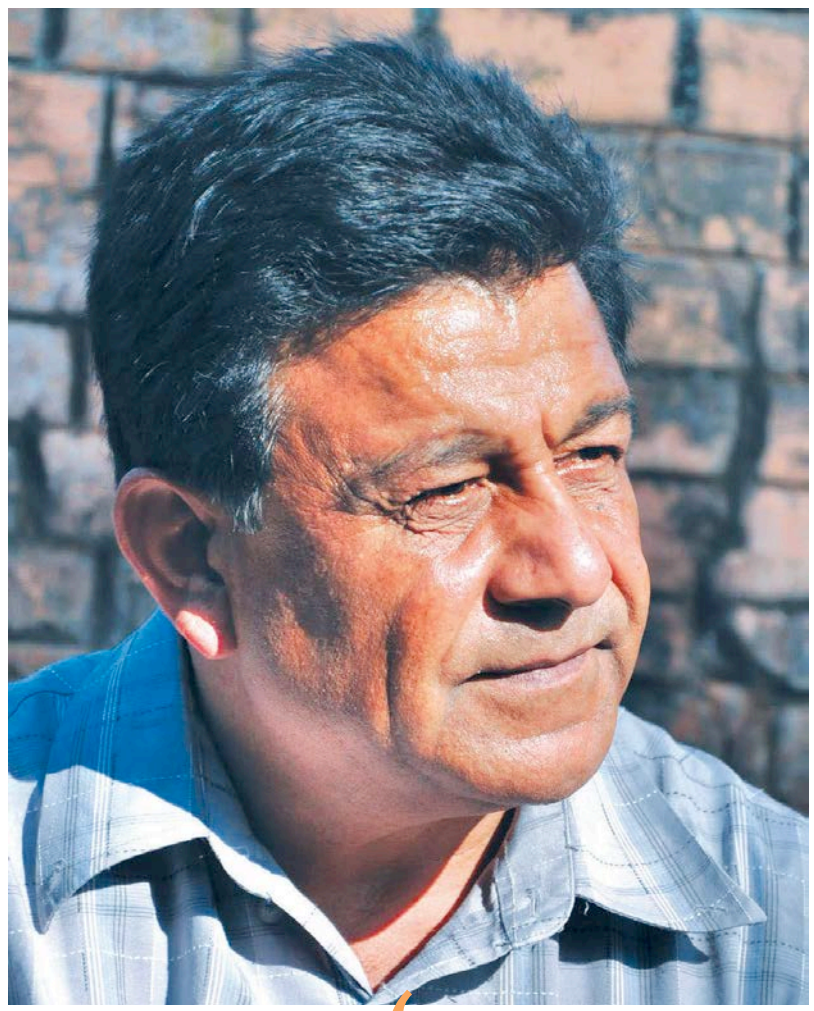

जीवनका आखिरी दिनहरूमा आम मानिस नियमित काम-धन्दा, व्यवसाय सन्तानलाई जिम्मा लगाएर बस्छन् । कवि प्रकट पंगेनी 'शिव' भने ६७ वर्षको उमेरमा बल्ल व्यावसायिक जीवन सुरुवात गर्दै थिए । जीवनमा कहिल्यै स्थायी ठेगाना नबनाएका अनि पृथ्वीलाई नै आफ्नो घर सम्झेका उनी उही पुरानो थातथलो फर्केका थिए, रूपा गाउँपालिका-५ को देउराली उकाली ।

बाहिरफेर हाँसीखुसी देखिने प्रकटले आजीवन जोगी जिन्दगी बिताए । असलमा उनी थिए, सक्कली सुकुम्बासी । उनी कहिले पोखरा बसे, कहिले काठमाडौं बसे, कहिले गाउँ-सहर डुलिहिँडे । आफ्नो स्थायी थातबास बसाउने कुनै अतिरिक्त आकांक्षा भएन ।

होमस्टे शैलीको यशस्वी कटेज बनाउने अनि कुखुरा र बाख्रा फार्म चलाउने मनसुबा बोकेर वर्ष दिनयता प्रकट कास्कीको देउराली उकालीमै थिए । दुई दशकभन्दा ज्यादा समय नियमित आम्दानीबिना पोखरा महानगरीमा एकलकाँटे जीवन बिताइरहेका उनलाई त्यो वातावरण बनाइदिएका थिए, आफ्नै भतिजा प्रज्ज्वल पंगेनीले । कटेजको काम सम्पन्न नभइसके पनि सप्ताहान्त वा अन्य छुट्टी मनाउन पोखरेली साथीभाइ, शुभचिन्तक र प्रशंसक त्यहाँ जान थालेका थिए । नयाँ वर्षको छेक पारेर साहित्यकार सरुभक्त समेत त्यहाँ पुगेका थिए ।

होमस्टेमा प्रकटका कोही सहयोगी थिएनन् । उनी आफै पकाउँथे, खुवाउँथे, भाँडा माझ्थे । चिरपरिचित मन्द मुस्कान हेर्दा प्रकट जति सुखी कोही थिएन, तर भित्रभित्रै एक्लिएका थिए । त्यो एक्लोपन, उदासी र पीडा उनको अनुहारमा कहिल्यै देखिएन । उनी थिए, दुःख लुकाउन जानेका मान्छे । पीडामा पनि हाँसेर बोल्न सक्ने मान्छे । आफ्नै दर्दमा समेत रमाउन सक्ने मान्छे ।

जिन्दगीमा प्रकटले धेरैथरी काम गरे । तर, तिनले स्थायित्व पाउन सकेनन् । मुकाम बदल्दा बदल्दै उनी मृत्युको मुखमा पुगे । कुनै कालखण्डमा पोखरामा 'पंगेनी आर्ट एन्ड मिडिया' खोलेर पेटापाला गरे । छापाजस्ता सुन्दर अक्षर लेख्ने उनले धेरै तुल लेखे, ब्यानर बनाए, साइनबोर्ड लेखे । वास्तवमा त्यो थियो, कवि-लेखकको जमघट हुने थलो । साहित्यिक पत्रिकाको कार्यालय । रचना वाचन-आदानप्रदान गर्ने ठाउँ ।

पंगेनी आर्टले प्रकटलाई कृषि अनुसन्धान केन्द्र, लुम्लेको जागिरे पनि बनायो । उनको कस्तो चुम्बकीय छवि थियो भने उनी जहाँ उभिन्थे, त्यो केन्द्र बन्थ्यो । त्यहाँ बस्दा लुम्ले, पञ्चासे, धम्पुस, घान्द्रकसम्मका आसपासका डाँडाहरूलाई सिर्जनाधाम बनाए । पोखरा फर्केर कवि जे अस्मिता (दिनेश श्रेष्ठ) को प्रगति बोर्डिङ स्कुलमा काम गरे । उनी भनिरहन्थे- म विषयहीन विषय पढाउँछु । नानीहरूलाई सिकाउँथे- 'आजको दिन हाम्रो बाँकी जिन्दगीको पहिलो दिन हो ।'

प्रगति बोर्डिङमा पटकपटक बिदाइ हुने अनि फेरि भित्रिने क्रम चलिरह्यो प्रकटको । यसबीचमा केही समय लिभर्ड प्रोजेक्टमा जोडिए । परिवार काठमाडौंमा भएकाले उनी यतै आएका थिए । तर, उनी काठमाडौंमा टिक्नै सकेनन् । काठमाडौंमा टिक्ने योग्यता उनीसँग थिएन नै । आफ्नै शैलीको जीवन बिताउने बानी पारेका उनी पोखरा नै फर्किए ।

पोखरा र मदिरा प्रकटको कमजोरी थियो सायद । उनले पोखरा र मदिरासँग कसैगरी छुटकारा पाएनन् । मदिरा पिउने उनको शैली केही अलग थियो । उनी सुनाइरहन्थे, 'म त घरमा मदिरा पिउँदा पनि धुपबत्ती बालेर पिउँछु । सम्मान गऱ्यो भने मदिरा पनि अमृत बन्छ ।' सायद त्यही विश्वासले मदिरालाई सम्मान गर्दागर्दै मदिराले पनि पुरस्कृत गरिदियो ।

त्यसो त प्रकटका नपिउने धेरै कसम खेर गए । नपिउने कसम खान्थे, फेरि पिउन थालिहाल्थे । पछिल्लो समय यशस्वी कटेजका पाहुना सहृदयी साथीको मन राख्न अलिकति पिएको उनी सुनाउँथे । उनका कतिपय साथीहरू के भन्छन् भने प्रकट व्यावहारिक थिएनन्, भावुक थिए । भावुक नभएको भए उनले यस्ता तरल कविता कसरी लेख्न सक्थे त ? नगद गन्न र थन्क्याउन मात्रै जानेका मानिसले कवितालाई के बुझ्छन् ?

बुढ्यौलीतिर ढल्किँदै गर्दा पनि त्यसको होसहवास उनलाई थिएन सायद । उमेरलाई सामान्य अंक मात्रै मानेर उनी तन्नेरी साथीहरूलाई अंकमाल गर्दै हिँड्थे । रसिक स्वभावका बेफिकर प्रकट उनीहरूसँगै चियर्स गर्थे । उनी तीन पुस्ते 'दाइ' थिए । साथी पुस्ताका, छोरा पुस्ताका अनि नाति पुस्ताका ।

उनले नवपिँढीलाई सदैव उत्साह, हौसला र प्रेरणा दिइरहे । त्यसैले त प्रकटको मलामीमा युवाहरू नै ज्यादा देखिए । उनीहरू म्लान अनुहार लगाएर शोक जताइरहेका थिए । नयाँ पुस्ताका नाममा कविता लेख्नेदेखि डायरी उपहार दिने उनको आफ्नै पारा थियो ।

पत्रकार अमृत भादगाउँलेको संयोजनमा २०६४ पुस ९ मा आरोहण गुरुकुल नाटकघरमा 'प्रणयमा प्रकट दाइ' एकल गजल वाचन कार्यक्रम भएपछि प्रकट मोफसलको कमिला कदबाट झन्डै सितारा बन्न पुगे । पोखरामा ३० वर्ष बिताउँदा नपाएको चर्चा राजधानीमा एकै दिन मिल्यो । घिरौंले टोपी र फूलमालाको न्यानो स्वागत पाए ।

> बग्रेल्ती प्रज्ञा-प्रतिष्ठान खुल्न थालेपछि प्रकटको एउटा रहर थियो, प्राज्ञ बन्ने । तर, कुनै पार्टीको झोला नबोक्नेलाई कसले प्राज्ञ बनाउने ?

चर्चा परिचर्चा कस्तरी भयो भने युवकयुवती उनको पछाडि धुइरिए । पूर्वदेखि पश्चिमसम्म २५ वटा सहरमा टिकटमा गजल वाचन कार्यक्रम भए । भ्यालेन्टाइन डेमा उनलाई भ्याइनभ्याइ हुन थाल्यो ।

प्रकटले 'प्रणयवेदका ऋचाहरू' गजलसंग्रहको पहिलो संस्करण जम्मा १,२०० प्रति निकालेका थिए । विमोचनकै दिन ६०० किताब बेचे । सबै प्रति पोखराबाहिर जाँदै गएन । उनले कसैलाई बाँडेनन् । हातहातै बिक्री भयो । तत्कालै दोस्रो संस्करण निकाले, १,५०० ।

प्रकटले शृंगारिक गजल सुनाएर सहर-सहरमा कार्यक्रम गर्न थालेपछि प्रकटमाथि अश्लील खेती गरेको आरोप लगाउने क्रम सुरु भयो । सस्तोमस्तो हाहाहुहुमा हिँडेर गम्भीर सिर्जनालाई बेवास्ता गरेको भनियो । प्रेमका पारखी प्रकटलाई अश्लीलताको उपासक भनेर होच्याउन खोजिए पनि उनी विचलित भएनन् ।

वास्तवमा प्रकट बदमास होइन, बिन्दास मात्रै थिए । यी रोमान्टिक गजलकारले तर्क गर्न छाडेनन्- प्रणयभाव अश्लील हो भने यो दुनियाँका कुनै जीवित वस्तु श्लील छैनन् । कसैकसैले सम्भोगलाई अश्लील मान्छन् । त्यसो हो भने मेरो गजलमा सम्भोग छैन, प्रेम, आलाप, आलिंगन र चुम्बन मात्र छन् । के यी अश्लील हुन् ? प्रेमभाव अश्लील हो भने श्लील के हो ?

कतिपय पाखण्डी मानिसलाई प्रेम अश्लील लाग्छ, सम्भोग अश्लील लाग्छ, गजल अश्लील लाग्छ भन्दैमा कसैले आफ्नो जीवनशैली वा लेखनशैली बदल्नुपर्ने कुनै दरकार थिएन । यौन त धेरैले लेख्छन्, तर यौन लेख्दैमा मनमा बस्न सक्दैनन् । यसको एउटा जबर्जस्त कारण थियो- श्रोतालाई मन्त्रमुग्ध बनाउने उम्दा वाचन कला ।

त्यसो त कुनै बेला रंगमञ्चका अभिनेता थिए प्रकट । गाउँबाट पृथ्वीनारायण क्याम्पस पढ्न पोखरा झरेपछि उनी सरुभक्तका कारण अभिनयतिर लागेका थिए । नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानले २०३९ मा आयोजना गरेको नाटक महोत्सवमा 'गोलार्द्धको कालो आकाश' बाट सर्वोत्कृष्ट अभिनेताको रूपमा पुरस्कृत पनि भए । चालीसको दशकसम्म सरुभक्त, विश्व शाक्यलगायतका नाटकमा अभिनय गरेका उनको सिनेमाको नायक बन्ने सप्तरंगी सपना भने अधुरै रह्यो । हरिहर शर्मा, चेतन कार्की, अर्जुनजंग शाही आदिको ढोकामा धाए, तर कसैले पत्याइदिएन । उनले कसैसँग कहिल्यै गुनासो पनि गरेनन् ।

बग्रेल्ती प्रज्ञा-प्रतिष्ठान खुल्न थालेपछि प्रकटको एउटा रहर थियो, प्राज्ञ बन्ने । तर, कुनै पार्टीको झोला नबोक्नेलाई कसले प्राज्ञ बनाउने ? उनको अर्को योजना थियो, उपन्यास निकाल्ने । तर, सिम्रिकाको डायरी 'अनुश्रया' उपन्यास छाप्ने इन्तजाम गर्न सकेका थिएनन् । च्यान्डम रिडर्स कर्नरका अध्यक्ष रुपिन्द्र प्रभावी उनको गीतसंग्रह छाप्ने इच्छा अधुरै रहेकामा थकथकी मानिरहेका छन् ।

जीवनकालमा 'यो मन कतै अल्झेको छ' र 'जूनको चिठी जुनालाई' गीतसंग्रह अनि 'प्रणयवेदका ऋचाहरू' संग्रह अनि 'अक्षरभरि अक्षता' कवितासंग्रह निकालेका प्रकटका चार दर्जन गीत रेकर्डेड छन् । सञ्जीव सिंहले गाएको 'चुलेसीमा... ' र अमृत गुरुङले गाएको 'नराम्रो सपना देखेथँ... ' ले उनी भावप्रवण र सुकुमार गीतिशैलीले चिनिएका छन् ।

गाम्ले र झर्रा शब्दका हिमायती प्रकटलाई पर्यटन व्यवसायी झलक थापाले आफ्ना सबै वाइनको न्वारानको जिम्मा दिएका थिए । डाँडाघरे, आँटी, मझेरी आदि नामकरण उनकै हो । पोखरामा प्रकटको मनको एउटा संस्था थियो, भावना परिवार । बेलाबखत कार्यक्रम पनि गर्थ्यो । त्यसका आधिकारिक सदस्य कोही थिएनन् । तर, उनको नजिकका साथी सबै त्यसमा अटाउँथे ।

पचासको दशकतिरै पोखरेली युवा सांस्कृतिक परिवारका अध्यक्ष बनेका प्रकटले त्यतिबेलै 'जीवन र जगत्को यथार्थबोधका लागि अक्षरयात्रा' नामक अभियान थालनी गरेका थिए । त्यो अद्यापि चलिरहेकै छ ।

भूपू लाहुरेका छोरा शिवराज पंगेनी नै अहिलेका प्रकट पंगेनी 'शिव' हुन् । कुनै बेला गाउँले पाठशालाको कक्षा ६ मा तीनजना शिवराज थिए- शिवराज घिमिरे, शिवराज गुरुङ र उनी । एक दिन पंगेनीलाई देखेर पिसकोर भोलुन्टियर अमेरिकी गुरुमाले भनिछन्, 'कताबाट प्रकट भयौ शिवराज ?' त्यही 'प्रकट' उनको दिमागमा क्लिक भयो । अरूले जस्तो उनले उपनाम नामको पछाडि राखेनन्, अगाडि नै राखिदिए ।

पहिलो प्रेम दुर्घटित भएपछि प्रेमकला सिकेको बताउने प्रकट जहिल्यै प्रेमी देखिए- प्रकृतिप्रेमी, गाउँप्रेमी, गजलप्रेमी, युवाप्रेमी, मदिराप्रेमी । र, त्यसको वरिपरि रोमान्स गरिरहेको भेटिए । त्यसैले त 'उठ्यो रिमै फेवातालमा छाल साँझपख...', 'मज्जा मान्दामान्दै मज्जा बिलाएको छुट्टै मज्जा', 'यति दंग पारिदिऊँ हामी दंगहरू दंग परून्' आदि नेपाली गजलको एक शैली बन्यो । उनी प्रणय गजलका बादशाह ठहरिए । गजलकार निरज भट्टराईको शब्दमा 'हामीलाई वाह गजल दिने प्रकट अनायासै अलप भए' । तर, उनले 'प्रणयवेदका ऋचाहरू' हामीलाई नै छाडिदिएका छन् ।